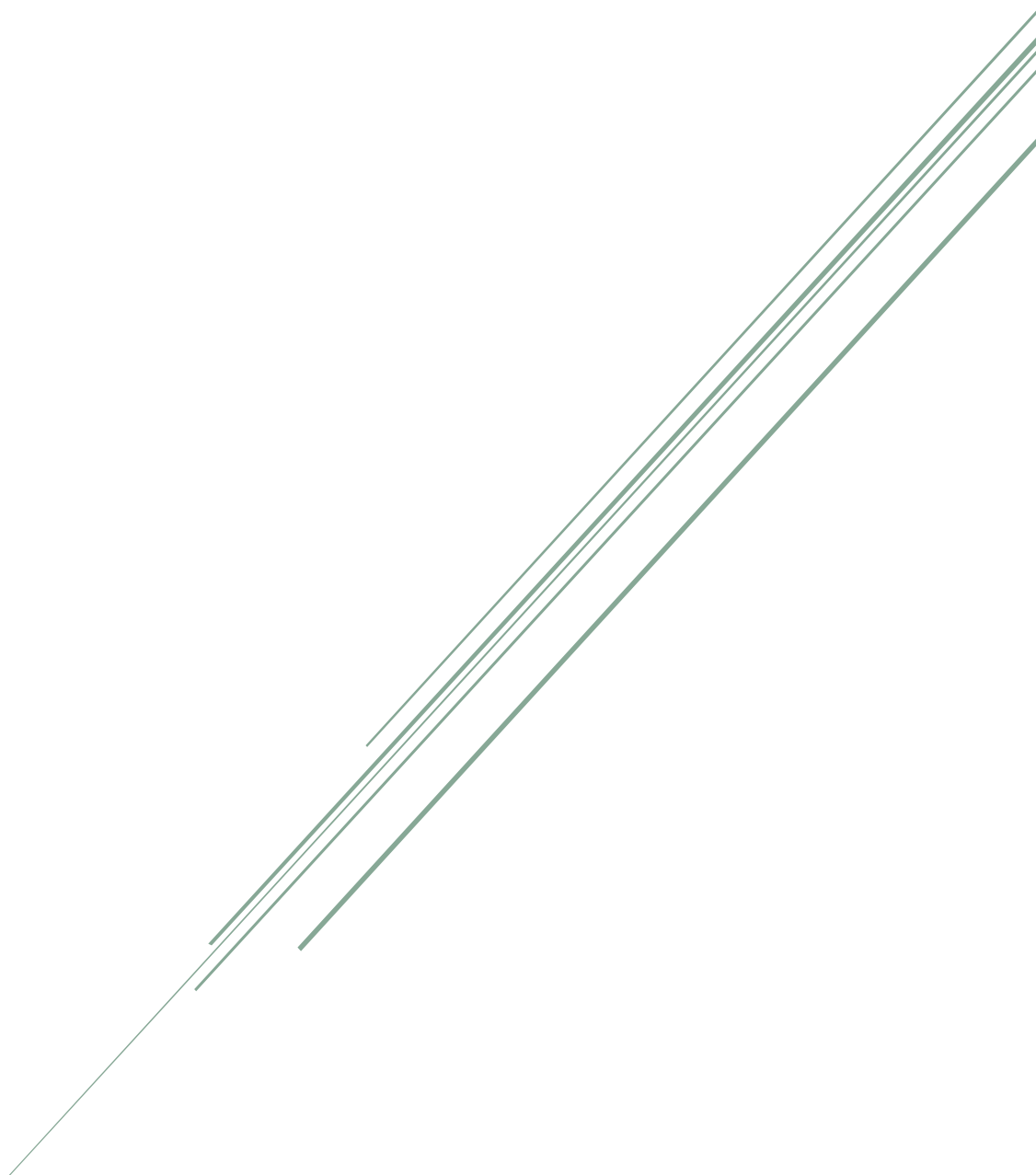

TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSKYSELYN RAPORTTI

SISÄLLYSLUETTELO

Tiivistelmä.....	1
Johdanto.....	2
Aineisto ja menetelmät	2
Perustietoja vastaajista.....	3
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala.....	5
Syrjintä ja häirintä.....	6
Opettajien tietämys ja resurssit.....	8
Sukupuolisensitiivisyyden tarve	9
Rasismi ja ennakkoluulot koulumaailmassa.....	10
Uskonnollisen ja etnisen monimuotoisuuden huomioiminen	11
Esteettömyyden tarve.....	12
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	14
Syrjintä ja häirintä.....	15
Positiivinen palaute moninaisuuden huomioimisesta	17
Liian kalliit palvelut	17
Saavutettavuus ja esteettömyys	18
Sukupuolineutraalit vessat ja pukuhuonejärjestelyt.....	19
Moninaisuuden ja intersektionaalisuuden valtavirtaistaminen	19
Sosiaali- ja terveystoimiala.....	21
Syrjintä ja häirintä.....	21
Henkilöstön yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-osaaminen, asenteet, vuorovaikutustaidot ja resurssit.....	24
Vanhusten ja vammaisten epäasiallinen kohtelu	25
Lähisuhdeväkivallan ja ihmiskaupan uhrien tunnistaminen	26
Ruotsinkielisten, vieraskielisten ja viittomakielisten palvelu	28
Rasismi asiakaskohtaamisissa	28
Vaihteleva osaaminen sukupuolen moninaisuudesta ja seksuaalivähemmistöjen palvelemisesta	29
Mielenterveys	31
Kaupunkiympäristön toimiala	32
Syrjintä ja häirintä.....	33
Kaupunkitilan esteellisyys.....	35
Segregaatio ja asuntopula.....	36
Kaupunkiympäristön toimialan liikelaitokset (HKL).....	37
Häirintä ja turvattomuus julkisessa liikenteessä	37

Esteettömyysasiat julkisessa liikenteessä	38
Koko kaupunki	39
Kuntalaisten osallisuus	40
Lapset, nuoret ja panostus tulevaisuuteen.....	41
Digitaalisten palveluiden saavutettavuus	41
Turvallinen kaupunki.....	42
Moninainen ja monimutainen viestintä.....	43
Vanhusneuvosto, vammaisneuvosto, tasa-arvotoimikunta ja yhdenvertaisuustoimikunta	43
Eri väestöryhmien asema helsingin kaupungissa	46
Miesten ja naisten asema	47
Etnisten vähemmistöjen ja ns. kantaväestön asema	48
Eläkeikäisten ja työkäisten asema.....	49
Vammaisten ja ei-vammaisten asema.....	50
Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen sekä heteroiden ja cis-sukupuolisten asema	51
Kielivähemmistöjen ja suomenkielisten asema	52
Ihmisoikeudet	53
Kommentit yhdenvertaisuussuunnitelmasta.....	55
Johtopäätökset	57
Kuvat ja taulukot	58

TIIVISTELMÄ

Helsingin kaupunki päivittää yhdenvertaisuussuunnitelmansa vuosille 2019–2021. Tätä varten keväällä 2019 tehtiin ensimmäistä kertaa kuntalaiskysely Helsingin kaupungin palvelujen yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta. Internetissä vapaasti vastattavaan kyselyyn vastasi 527 ihmistä. Kuntalaiskysely koostui toimialakohtaisista sekä koko kaupunkiin liittyvistä kysymyksistä sekä avovastausmahdollisuuksista. Tässä raportissa on koottuna kuntalaiskyselyn keskeisemmät tulokset Helsingin kaupungin ja sen palvelujen yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta. Kyselyssä huomioitavia tekijöitä olivat esimerkiksi ikä, sukupuoli, etninen tausta, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen, kieli sekä uskonto. Lisäksi vastaajalla oli mahdollisuus valita muu syrjintäperuste halutessaan.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kyselyosuudessa nousi esiin opettajien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-osaamisen vaihteleva taso. Opetuksen ja kasvatuksen toivottiin olevan sukupuolisensitiivisempää kaikissa toimialan palveluissa. Esiin nousivat myös rasismi sekä seksuaalinen häirintä, joista vastaajat kirjoittivat paljon kokemuksia avovastauksissa. Samoin esteettömyyttä ja koulujen mielenterveyspalveluiden saatavuutta toivottiin parannettavan.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala sai paljon positiivista palautetta moninaisuuden huomioimisesta. Toimialan haasteiksi taas nostettiin joidenkin palveluiden kalleus, joka estää osaa kuntalaisista käyttämästä näitä palveluita. Myös kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan palveluiden esteettömyyttä ja saavutettavuutta toivottiin parannettavan. Liikuntapalveluihin toivottiin sukupuolineutraaleja vessoja ja pukeutumistilaratkaisuja. Vastaajat toivoivat, että hyvät käytännöt moninaisuuden huomioimisesta otetaan käyttöön läpileikkaavasti eri palveluissa.

Sosiaali- ja terveystoimialalla henkilöstön vaihteleva yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-osaaminen ja vähemmistöön kuuluvien kuntalaisten kohtelu hoito- ja asiakaspalvelutilanteissa herätti huolta vastaajissa. Esimerkiksi vammaisten ja vanhusten valitettiin saavan usein osakseen huonoa kohtelua. Vanhus- ja vammaispalveluissa oli vastaajien mukaan rajalliset resurssit. Vastaajat olivat huolestuneita myös henkilöstön puutteelliseksi koetusta osaamisesta tunnistaa, lähestyä ja auttaa lähisuhdeväkivallan sekä ihmiskaupan uhreja. Myös palvelujen saaminen eri kielillä sekä tulkkipalvelut koettiin haastavaksi. Osa vastaajista nosti esille henkilökunnan rasistisen käytöksen sekä epäasiallisen käytöksen sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä kohtaan.

Kaupunkiympäristön toimialan kyselyosuudessa eniten esille nousi pelko ja turvattomuudentunne kaupunkitilassa sekä julkisissa liikennevälineissä. Tähän liittyi paljon raportoidut seksuaalisen häirinnän sekä rasismien kokemukset. Samoin kaupunkitilan esteellisyydestä tuli paljon avovastauksia. Muita keskeisiä vastaajien painottamia teemoja olivat alueellinen eriytyminen, asuntopula sekä tunne siitä, että kaupunkilaisten osallistaminen kaupunkisuunnitteluun on vain näennäistä.

Koko kaupunkia koskevassa osiossa vastaajat olivat huolissaan digitalisaation vaikutuksesta palveluiden saavutettavuuteen esimerkiksi vammaisille, vanhuksille ja vieraskielisille. Kaupungilta toivottiin myös moninaisempaa viestintää, jossa myös vähemmistöön kuuluvat kuntalaiset huomioitaisiin sanoin sekä kuvin. Kyselyn lopussa valtaosa vastaajista piti tulevan yhdenvertaisuussuunnitelman lähtökohtia, ihmisoikeusperustaisuutta ja normikriittisyyttä, hyvinä lähtökohtina yhdenvertaisuussuunnitelmalle. Yhdenvertaisuussuunnitelman toivottiin sisältävän konkreettisia toimenpiteitä, jotka on mahdollista jalkauttaa kaupungin palveluihin. Vastaajien mielestä suunnitelman toteuttamiselle pitää varata taloudellisia resursseja sekä seurata toimenpiteiden toteutumista.

JOHDANTO

Helsingin kaupunki päivittää palveluiden yhdenvertaisuussuunnitelmansa vuosille 2019-2021. Tätä prosessia varten on haluttu osallistaa laajasti kaupungin työntekijöitä, erilaisia sidosryhmiä sekä itse kuntalaisia. Kuntalaisten osallistamista varten luotiin Helsingin kaupungin palvelujen yhdenvertaisuutta käsittelevä kuntalaiskysely, joka oli vapaasti vastattavissa internetissä 6.2.-31.3.2019. Vastauksia kertyi tänä aikana 527 kappaletta.

Kyselyn aiheen rajausta tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä Helsingin kaupungin palveluista on merkittävä, sillä kaupunki ei ole aiemmin kysynyt kuntalaisten näkemyksiä näistä teemoista niin laajasti. Aihe vaikutti monelle vastaajalle tärkeältä, sillä vastaamiseen kului paljon aikaa ja avovastauksia oli runsaasti. Kyselystä kertyi siis niin määrällistä kuin laadullista aineistoa. Kysely tavoitti myös melko hyvin erilaisiin vähemmistöihin kuuluvia. Esimerkiksi seksuaalivähemmistöön ilmoitti kuuluvansa jopa neljännes vastaajista.

Kuntalaiskysely sai vastaajilta sekä risuja että ruusuja, ja kyselyä tullaan tulevaisuudessa kehittämään sujuvammaksi. Tässä raportissa on koottu kyselytulosten taulukot sekä keskeisimmät vastauksissa esiin nousseet teemat toimialoittain. Raportti on yksi aineistoista uuden yhdenvertaisuussuunnitelman laatimista varten. Raporttia jaetaan kaupungin sisäisissä kanavissa aiheesta kiinnostuneiden työntekijöiden luettavaksi ja se on julkisesti saatavilla yhdenvertaisuussuunnitelman liitteenä.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Kyselyyn vastasi 527 ihmistä. Kysely koostui taustakysymyksistä, toimialakohtaisista kysymyksistä, koko kaupunkiin liittyvistä kysymyksistä sekä kysymyksistä kaupungin vaikuttajatoimielimistä, vähemmistöjen asemasta sekä yhdenvertaisuussuunnitelman painopisteistä. Kyselyn tulokset ovat sekä määrällisiä että laadullisia.

Toimialakohtaiset väittämät yhdenvertaisuuden toteutumisesta liittyivät usein tiettyyn vähemmistöryhmään tai tarkasti määriteltyyn palveluun, joten niitä vastaajia, joilla ei ollut omaa kokemusta tai tietoa aiheesta, pyydettiin vastaamaan ”en osaa sanoa” tai ohittamaan väite. Tämän takia väittämiin tuli paljon ”en osaa sanoa” –vastauksia.

Kysely on laadittu Helsingin kaupungin kaupunginkanslian osallisuus ja neuvonta-yksikössä. Lisäksi Helsingin kaupungin yhdenvertaisuustoimikunta sekä keskeiset kaupungin yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasiantuntijat jokaiselta toimialalta ovat olleet mukana tukemassa kyselyn suunnittelua.

Kuntalaiskyselyn vastaajat eivät ole tarkkaan valittu otos, eli vastaukset eivät ole tilastollisesti yleistettävissä. Kysely oli vapaasti vastattavissa internetissä, ja sitä levitettiin esimerkiksi Helsingin kaupungin työntekijöiden ihmisoikeusverkostossa sekä yhdenvertaisuusasioista kiinnostuneissa Facebook-ryhmissä.

Kuntalaiskysely oli vastattavissa suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, ja kaikilla näillä kielillä tuli vastauksia. Kysely ei kuitenkaan ollut saavutettavissa näitä kieliä osaamattomille kuntalaisille, eikä sen pituuden ja raskauden takia kaikille muillekaan kuntalaisille. Vastaaminen ei myöskään ollut mahdollista muuten kuin sähköisessä muodossa.

Kysely oli kaikille avoin. Tämä tarkoittaa sitä, että vastaajien joukossa saattaa olla helsinkiläisiä sekä ulkopaikkakuntalaisia, jotka käyttävät Helsingin kaupungin palveluja. Lisäksi kaupungin työntekijöillä oli mahdollisuus vastata kyselyyn kuntalaisena niin kuin kaupungin työntekijänä.

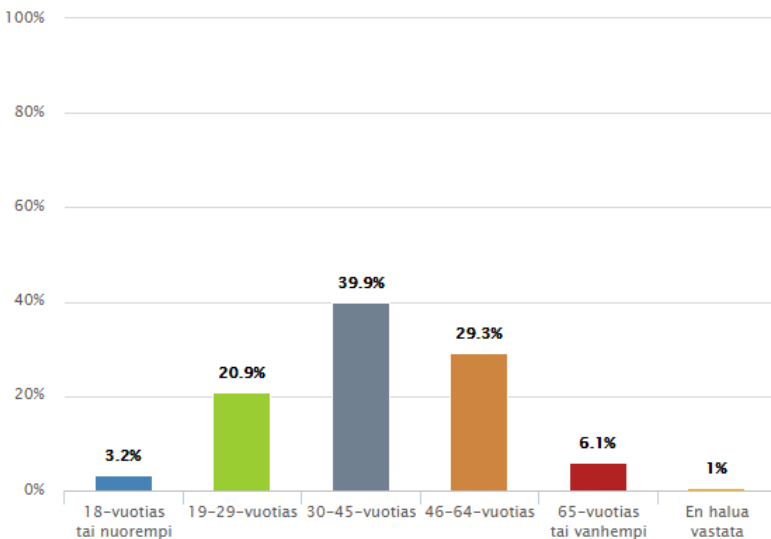
Aineiston analysointivaiheessa kuntalaiskyselyn määrällisiä tuloksia tarkasteltiin taulukkomuodossa. Yksittäisten väittämien kohdalla tarkasteltiin sekä vastausten prosentuaalista jakautumista eri vastausvaihtoehdoille että vastausten keskiarvoa. Kaikki toimialakohtaisten väittämien keskiarvot on koostettu yhteiseen taulukkoon raportin toimialakohtaisten lukujen alkuun. Raportissa on nähtävillä myös tarkemmat vastausjakaumat osasta väittämistä. Tuloksia ei ole vertailtu aikaisempiin vuosiin, sillä vertailukelpoista materiaali ei ollut käytettävissä.

Kyselytulosten laadulliset avovastaukset taas luokiteltiin teemoittain erilaisiin alakategorioihin. Näistä kategorioista syntyivät tämän raportin toimialakohtaiset alaotsikot. Mitä useammin jokin teema toistui, sitä korkeammalla sitä on käsitelty raportin toimialakohtaisissa luvuissa. Avovastauksissa eniten toistuneet teemat kulkivat melko käsi kädessä myös toimialakohtaisten väittämien tulosten kanssa.

PERUSTIETOJA VASTAAJISTA

527 vastaajasta 3.2% oli 18-vuotias tai nuorempi, 20.9% 19-29-vuotias, 39.9% 30-45-vuotias, 29.3% 46-64-vuotias, 6.1% 65-vuotias tai vanhempi ja yksi prosentti vastaajista ei halunnut kertoa omaa ikäänsä. Useampi kuin kaksi kolmesta vastaajasta oli siis 30-vuotias tai vanhempi. Tämä saattaa johtua siitä, että kyselyä välitettiin enimmäkseen aikuisten suosimassa sosiaalisessa mediassa eli Facebookissa, eikä esimerkiksi Instagramissa tai Twitterissä.

Kuva 1: Vastaajien ikäjakauma

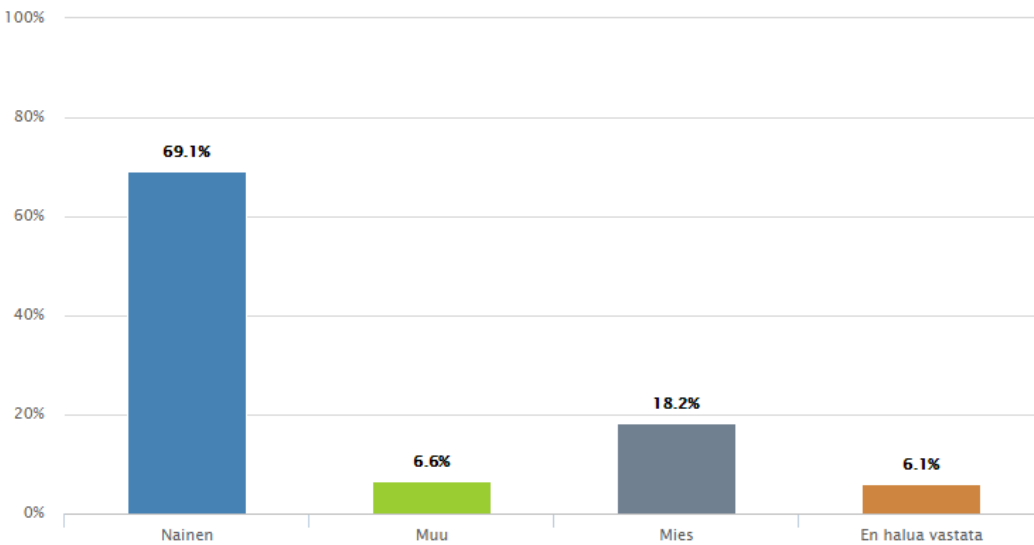
Suuriosa vastaajista eli 45.5% ei kuulunut mihinkään vähemmistöryhmään. Vastaajista 25.2% ilmoitti kuuluvansa seksuaalivähemmistöön, 9.7% etniseen vähemmistöön, 8.2.% sukupuolivähemmistöön, 7.8% kielivähemmistöön, 7.8% uskonnolliseen vähemmistöön, 5.3% vähemmistöön vammaisuuden perusteella. Vastaajat saivat itse määritellä vähemmistöryhmään kuulumisen ja saivat valita usean vaihtoehdon listasta. Lisäksi 5.7% ei halunnut vastata tai ei osannut sanoa kuuluuko vähemmistöön. 6.5% ilmoitti kuuluvansa vähemmistöön muun ominaisuuden perusteella, esimerkiksi mielenterveyden ja lihavuuden perusteella.

Taulukko 1: Vastaajien kuuluminen vähemmistöryhmiin

Etniseen vähemmistöön kuten esimerkiksi romanit, somalit, venäläiset, irakilaiset, jne.	9.7%
Alkuperäiskansaan (saamelaiset)	0.2%
Kielivähemmistöön	7.8%
Uskonnolliseen vähemmistöön	7.8%
Seksuaalivähemmistöön, kuten homot, lesbot, biseksuaalit, aseksuaalit tai muut seksuaalivähemmistöt	25.2%
Sukupuolivähemmistöön kuten esimerkiksi transihmiset tai intersukupuoliset	8.2%
Vähemmistöön vammaisuuden perusteella	5.3%
En kuulu mihinkään vähemmistöryhmään	45.5%
En halua vastata/en osaa sanoa	5.7%
Muu, mikä?	6.5%

Vastaajista 69.1% ilmoitti sukupuolekseen naisen, 6.6% muun, 18.2% vastaajista oli miehiä ja 6.1% ei halunnut ilmoittaa sukupuoltaan.

Kuva 2: Vastaajien sukupuolijakauma

KASVATUKSEN JA KOULUTUKSEN TOIMIALA

”Ihmisoikeuskasvatus, erilaisuuden hyväksyminen ja sen mukaan ottaminen arkeen sekä kouluissa että työpaikoilla olisi todella merkittävää. Pienillä eleillä ja asioilla voidaan saada suuri vaikutus esim.: vessat sukupuolineutraaleiksi, ihmisoikeuksista keskusteleminen ja niistä heränneiden ajatusten ja kysymysten purkaa, sukupuolten ja seksuaalisuuksien moninaisuudesta puhuminen.”

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kyselyosuudessa nousi esiin opettajien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-osaamisen vaihteleva taso. Erityisesti oltiin huolissaan opettajien asenteellisuudesta vähemmistöopiskelijoita, varsinkin muslimiopiskelijoita kohtaan. Opetuksen ja kasvatuksen toivottiin olevan sukupuolisensitiivisempää kaikissa toimialan palveluissa. Esiin nousivat myös rasismi sekä seksuaalinen häirintä, joista vastaajat kirjoittivat paljon kokemuksia avovastauksissa. Samoin esteettömyyttä ja koulujen mielenterveyspalveluiden saatavuutta toivottiin parannettavan. Toimialan vastauksissa toistuivat eniten seuraavat teemat:

- Opettajien täydennyskoulutuksen ja resurssien tarve
- Sukupuolisensitiivisyyden tarve
- Rasismi ja ennakkoluulot koulumaailmassa
- Seksuaalinen häirintä koulumaailmassa
- Uskonnollisen ja etnisen monimuotoisuuden huomioiminen
- Helpommin saavutettavien mielenterveyspalvelujen tarve
- Esteettömän koulun tarve

Lisäksi vastauksissa nousi esille päiväkotipaikkojen pitkät jonot sekä hyvin kaukaa tarjotut paikat, alueellinen segregaatio ja resurssien jakaminen eri alueiden koulujen sekä päiväkotien kesken, taloudellinen eriarvoisuus toiseen asteen koulutuksessa ja työväenopiston vähäinen kurssitarjonta vieraskielisille, varsinkin vapaa-ajan kurssien osalta.

Jälkimmäinen kuitenkin herätti ristiriitaisia tuloksia, sillä esimerkiksi ”työväenopistojen kurssivalikoimassa on tarjontaa maahanmuuttajille”-väittämän kohdalla vastaajista moni oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Yhdessä avovastauksessa korostettiin, että työväenopiston tarjonnassa on kursseja maahanmuuttajille, mutta siellä toivoisi olevan muitakin kuin kieli- ja yrittäjäkursseja, kuten esimerkiksi maahanmuuttajille suunnatuille kulttuuri- ja liikuntakursseille.

Kuva 3: Väittämiä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tilasta kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla

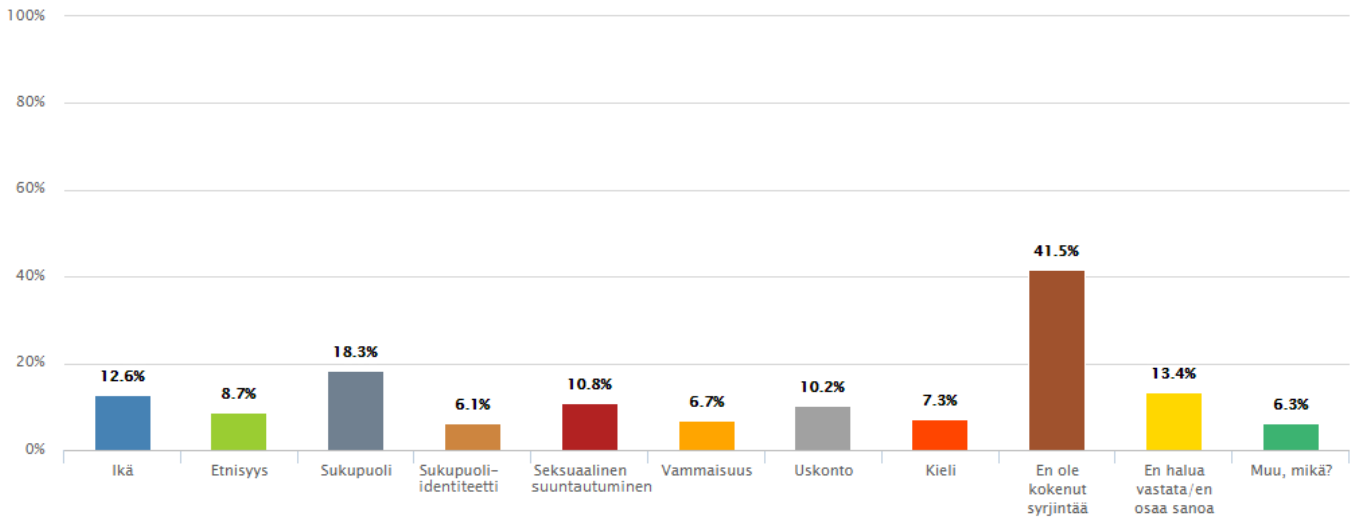

SYRJINTÄ JA HÄIRINTÄ

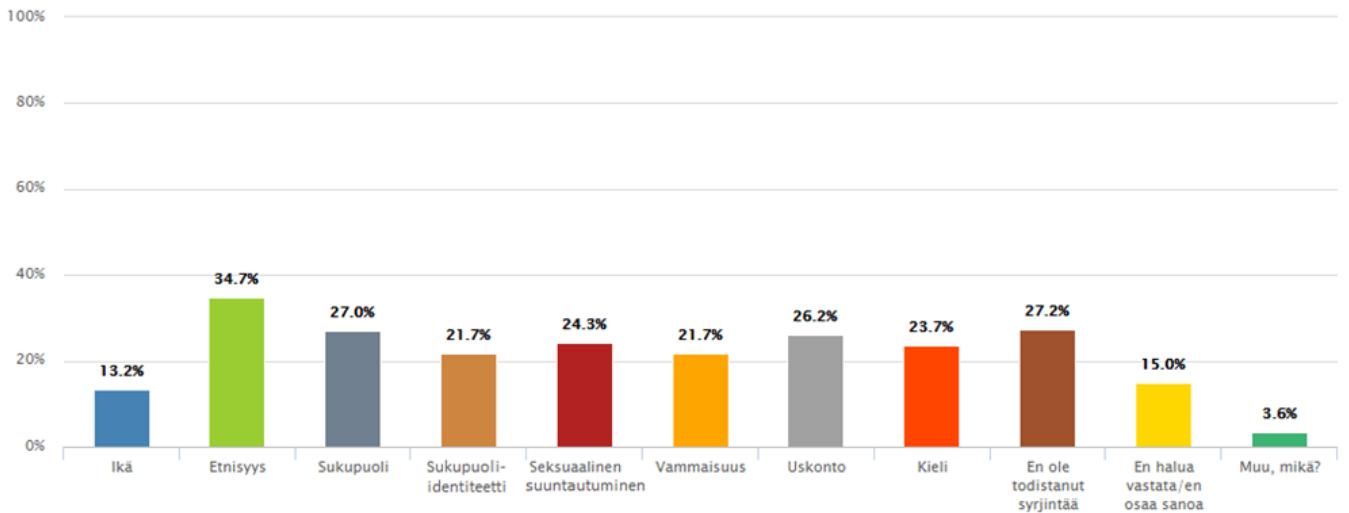
54.9% vastaajista ilmoitti, ettei ole kokenut syrjintää kasvatuksen ja koulutuksen toimialan palveluissa tai ei osaa sanoa asiasta. Toisaalta vastaajista hieman yli puolet (57.8%) ilmoitti todistaneensa syrjintää kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla. Syrjintäperusteina on useimmiten etnisyys, sukupuoli, sukupuoli-identiteetti, uskonto, kieli, vammaisuus ja kieli. Etnisyyden perusteella kolmasosa (34.7%) vastaajista oli todistanut syrjintää kasvatuksen ja koulutuksen toimialan palveluissa. Vastaajat korostivat erityisesti opettajien ja johdon roolia syrjinnän ehkäisemiseksi. Syrjintä kohdistuu niin opiskelijoihin kuin muihin opettajiin, mutta tekijöinä korostuvat erityisesti oppilaitosten henkilökunta. Kuitenkin opiskelijat saattavat nimitellä ja syrjiä toisiaan erilaisten ominaisuuksien perusteella.

”Viittomakielisiä on vähätelty heidän mahdollisuuksistaan päästä jatko-opintoihin tai lukioon. Opettajien ja lastentarhaopettajien asenteet kuuroja vanhempia kohtaan ovat usein yllättävän surullisia, tietämättömyys on pahinta.”

Kuva 4: Vastaajien kokema syrjintä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla, eri syrjintäperusteet

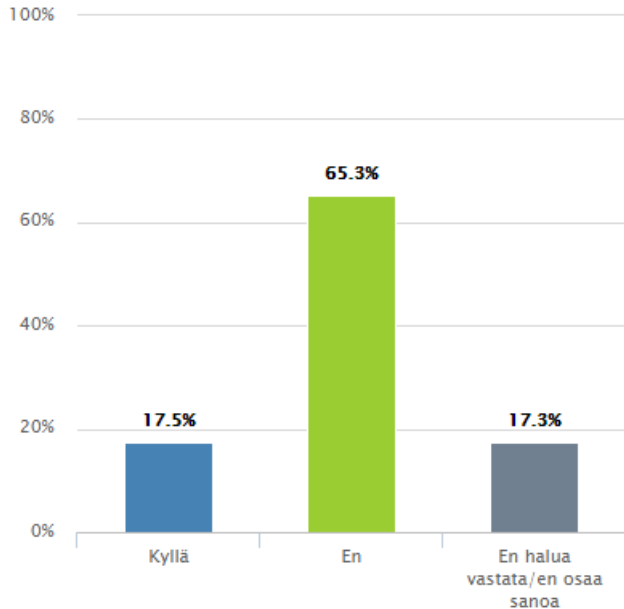

Kuva 5: Vastaajien todistama syrjintä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla, eri syrjintäperusteet

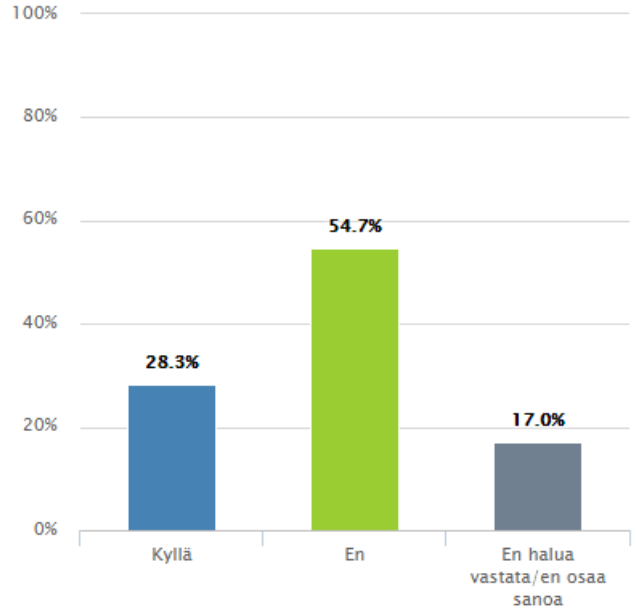

Kun koko kyselyyn vastaajista 9.7% oli ilmoittanut kuuluvansa etniseen vähemmistöön, niin 8.7% vastaajista oli kertonut itse kokeneensa syrjintää. Avovastauksissa kerrottiin, että henkilökunnan edustajat puhuvat etniseen vähemmistöön kuuluvasta opiskelijasta epäasiallisesti ja alentavasti. Eräissä vastauksessa nostettiin tästä esimerkiksi tilanne, jossa henkilö on sanonut ”*kuka niitä (tummaihoisia) erottaa toisistaan*”. Muihin toimialoihin verrattuna kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kohdalla vastaajat olivat todistaneet enemmän syrjintää.

Kuva 6: Vastaajien kohtaama seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä

Kuva 7: Vastaajien todistama seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä

Seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä raportoitiin paljon. Vastaajista 17.5% ilmoitti, että on kokenut seksuaalista tai sukupuoleen perustavaa häirintää ja 28.3% vastaajista kertoi, että on todistanut häirintää kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla. Melkein viidesosa vastaajista ei osannut tai halunnut kertoa häirintäkokemuksistaan, mikä on iso osuus vastaajista.

Vastaajien mielestä koulujen toimintakulttuurin muutos tarvittaisiin joka portaalle häirinnän kitkemiseksi: selkeät menettelytavat sekä herkkä puuttuminen sanallisen häirintään, häiritsevään vitsailuun ja koskemattomuuden kajoamiseen. Myös opettajien osaaminen ja häirinnän tunnistaminen koettiin ensiarvoisen tärkeäksi. Vastaajat kaipaivat erityisesti matalan kynnyksen raportointivälinettä. Häirintä on vastaajien mielestä esillä kaikilla kouluasteilla.

”Peruskoulussa ja lukiossa häirintä seksuaalisuuden ja sukupuolen perusteella on päivittäistä, keskeinen osa toimintakulttuuria. Häirintä kohdistuu tyttöihin ja muunsukupuolisiin.”

OPETTAJIEN TIETÄMYS JA RESURSSIT

Kaikista eniten vastauksissa toistui huomio ja huoli siitä, että yhdenvertaisuusosaaminen ja koulun ilmapiiri koettiin hyvin opettaja- ja rehtorikohtaiseksi. Vastaajat kokivat, että osaaminen ja tietämys yhdenvertaisuusasioista on hyvin opettajakohtaista, ja että yhdenvertaisuuden edistäminen saattaa monessa koulussa on yksittäisten opettajien vastuulla. Tällainen vaihteleva osaamistaso sekä liian vähäiset resurssit heijastuvat suoraan oppilaiden ja opiskelijoiden saaman opetuksen sekä kohtelun yhdenvertaisuuteen.

”Luokanopettajana koen paljon, että vanhat normit pitävät pintansa ja sukupuolisensitiivisyyttä (esimerkiksi) pidetään turhana/typerää. Itse jouduin myös todistamaan tilanteen, jossa luokkien

yhteinen sateenkaariaskartelu piti muuttaa toiseksi, koska kollega ei halunnut leimata koulua sateenkaarikouluksi. Huvittavinta oli, että se oli vain sateenkaari ilman muita merkityksiä.”

Varsinkin ammattikoulujen ja varhaiskasvatuksen resurssit nähtiin huolestuttavan vähäisinä ja jo itsessään yhdenvertaisuusongelmana. Opettajien osaaminen tunnistaa esimerkiksi etnisiin vähemmistöihin, seksuaalivähemmistöihin ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuvaa syrjintää ja häirintää koettiin tärkeäksi taidoksi, josta pitäisi olla täydennyskoulutusta. Moni myös kommentoi varsinkin varhaiskasvatuksen opettajien tarvitsevan paljon lisäkoulutusta yhdenvertaisuusasioista.

”On täyttä sattumaa kuinka tietoisia varhaiskasvattajat ja opettajat ovat yhdenvertaisuudesta ja ihmisten monimuotoisuudesta. Lisäksi jokaisessa yksikössä on tarjottu eritasoiset mahdollisuudet tasa-arvoiseen kohtaamiseen.”

SUKUPUOLISENSITIIVISYYDEN TARVE

Vastauksissa nousi esille tarve lisätä sukupuolisenäisyyttä varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa. Vastaaajien mukaan lapsia ja nuoria jaotellaan usein binääriseen tyttö/poika-kategoriaan. Lisäksi vastaajien mielestä tyttöjä ja poikia kohdellaan usein eri tavalla. Varhaiskasvatuksessa vastaajat kritisoivat lasten usein systemaattista ohjaamista sukupuolistereotyyppisten leikkien pariin. Tähän liittyi myös erilaiset kirjoittamattomat säännöt tytöille ja pojille, esimerkiksi erilaisista hyväksytyistä äänenvoimakkuuden, riehuminen ja voimankäytön tasoista.

”Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, etenkin sukupuolivähemmistöt, kokevat edelleen kouluissa väkivaltaa. Tyypillisesti nimittelyä ja ulossulkemista. Myös sukupuolittavat käytännöt, kuten sukupuolitetut wc:t ja ryhmäjaot, ovat monessa koulussa edelleen arkipäivää. Koulujen välillä on suuria eroja siinä, miten seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuutta käsitellään: toisissa paljonkin, toisissa ei ollenkaan. Tai sitten käsitellään seksuaalista suuntautumista, mutta ei sukupuolen moninaisuutta lainkaan. Tässä on suurena ongelmana se, että näiden asioiden käsittelyyn ei riittävästi velvoiteta, eikä määritellä, missä, miten ja milloin käsitellään, ja kuka puuttuu asiaan, jos ei käsitellä.”

Sen lisäksi, että vastaajat pitivät tyttöjen ja poikien erilaisia sääntöjä ja kohtelua epäoikeudenmukaisena, vastaajat kiinnittivät huomiota myös lapsiin ja nuoriin, jotka eivät koe täysin tai ollenkaan edustavansa heille syntymässä määritettyä sukupuolta. Koulussa tehtävät tyttö-poika-jaot koettiin yleisesti ongelmallisiksi ja tarpeettomaksi erotteluksi, ja transsukupuolisille oppilaille jopa traumaattisiksi.

Vastaajat kommentoivat, että lapsilta itseltään harvoin kysytään heidän sukupuoli-identiteettiään, jolloin vaarana on oppilaan väärinsukupuolittaminen. Esimerkiksi transsukupuolisten oppilaiden takia painotettiin, että kouluissa pitäisi olla myös sukupuolineutraaleja vessoja. Vastauksissa tuotiin esille myös, että alakoulussa neljännen luokan itsenäisyyspäivän tanssien virallinen viestintä tyttö-poika-pareista on perusteetonta ja ei anna tilaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille, kun voitaisiin myös puhua viejästä ja seuraajasta.

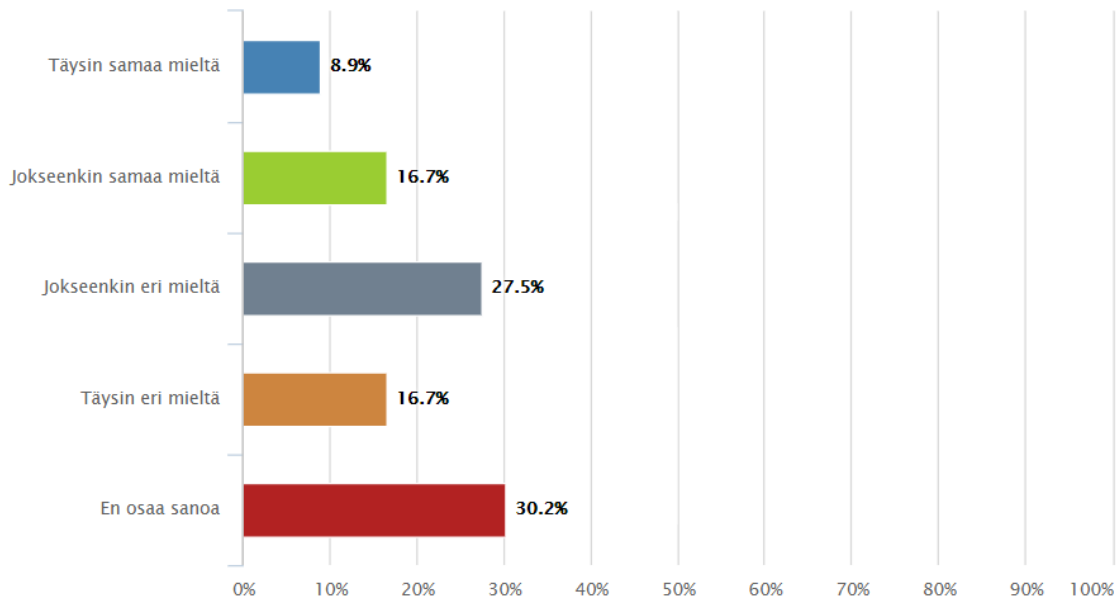
”Työskentelin ennen opintojeni aloittamista reilun vuoden helsinkiläisessä päiväkodissa. Sain huomata, että tytöillä ja pojilla oli suorastaan eri säännöt: pojille sallittiin asioita, joita tytöille ei. Pojat saivat esimerkiksi leikkiä painileikkejä, mutta jos tytöt tekivät vastaavaa, niin väliin mentiin

heti. Pojat saivat muutenkin leikkiä vauhdikkaammin ilman, että siihen puututtiin, kun taas jos tytöt vähänkään korottivat ääntään, niin heitä käskettiin rauhoittumaan. Kun otin asian puheeksi, niin minulle todettiin vain, että "paini kuuluu poikien leikkeihin mutta ei tyttöjen" ja näkemyksiäni pidettiin jonkinlaisena hömpötyksenä, eikä niistä oltu valmiit edes keskustelemaan."

Lisäksi oppimateriaalien valinnassa toivottiin moninaisempaa ja sukupuolisensitiivisempää osaamista. Intersektionaalisuden tarve nousi esille eri vastauksissa, joissa todettiin, että etnisiin vähemmistöihin kuuluvat tytöt olivat saaneet stereotyyppistä opinto-ohjausta ilman heidän kohtaamista yksilöinä.

"Koulussani ilmapiiri ei ole hirveän avoin. Usein kuulen "naiset on sitä, miehet on tätä" kategorisointia. Vessat oli viime vuonna tehty sukupuolineutraaliseksi oppilaiden aloitteesta - kesällä otettiin kyltit pois. En tiedä kuka sen teki tai kuka siitä päätti."

Kuva 8: Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä, jossa kaikki huomioidaan yksilöllisesti sukupuolesta riippumatta, väittämä

RASISMI JA ENNAKKOLUULOT KOULUMAAILMASSA

"Rasismia ei oteta tosissaan eikä siitä puhuta oikeilla sanoilla. Monikulttuurisuudesta puhuminen ei ole sama asia kuin rasismista puhuminen. Ruskeat lapset täytyy ottaa huomattavasti paremmin huomioon kouluissa ja päiväkodeissa: kirjastojen materiaali, oppimateriaali, kouluvierailut jne."

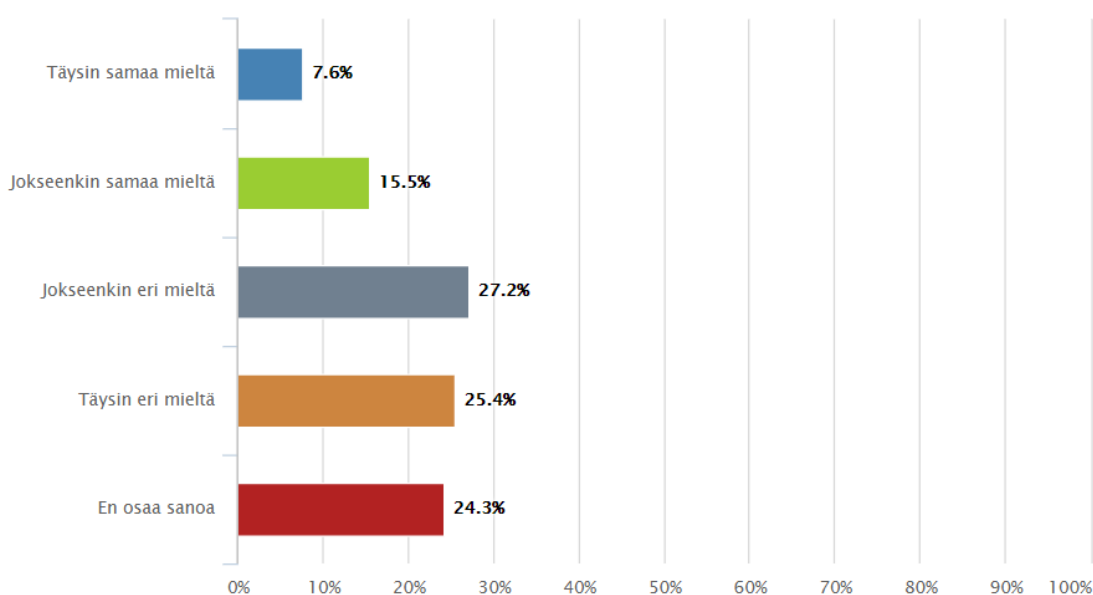
Vastaajien mukaan rasismia ja ennakkoluuloja esiintyy edelleen koulumaaailmassa. Ongelmia ovat sekä henkilökunnan suorainen rasismi, että aiheen välttely tai vähättely. Kouluissa ei ole myöskään onnistuttu saamaan nollatoleranssia oppilaiden väliselle rasismille, joten vastaajien mielestä tarvittaisiin systemaattinen toimintakulttuurin muutos, jossa kaikille oppilaille voitaisiin turvata koulu ilman syrjintää ja ennakkoluuloja.

”Etenkin islamin uskoa karsastetaan hyvinkin voimakkaasti ja siihen liittyy vahvoja ennakkoluuloja ja -oletuksia. Etnisen taustan ja ihonvärin perusteella myös lokeroidaan ihmisiä ja tuotetaan oletuksia. Nuoria ohjataan myös etnisen taustan perusteella helposti tiettyyn suuntaan esimerkiksi opinnoissa. Opettajilla ei ole osaamista rasismien käsittelemiseen edelleenkään, joten monesti oppilaiden rasismien kokemukset tulevat ohitetuiksi tai pahimmassa tapauksessa oppilasta syyllistetään siitä, että hän on nostanut asian esiin. Esimerkiksi n-sanan käyttöön ei puututa riittäväällä vakavuudella. Opetuksessa vähemmistöjen käsitteleminen on edelleen hyvin vähäistä ja valitettavasti käsittely on paikoin hyvin stereotyyppioihin perustuvaa. Kriittistä reflektiota ei myöskään useinkaan harrasteta esimerkiksi historian opetuksessa eikä opeteta muuta kuin valloittajien historiaa.”

Vastaajien mielestä opettajat tarvitsisivat taitoja rasismien kohtaamiseen ja kitkemiseen – monimuotoisuuden juhlistamisen lisäksi koulujen pitäisi myöntää, että rasismi on todellinen ongelma. Avovastauksissa tuli esiin vahingollisia esimerkkitapauksia, joissa rasistiseen kiusaamiseen ei oltu puututtu. Osa vastaajista toivoi, ettei missään enää esitetä tiernapoikia. Monet kertoivat myös, että etnisiin vähemmistöihin kuuluvat oppilaat nähdään helposti yhtenä massana. Tällaiset ennakkoluulot ja yleistäminen koettiin hyvin vahingolliseksi oppilaiden identiteetin kehittymiselle, yksilöllisyydelle ja oikeudelle tulla kohdatuksi omana itsenään.

”Oppimateriaalit ovat edelleen todella stereotyyppisiä: materiaalit kertovat pääosin valkoisista ihmisistä ja heidän historiastaan. Saamelaisten ja etnisten vähemmistöjen käsittely oppitunneilla on ihan opettajasta kiinni, eli tähänkään ei ole mitään yhteisiä linjoja. Myös rasismiin puuttuminen on sattumanvaraista, ja riippuu siitä mistä koulusta on kyse. Monilla kouluilla on kiusaamisen vastainen ohjelma / suunnitelma, mutta näissä ei välttämättä mainita rasismia, saati että laadittaisiin erikseen ohjelma rasismien ennaltaehkäisemiseen ja puuttumiseen.”

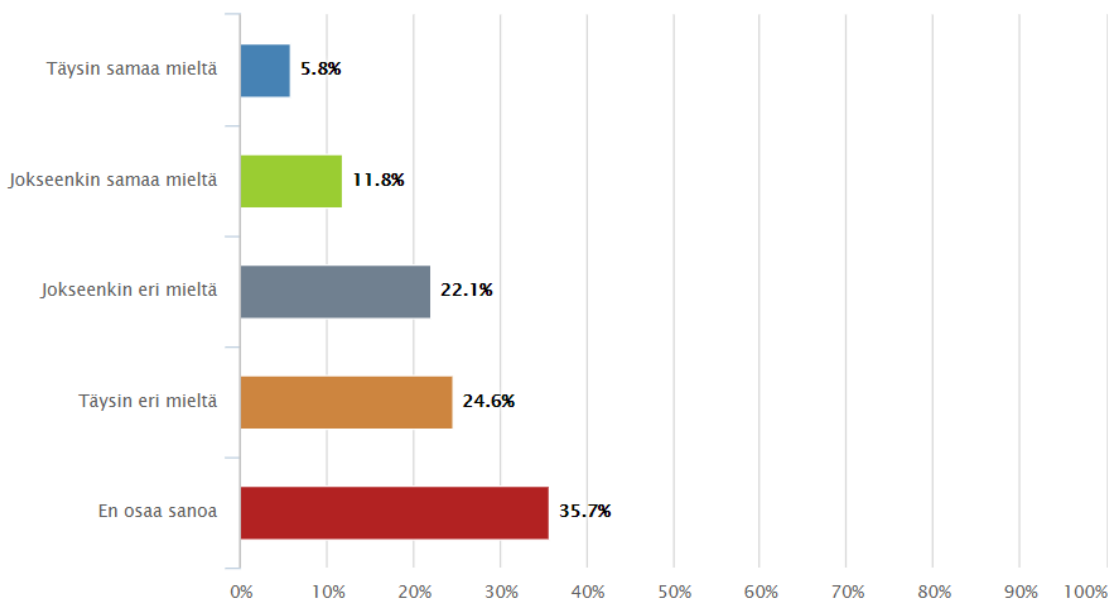
Kuva 9: Oppilaitoksissa osataan puuttua rasismiin riittäväällä ammattitaidolla, väittämä

Vastauksissa toivottiin, että koulut ja päiväkodit eivät tekisi niin paljoa yhteistyötä evankelisluterilaisen kirkon kanssa. Vastaajat suosittelivat, että vähemmistötaustaisten omia juhlapyyhiä voisi huomioida kouluissa paremmin. Monet valittivat evankelisluterilaiseen kirkkoon kuulumattomien olevan kuin toisen luokan oppilaita huonoine elämäkatsomustiedon tai oman uskonnon tuntien aikoiheen, olemattomine omine tilaisuuksineen tai päiväkodissa ilman retkeä jäämiseen. Moninaisuuden kunnioittamisen ohella monet toivoivat, että esimerkiksi Suvivirsi voitaisiin säilyttää halukkaille jossain muodossaan.

Vastaajat vastasivat saamelaisten ja romanien historiaa käsiteltävän vähän tai ei ollenkaan koulussa. Myös historianopetuksen systemaattinen eurosentrisyys koettiin yksipuoliseksi, mikä voi välittää osalle oppilaista viestiä, että heidän historialliset juurensa eivät ole käsiteltävän arvoisia.

Kuva 10: Peruskouluissa ja varhaiskasvatuksessa opetetaan saamelaisista ja romaneista, väittämä

ESTEETTÖMYYDEN TARVE

Esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyen vastaajat nostivat esille sekä perustavanlaatuisia ongelmia tietämyksessä, että konkreettisia epäkohtia, jotka tekevät joistain palveluista esteellisiä. Kommenteissa painotettiin vammaisuuden monimuotoisuutta. Vammaisuudesta ja esteettömyydestä ylipäätään pitäisi saada lisää tietoisuutta ja ymmärrystä niin opettajille kuin oppilaille. Tämä vähentäisi vammaisuuteen liittyviä ennakkoluuloja ja vääriä tai yksipuolisia käsityksiä.

”Koulussa ei oltu lainkaan huomioitu sitä, että pääsisi pyörätuolilla kääntymään pulpettialueella ja pääsisi pois luokasta. Luokkiin ei oltu asennettu silmukkaa, vaikka yhdenvertaisuuslain mukaan kuulovammaisia varten on oltava silmukat.”

Ymmärryksen lisääminen vammaisuudesta ja sen moninaisuudesta koettiin tärkeäksi sekä palveluiden yhdenvertaisuuden, että opetus- ja sivistystyön kannalta. Koulutuksen avulla tietoisuus vammaisuudesta tavoittaisi koko ikäluokan mahdollisimman varhaisessa ja vastaanottavassa vaiheessa. Esimerkiksi vammaisia vierailijoita toivottiin kutsuttavan kouluihin lisäämään ymmärrystä moninaisuudesta. Kouluilta toivottiin myös ymmärrystä siitä, että esteettömyyden tarve koskee oppilaiden ja opiskelijoiden lisäksi myös huoltajia, esimerkiksi vanhempainiltoja ajatellen.

Taustalla olevan tietämättömyyden lisäksi vastaajat nostivat esille myös konkreettisia yhdenvertaisuusongelmia. Vastauksissa todettiin, että kaikki oppilaitokset eivät ole rakennuksina esteettömiä, mikä voi estää vammaista pääsemään lähikouluunsa tai hakemasta haluamaansa kouluun. Myös erilaisia apuvälineitä tarvittaisiin kyselyn mukaan vammaisille enemmän. Esimerkiksi koulun lavalle pitäisi päästä luiskan avulla ja induktiosilmukat pitäisi olla asennettuina. Kyselyssä tuli ilmi, että myös työväenopiston käyttämät tilat ovat usein esteellisiä, tai tietoa esteettömyydestä voi olla vaikea löytää.

KULTTUURIN JA VAPAA-AJAN TOIMIALA

”Mielestäni Helsingissä on tarjolla kiitettävän monimuotoista ja -puolista kulttuuritarjontaa, niin tapahtumien kuin museotarjonnankin osalta. (Jopa perinteisissä instituutioissa, saatikka sitten marginaalisemmissa yhteyksissä.)”

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala sai vastaajilta positiivista palautetta moninaisuuden huomioimisesta. Varsinkin kirjastot, kulttuuri- ja nuorisopalvelut saivat kiitosta yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisestä. Liikuntapalvelujen osalta vastaajien mielestä tehtävää edelleen riittää moninaisuuden huomiseksi, erityisesti sukupuolen, etnisyyden ja vammaisuuden näkökulmasta.

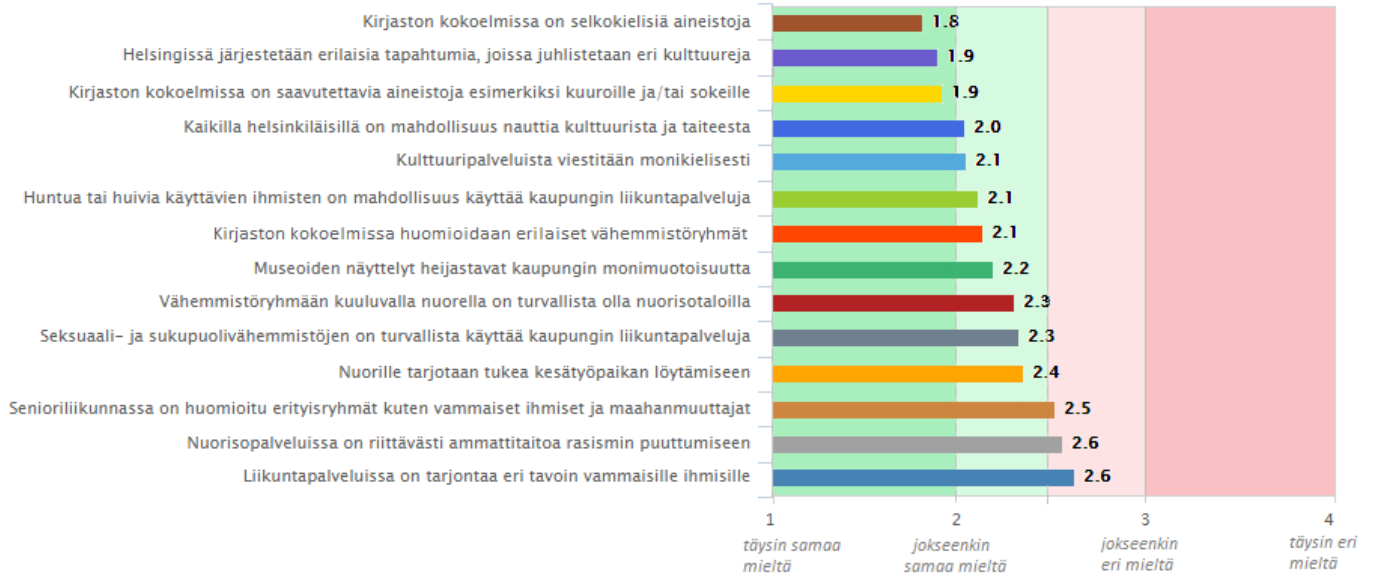
Toimialan haasteiksi nostettiin joidenkin palveluiden kalleus, joka estää osaa kuntalaisista käyttämästä palveluita. Myös kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan palveluiden esteettömyyttä ja saavutettavuutta toivottiin parannettavan. Esimerkiksi sukupuolineutraaleja vessoja ja pukeutumistilaratkaisuja toivottiin liikuntapalveluihin. Vastaajat toivoivat, että moninaisuutta huomioitaisiin entistä vahvemmin toimialan palveluissa. Lisäksi vastauksissa ehdotettiin työkaluja ja koulutusta seksuaalisen häirinnän kitkemiseksi. Toimialan vastauksissa toistuivat eniten seuraavat teemat:

- Positiivinen palaute moninaisuuden huomioimisesta
- Kallit palvelut vähävaraisille
- Saavutettavuus ja esteettömyys
- Sukupuolineutraalit pukuhuonejärjestelyt
- Seksuaalinen häirintä
- Moninaisuuden huomioiminen kaikessa toiminnassa

”Kirjastot ovat ihan huippua! Ainoa murheenkryyni saamelaisuudesta kertovien kirjojen puute, tietokirjoja lapsille. Myös eri saamen kielet (inarin, kolttan, pohjoissaame) sekoitetaan kirjastoissa saman otsikon alle, vaikka kyseessä on eri kielet. Tietämys liian pieni?! Muuten kirjastot on niin aikansa edellä!!! Niin suuren suuri kiitos kirjastoihin. Life savers.”

Vastaajat nostivat esille myös hallivuorojen ja liikuntavuorojen jaon tarkkailemista sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta, miten madaltaa maahanmuuttajien kynnystä käyttää palveluita ja miten olla lankeamatta oletuksiin ja vastuun ulkoistamiseen (esim. Caisalle) yrittäessä tuottaa monikulttuurisia ja aidosti inklusiivisia palveluita.

Kuva 11: Väittämiä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tilasta kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalta

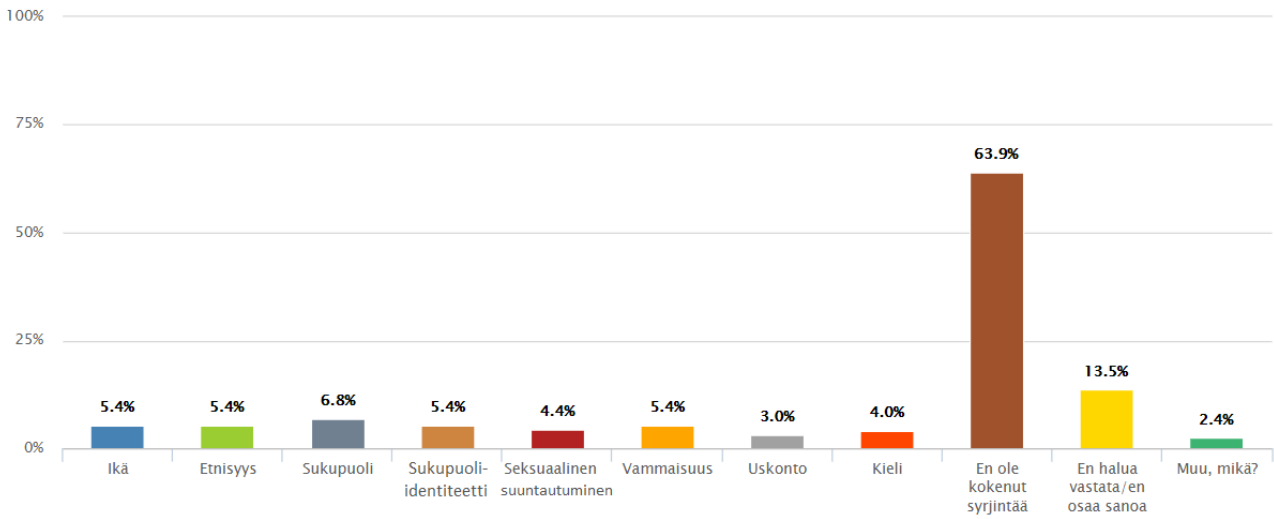

SYRJINTÄ JA HÄIRINTÄ

”Helsingin kaupungin uimahallissa, Jakomäessä tiskin takana ollut nainen ei osannut odottaa, että olen suomalainen ja suomea äidinkielenäni puhuva musliminainen. Totesi siinä, että olen ”yksi, joka on taas nostanut jalkansa ylöspäin ja päätynyt tuohon tilaan” eli olin viimeiselläni raskaana. Valitus tietenkin lähti esimiehelle, joka pahoitteli tapahtumaan.”

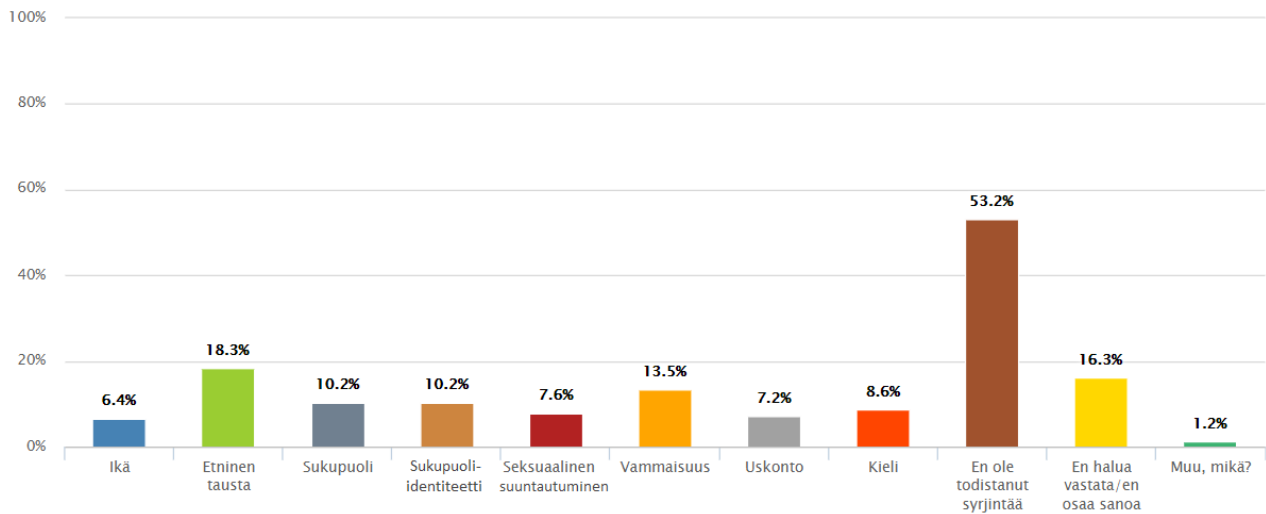
Vastaajista melkein viidesosa ilmoitti kokeneensa syrjintää kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan palveluissa. Muut vastaajat eivät joko kokeneet syrjintää (63.9%) tai eivät halunneet/osanneet vastata kysymykseen (13.5%). Vastaajat olivat kokeneet syrjintää erilaisin perustein, esimerkiksi etnisyyden, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen perusteella, mutta mikään syrjintäperuste ei tullut voimakkaasti esille. 53.2% vastaajista ilmoitti, ettei ollut todistanut syrjintää palveluissa ja 16.3% ei halunnut/osannut kertoa todistamastaan syrjinnästä. Loput vastaajista olivat todistaneet syrjintää kulttuuri ja vapaa-ajan palveluissa, erityisesti etnisyyden (18.3%) ja vammaisuuden (13.5%) perusteella.

Kuva 12: Vastaajien kohtaama syrjintä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla, eri syrjintäperusteet

”Liikuntapaikan työntekijä syytteli ulkomaalaistaustaisia henkilöitä pukukoppien sotkemisesta ja halveksui heidän suomenkieltään tilannetta selvitettäessä. Itse siis olin nähnyt sivusta, etteivät kyseiset henkilöt olleet sotkeneet.”

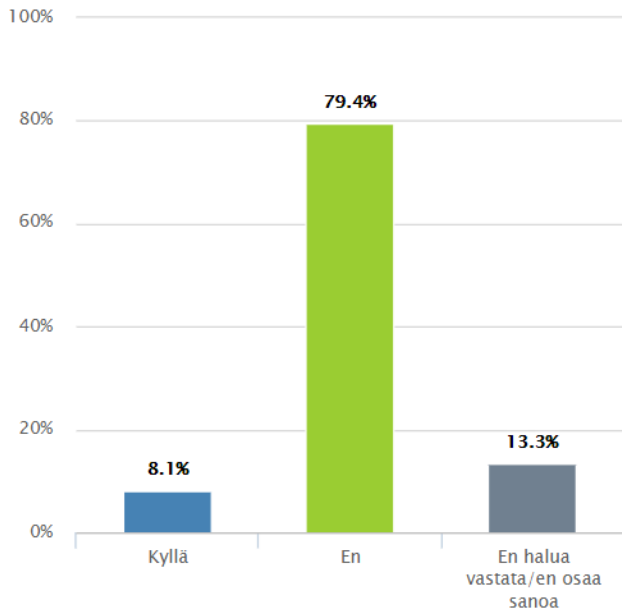
Kuva 13: Vastaajien todistama syrjintä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla toimialalla, eri syrjintäperusteet

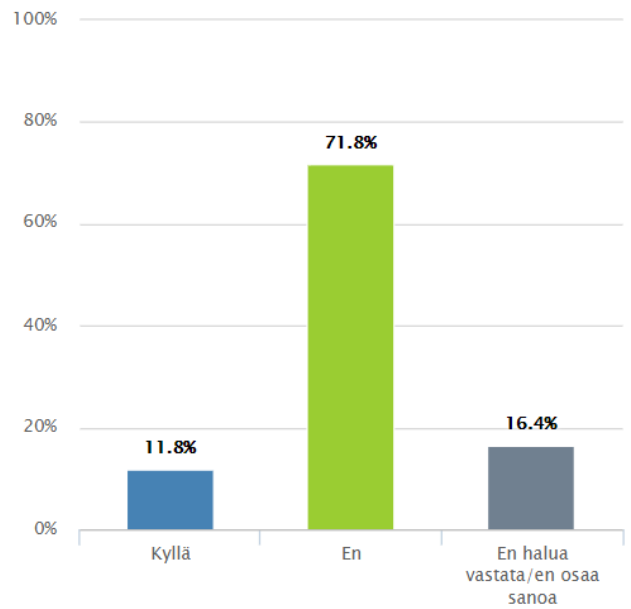
Vastaajista 8.1% kertoi kokeneensa seksuaalista ja sukupuoleen perustavaa häirintää kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla, 79.4% ilmoitti ettei ole kokenut häirintää ja 13.3% ei osannut/halunnut vastata kokemuksistaan. Luvut häirinnän todistamisesta olivat samansuuntaisia, sillä 11.8% kertoi todistaneensa häirintää ja 71.8% ei ollut nähnyt häirintää toimialan palveluissa.

”Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen näkyminen materiaaleissa on vähäistä, ja sensitiiviset vessatilat puuttuvat useimmiten. Varsinkin seksuaalisuuteen iskevää sanallista häirintää tai syrjintää esim. huumorin keinoin kuulee liian paljon kaikissa julkisissa tiloissa.”

Kuva 14: Vastaajien kokema seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla

Kuva 15: Vastaajien todistama seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla

Vastauksissa kerrottiin, että nuorisotaloissa vanhempien poikien valtaavan tilaa tytöiltä. Samoin uimahalleissa ja maauimaloissa raportoitiin tapahtuvan seksuaalista häirintää aina ahdistavasta tuijottamisesta käsiksi käymiseen asti. Näihin asioihin toivottiin muutosta. Henkilökunnalta toivottiin parempia valmiuksia ja taitoja tunnistaa ja puuttua seksuaaliseen häirintään. Kaikenlainen häirinnän ennaltaehkäisy ja selkeä viestiminen seksuaalisen häirinnän nollatoleranssista oli toivottavaa.

POSITIIVINEN PALAUTE MONINAISUUDEN HUOMIOIMISESTA

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala sai vastauksissa vastaajilta paljon kiitosta ja positiivista palautetta moninaisuuden aktiivisesta huomioimisesta. Varsinkin kirjastopalvelut ja uusi Oodi sekä museopalvelut keräsivät kiitosta. Kehuja saivat myös kirjastojen sateenkaarihylyt, Maunulatalon maksuttomat palvelut, Nyt-liikunta ja nuorisotalot.

”Oodi-kirjaston rakentaminen Helsinkiin on yksi parhaimpia päätöksiä, mitä Helsingin kaupunkiympäristön suunnittelussa on tehty. Luulen, että siellä on tulevaisuudessa paljon tapahtumia ja kokoontumisia eri ihmisille/ihmisryhmille. Siitä tulee uusi kohtaamispaikka kaikille helsinkiläisille. (Siis samalla, kun se on opiskelijoiden, kulttuurihifistelijöiden ja tiedonjanoisten lukutoukkien rentoutumispaikka.)”

LIIAN KALLIIT PALVELUT

”Isolla osalla etnisistä vähemmistöistä ja myös isolla osalla kantaväestöstä on suuria vaikeuksia selvitä taloudellisesti Helsingissä.”

Huomattavasti eniten toimialan palveluista kritiikin kohteeksi nousi kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kalleus. Palveluiden kalleus nousi toistuvasti esille ja oli määrällisesti ylivoimaisesti suurin esille nostettu

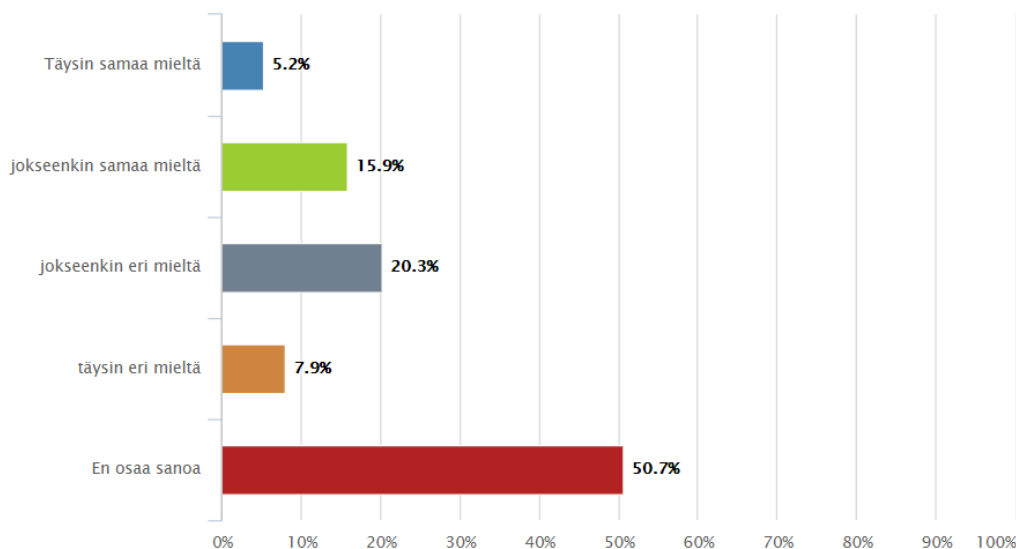
yhdenvertaisuuskysymys. Palveluiden hinnat nähtiin liian korkeina, jotta kaikki kaupunkilaiset pystyisivät taloudellisesta tilanteestaan huolimatta edistämään terveyttään ja hyvinvointiaan nauttimalla kulttuurista ja liikunnasta. Useassa vastauksessa ehdotettiin ilmaista tai halvempaa pääsyä museoihin esimerkiksi työttömille. Palveluiden taloudellinen saavutettavuus katsottiin tärkeäksi sekä itseisarvoisesti että myös yhteiskuntaluokkien kohtaamista lisäävänä tekijänä. Vastaajat kokivat kulttuurin ja vapaa-ajan palvelut myös lisäävän ihmisten psyykkistä hyvinvointia. Sosio-ekonominen asema voi linkittyä myös muihin tekijöihin, kuten ikään, etniseen taustaan ja sukupuoleen.

”Eläkeläiset köyhtyvät ja jäävät ilman työikäisten kalliita kulttuuripalveluita: lisää etuseleitä tai vastaavia sosiaalisin perustein!”

SAAVUTETTAVUUS JA ESTEETTÖMYYS

Palveluiden kalleuden lisäksi monet kertoivat vastauksissa kokevansa toimialan palveluiden olevan liian kaukana kodista ja liian keskitettyjä. Esimerkiksi vammaiset, vanhuksset, kaukana keskustasta asuvat kuntalaiset sekä kuntalaiset, joille HSL:n lipun hinta nousee kynnyksykysymykseksi, toivoivat lisää alueellisia palveluita.

Kuva 16: Liikuntapalveluissa on tarjontaa eri tavoin vammaisille ihmisille, väittämä

”Esteettömyys: useita pukuhuoneita, joissa myös ovellisia huoneita vaatteiden vaihtoa varten (esim. sukupuolineutraalit pukkarit, joita esim. huntua käyttävät henkilöt, tai sukupuolen korjausprosessia käyvät henkilöt voivat päästä omaan rauhaan pukeutumaan), tilaa ja mahdollisuudet kulkua rollaattoreilla, pyörätuoleilla (tarpeeksi leveät ovet, matalat kynnykset, tarpeeksi avarat käytävät, kulmat/kääntymispaikat, parkkipaikat, pukuhuoneet, vessat etc.”,

Esiin nousi paljon myös esteettömyyskysymykset, joihin vastaajat ehdottivat konkreettisia toimenpiteitä esteettömyyden edistämiseksi. Vastauksissa toivottiin parempaa tiedotusta esteettömyydestä, enemmän tuoleja kulttuuripalveluiden rakennuksiin, tosiasiallisesti esteettömiä sisäänkäynnit, uimahalleihin lainattavia nostolaitteita ja luiskia sekä museoihin tabletteja, joissa on viittomakielinen opastusvideo. Liikuntapalveluihin kaivattiin moninaisempia liikuntaryhmiä: vammaisille, vanhuksille sekä selkokielistä ryhmiä.

”Liikuntavammaisena ihmisenä en ole koskaan törmännyt liikuntapalveluun, joka olisi suunnattu nimenomaan liikuntavammaisille.”

SUKUPUOLINEUTRAALIT VESSAT JA PUKUHUONEJÄRJESTELYT

”Monelle esim. sukupuolivähemmistöön kuuluvalla liikuntapalveluihin osallistuminen on vaikeaa. Binäärisesti jaetut pukuhuoneet ja liikuntaryhmät ovat usein kynnyksiä, jotka saavat monet urheilua rakastavatkin henkilöt jäämään pois palveluiden parista. Uusi sukupuolineutraali pukukoppi uimahallissa on suuri ja tärkeä askel, joka avaa monelle oven osallistua. Mutta samanlaista mahdollisuutta tulisi avata muihinkin lajeihin ja paikkoihin. Ja vaikka henkilö kuuluisi sukupuoleltaan binääriseen jakaumaan, voi transmies tai -nainen pelätä muiden pukukopissa tai liikuntaryhmässä olevien reaktioita liikaa osallistumiseen, koska koskaan ei voi luottaa myöskään henkilökunnan osaavan auttaa, jos joku päättää nostaa haloon.”

Vastauksissa esiin nousi tarve erilaisille pukuhuonejärjestelyille ja sukupuolineutraaleille vessoille liikuntapalveluissa. Vastaajat toivoivat sekä yksityisiä pukukoppeja että perhepukuhuoneita. Monessa vastauksessa kerrottiin vastaajan tai hänen läheisensä lopettaneen kokonaan kaupungin liikuntapalveluiden käytön, sillä ei transsukupuolisena koe oloaan turvalliseksi tai mukavaksi sukupuolitetuissa pukuhuoneissa. Esimerkiksi kesken sukupuolenkorjausprosessin, kun keho ei ole yksiselitteisesti nais- tai miesmäinen vaan muutosvaiheessa, muiden asiakkaiden päällistely koettiin turvattomaksi ja epämukavaksi.

”Sukupuolivähemmistöön kuuluvana liikuntapalveluiden käyttö on sukupuolitettujen pukutilajärjestelyiden ja wc:iden sekä muiden kävijöiden asenteiden vuoksi sen verran tukalaa, etten ole käyttänyt liikuntapalveluita yli viiteen vuoteen.”

Vastaajat toivoivat monimuotoisempia pukuhuoneratkaisuja myös muiden kuin transihmisten takia. Ne auttaisivat muun muassa saman sukupuolen vanhempia tai yksinhuoltajavanhempaa eri sukupuolta olevan lapsensa kanssa sekä ihmisiä, jotka haluavat esimerkiksi jonkin vamman takia yksityisyyttä.

”Erityislapsen vanhempana esimerkiksi uiminen on välillä todella haastavaa. Olemme eri sukupuolta emmekä siis pääse samoihin pukeutumis- ja peseytymistiloihin. Sukupuolettomat pukutilat kiitos!”

MONINAISUUDEN JA INTERSEKTIONAALISUUDEN VALTAVIRTAISTAMINEN

”Musliminaisten liikunnan mahdollisuudet ovat edelleen liian vähäiset. Naisille vain suunnattuja liikuntavuoroja tulisi olla enemmän ja uintivuoroja ehdottomasti lisää. Musliminaiset vaikka ovatkin saaneet luvan pitää yllään burkini-uimapukua, rajoittaa silti suurimman osan heistä käyttämästä uimahallin palveluja, sillä uiminen miesten parissa ei ole katsottu olevan soveliasta naisille. Sama koskee vanhentuvaa musliminaisten ryhmiä, joille ei ole juurikaan järjestettyä toimintaa, niin liikunnan kuin muidenkaan kulttuuripalvelujen parissa. Maahanmuuttajataustaisten naisten ja kantaväestön naisten integroituminen olisi tärkeää ja hyvin antoisaa toimintaa erityisesti ikääntyvien parissa. Molemmat hyötyisivät toisistaan, kun suomen kieltä tulisi käytettyä

normaaleissa tilanteissa sekä kulttuurien ja uskontojen tietoisuus lisääntyisi kantaväestöltä, joiden ennakkoluulot perustuvat pitkälti tietämättömyydestä ja asioiden vieroksumisesta.”

Vastauksista välittyi yleisesti toive moninaisuuden huomioimisesta jokapäiväisessä työssä sekä päätöksissä koskien toimialan palveluita. Suuri määrä positiivista palautetta esimerkiksi Oodista inklusiivisena ja aidon monimuotoisena palveluna kertoo suunnasta, jota varsinkin nuoremman polven kaupunkilaiset toivovat. Useampi vastaaja nosti esille toiveen siitä, että kaupungin työntekijöiltä löytyisi ymmärrystä vähemmistöjen keskinäisestä sekä sisäisestä moninaisuudesta ja intersektionaalisuudesta.

”Koen, että eri tavoin vammaisilla henkilöillä sekä seksuaalisuudeltaan ja sukupuoleltaan moninaiset henkilöillä ei ole samankaltaisia mahdollisuuksia osallistua kaupungin järjestämään toimintaan. Erilaisia ryhmiä ja kohdennettuja toimintoja toki löytyy, mutta miten heitä saataisiin yhdistettyä myös kohdennettujen toimintojen ulkopuolisiin toimintoihin? Turvallisen tilan luomista tarvitaan jokaiselle toimialan palvelulle. Millä eri tavoin museoiden näyttelyissä, kirjastopalveluissa tai nuorisopalveluissa on osattu huomioida esim. näkö- tai kuulorajoittuneet henkilöt? Liikuntapalveluissa tulisi lisätä maahanmuuttajataustaisten henkilöiden mahdollisuutta osallistua. Kieliesteitä voisi madaltaa lisäämällä kuvien käyttöä ääni- ja tekstiohjeistusten lisäksi (vammaiset, maahanmuuttajat, monikieliset ym.)”

”Työskentelen tällä hetkellä paikassa, jossa asiakkaanani on paljon maahanmuuttajia. He toivoisivat nimenomaan monimuotoisempia liikunta- ja kulttuuritapahtumia sekä -ryhmiä. Jotkut huivia käyttävät asiakkaat ovat kokeneet, että kynnyks mennä liikuntaryhmään, jota ei järjestetä selkosuomeksi/tai sitten omalla äidinkielellä ja joka ei ole erikseen eri sukupuolille, on korkea. Syynä tähän on, että mainoskuvissa liikuntaa harrastava on usein huiviton, on epävarmuutta oman kielitaidon riittävydestä, pelkoa rasismista ja syrjinnästä, ja lisäksi monille liikuntapalvelujen käyttö ei ole ennestään tuttua.”

Osa vastaajista haluaisi opettaa moninaisuudesta ja intersektionaalisuudesta myös lapsiaan. Esimerkiksi kirjastoihin toivottiin lisää moninaisuutta varsinkin lastenkirjatarjontaan: kirjoja moninaisuudesta sekä myös kirjoja, joissa on moninaisia hahmoja ja perheitä ilman normista poikkeavuuden alleviivaamista. Vastauksissa toivottiin myös jonkinlaista lajittelua, jolla nämä kirjat löytäisi helposti perinteisten lastenkirjojen joukosta. Yleisesti haluttiin toimialalla lisääntyvän tietoisuutta siitä, että myös vähemmistöryhmien sisällä on paljon moninaisuutta ja päällekkäisyyksiä.

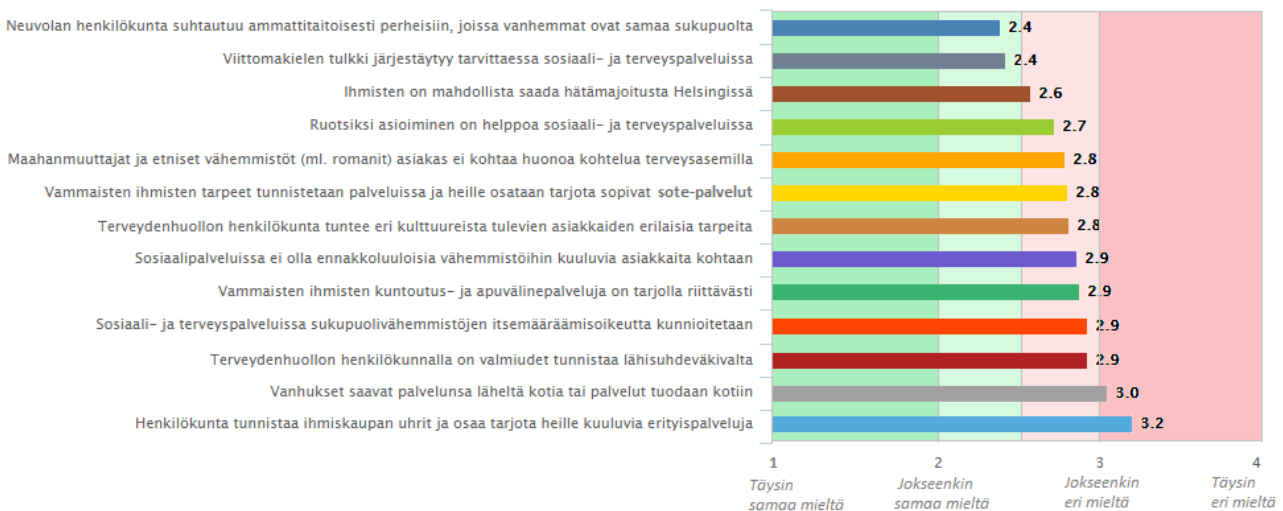
”Hyvää tekemistä on, mutta lisääkin monimuotoisuuden eteen voidaan tehdä. Yksittäisten ryhmien sijaan olisi hienoa viestiä ryhmiin luokiteltujen ihmisten moninaisuudesta.”

SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMIALA

Sosiaali- ja terveystoimialalla henkilöstön vaihteleva yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-osaaminen ja vähemmistöön kuuluvien kuntalaisten kohtelu hoito- ja asiakaspalvelutilanteissa herätti huolta vastaajissa. Esimerkiksi vammaisten ja vanhusten valitettiin saavan usein osakseen huonoa kohtelua ja liian vähäisiä resursseja. Vastaajat olivat huolestuneita myös henkilöstön puutteelliseksi koetusta osaamisesta tunnistaa, lähestyä ja auttaa lähisuhdeväkivallan sekä ihmiskaupan uhreja. Myös palvelujen saaminen eri kielillä sekä tulkkipalvelut koettiin puutteellisiksi. Lisäksi vastaajat nostivat esille henkilökunnan rasistisen käytöksen sekä epäasiallisen käytöksen sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä kohtaan. Toimialan vastauksissa toistuvivat eniten seuraavat teemat:

- Henkilöstön yhdenvertaisuusosaaminen, asenteet, vuorovaikutustaidot ja resurssit
- Vanhusten ja vammaisten huono kohtelu
- Puutteet lähisuhdeväkivallan sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamisessa ja asiaan puuttumisessa
- Ruotsinkielisen ja vieraskielisen palvelun huono saatavuus
- Rasismi asiakaskohtauksissa
- Henkilöstön osaamisen vaihtelevuus sukupuolen moninaisuuteen ja seksuaalivähemmistöihin liittyvissä kysymyksissä

Kuva 17: Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tila sosiaali- ja terveystoimialalla, väittämiä

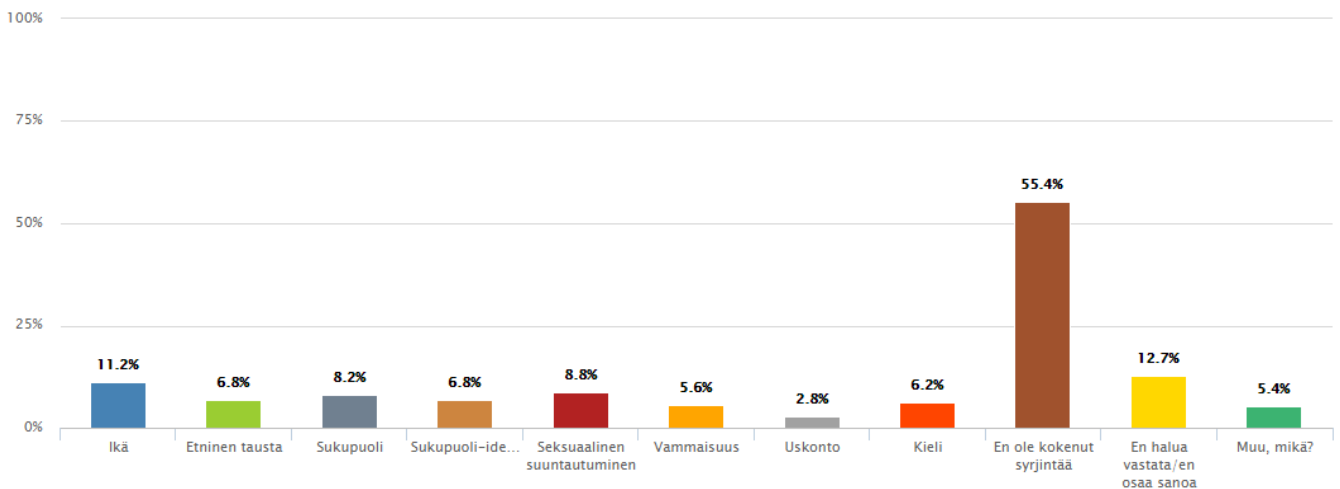
SYRJINTÄ JA HÄIRINTÄ

Vastaajista melkein kolmasosa ilmoitti kokeneensa syrjintää sosiaali- ja terveystoimialan palveluissa. Muut vastaajat eivät joko kokeneet syrjintää (55.3%) tai eivät halunneet/osanneet vastata kysymykseen (12.8%). Eniten syrjintää koettiin iän (11 %), seksuaalisen suuntautumisen (9 %), sukupuolen (8%) ja sukupuoli-identiteetin (esim. transsukupuolisuus ja muunsukupuolisuus) sekä etnisen taustan (7%) perusteella. Huomionarvoista on myös, että verratessa tätä kysymystä ja vastaajien alussa ilmoittamia vähemmistöidentiteettejä, vammaisista 100 % ja kielivähemmistöistä 80 % ilmoitti kokeneensa syrjintää.

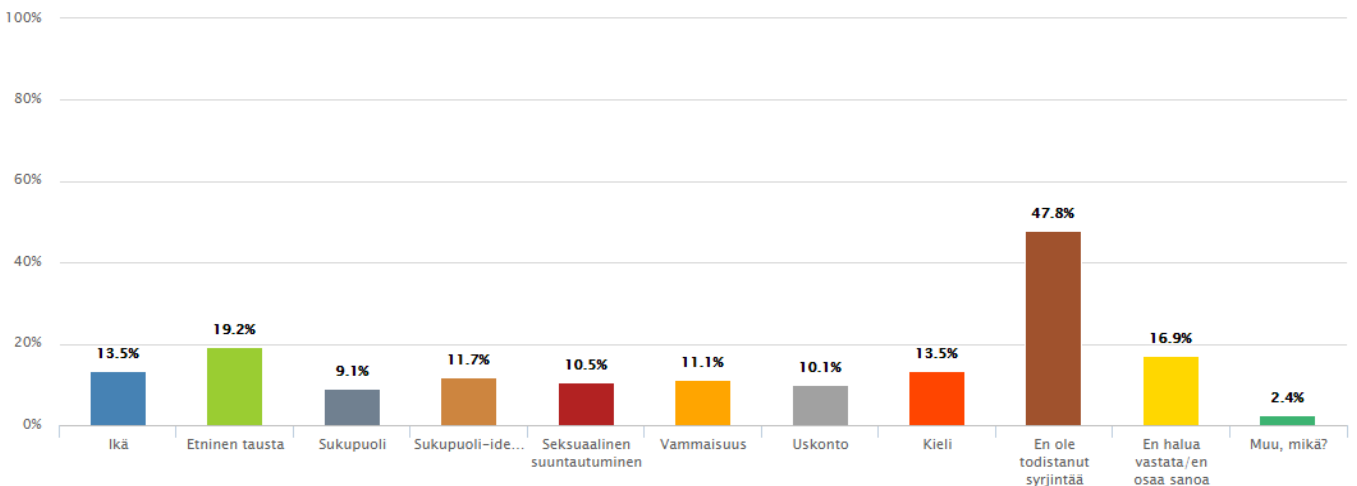
”Sote-esimies-tasolla olen todistanut maahanmuuttajiin ja uskonnolliseen suuntautumiseen kohdistuvaa syrjintää ja rasismia. Eräs ylihoitaja arvosteli huivinkäyttöä rumana ja epäseksikkäänä. Muut työntekijät olivat vaitonaisia, joka teki tilanteessa hiljaista hyväksyntää.”

47.7% vastaajista ilmoitti, ettei ollut todistanut syrjintää palveluissa ja 16.3% ei halunnut/osannut kertoa todistamastaan syrjinnästä. Loput vastaajista olivat todistaneet syrjintää sosiaali- ja terveystoimialalla, erityisesti etninen taustan (19.2%), iän (13.5%) ja vammaisuuden (13.5%) perusteella. Vastaajat ilmoittivat lisäksi, että he olivat todistaneet syrjintää mielenterveysongelmien diagnoosin takia.

Kuva 18: Vastaajien kokema syrjintä sosiaali- ja terveystoimialalla, eri syrjintäperusteet

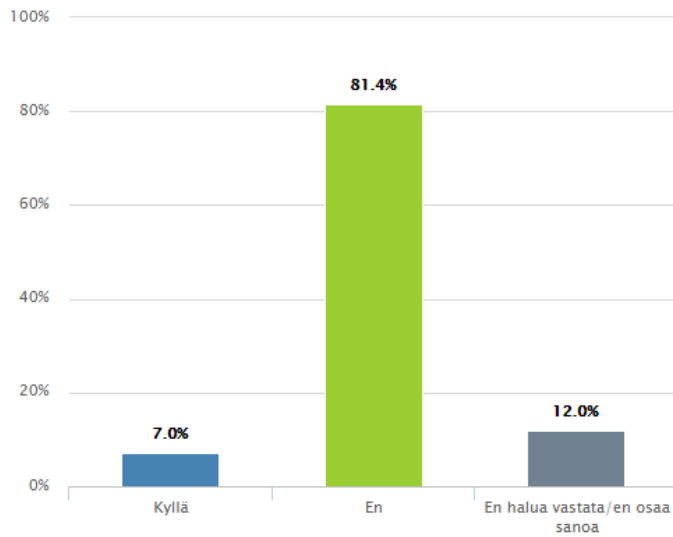

Kuva 19: Vastaajien todistama syrjintä sosiaali- ja terveystoimialalla, eri syrjintäperusteet

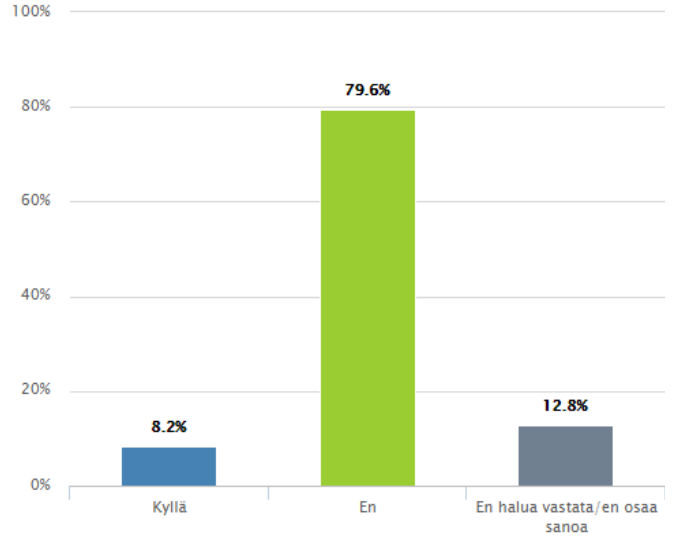

Seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää oli kokenut 7 % vastaajista, ja 12 % ei halunnut/osannut vastata. Häirinnän todistaminen oli hieman yleisempää, sillä 8 % vastaajista oli todistanut sitä. Tulokset ovat samanlaisia kuin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kohdassa. Vastaajat eivät kirjoittaneet paljoakaan seksuaalisesta häirinnästä toisin kuin muiden toimialojen kohdalla.

Kuva 20: Vastaajien kokema seksuaalinen ja sukupuoliin perustava häirintä sosiaali- ja terveystoimialalla

Kuva 21: Vastaajien todistama seksuaalinen ja sukupuoliin perustava häirintä sosiaali- ja terveystoimialalla

HENKILÖSTÖN YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVO-OSAAMINEN, ASEENTEET, VUOROVAIKUTUSTAITOT JA RESURSSIT

”Kaltoinkohtelun tunnistaminen on erityistä osaamista vaativa taito sote -alan ammattilaisilla. Erityisesti huolettua kotihoidon henkilöstön osaaminen, esimerkiksi puheeksi ottaminen ja eri muodoissa tapahtuvan kaltoinkohtelun tunnistaminen.”

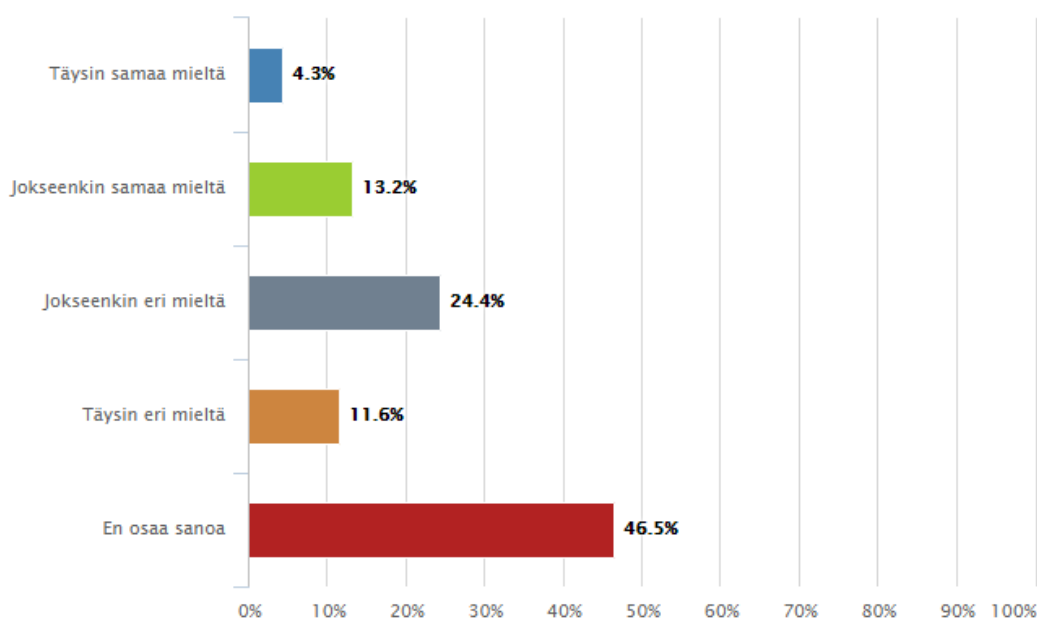
Kaikista eniten sosiaali- ja terveystoimialan liittyvissä vastauksissa toistuivat toiveet asiallisesta ja kunnioittavasta kohtaamisesta sekä henkilöstön koulutuksen ja lisäresurssien tarpeesta. Monien mielestä tarvittaisiin lisää resursseja, jotta henkilöstö ei kuormittuisi, vaan jaksaisi olla ystävällinen palvellessaan asiakkaita. Kolmasosa vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän kanssa, jossa todettiin terveydenhuollon henkilökunnan tuntevan eri kulttuureista tulevien asiakkaiden erilaisia tarpeita ja osaavan kohdella heitä kunnioittavasti.

”Asiantuntemusta on, mutta edelleen variaatio on suurta ja asenteet näkyvät vaihtelevasti. Työntekijöitä pitää kouluttaa normatiivisuudesta ja kunnioittavasta suhtautumisesta.”

Yleisten vuorovaikutustaitojen lisäksi toivottiin erityisesti lisäkoulutusta yhdenvertaisuudesta ja erilaisten vähemmistöjen kohtaamisesta. Koulutusten myötä vastaajat toivoivat henkilöstön oppivan esimerkiksi tunnistamaan ja tiedostamaan omat ennakkoluulonsa ja olemaan toimimatta niiden mukaisesti. Tällainen normitietoisuus koettiin tärkeäksi, jotta myös vähemmistöt saisivat asiallista palvelua ja kohtaamisia yksilönä. Normitietoisuuden ja asenteisiin vaikuttamisen seurauksena henkilökunnan epäasiallisen käytöksen, syrjinnän ja asiattomien kahvipöytäkeskustelujen toivottiin vähenevän.

”Ennakkoluuloja on meillä kaikilla, mutta se, toimitaanko niiden mukaan, vai osataanko ne asettaa sivuun jokaisen kohtaaman ihmisen kohdalla on toinen asia.”

Kuva 22: Terveydenhuollon henkilökunta tuntee eri kulttuureista tulevien asiakkaiden erilaisia tarpeita ja osaa kohdella heitä kunnioittavasti, väittämä

VANHUSTEN JA VAMMAISTEN EPÄASIALLINEN KOHTELU

"Vammaispalvelut ovat minusta vaikeasti hahmotettavat ja hallittavat. Esimerkiksi vammaispalvelun sosiaalityöntekijäni vaihtui muutama vuosi sitten, eikä minulle kerrottu siitä mitään. Yritin tavoittaa vanhaa sosiaalityöntekijääni, ja ihmettelin, kun en saa häneen mitään kautta yhteyttä. Meni monta viikkoa, ennen kuin minulle selvisi, etten saa häneen yhteyttä, koska työntekijäni on vaihtunut.

Vammaispalveluissa kenelläkään ei tunnu olevan mitään käsitystä siitä, että missä tapauksessa tulisi olla yhteydessä ja kehen, ja mistä ja kenen kautta voi hakea mitään palvelua. Jos saa kielteisen päätöksen, siihen ei anneta perusteluja, vaikka lain mukaan pitäisi. Jos ei ole vaikka liittänyt mukaan jotain lausuntoa, vaikka pitäisi, niin tulee vaan kielteinen päätös, eikä kehotusta, että toimita lausunto. Käsittääkseni hallintolaki velvoittaa tähänkin, mutta se ei toteudu.

Eräs sosiaalityöntekijä sanoi minulle suoraan, että "yleensä asiakkaille ei näitä mainosteta, mutta tiesitkös, että sinulla on oikeus hakea tällaista ja tällaista." Työntekijä sanoi minulle näin heti kun tein selväksi, että opiskelen sosiaalityötä yliopistossa. Ilmeisesti muuten asiakkaalle ei kerrota.

Eräs toinen vammaispalveluiden sosiaalityöntekijä oli myös sitä mieltä, että minun kuuluisi itse selvittää, mitä kautta voin hakea ja saada erään tarvitsemani palvelun. Öö, ei ole, vaan asiaan erikoistuneena sosiaalityöntekijänä sinun työhösi melkoisen olennaisesti kuuluu kartoittaa ja selvittää, mistä palveluista hyötyis, mihin minulla on oikeus ja miten niitä voi hakea. Helsinki on melkoisen iso kaupunki, jossa vammaisille on tarjolla vaikka mitä, ja niitä maallikko ei mitenkään pysty hallitsemaan."

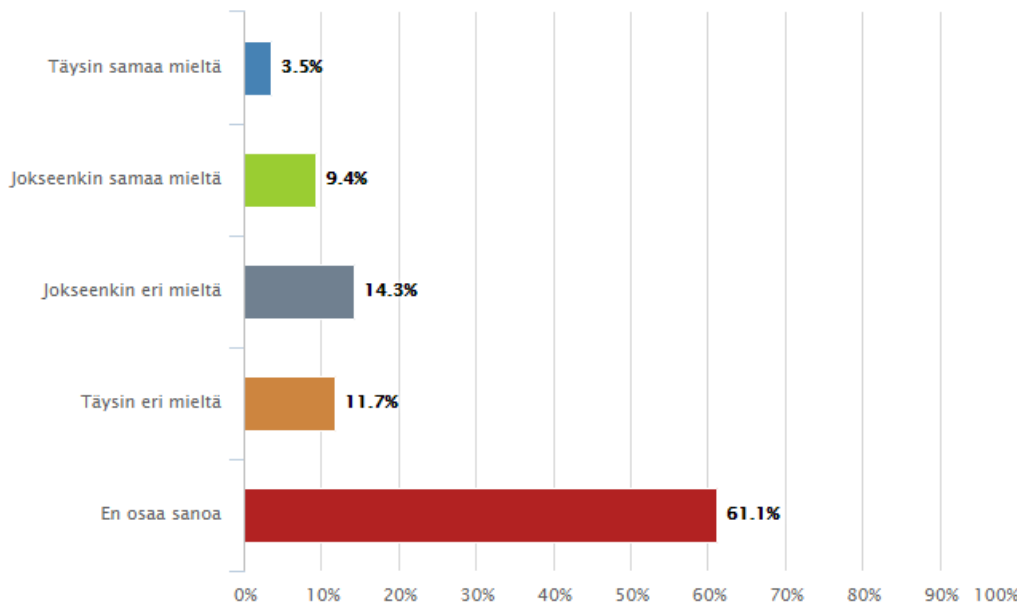
Erityisen paljon sosiaali- ja terveystoimialaan liittyvissä vastauksissa toistui huoli vanhusten ja vammaisten tilanteesta, joka monien mielestä oli heikko. Vastaajat kertoivat omia tai läheistensä kokemuksia, joissa vammaisten ja vanhusten hoito ja kohtelu oli ollut epäasiallista. 26% vastaajista oli sitä mieltä, ettei vammaisten ihmisten kuntoutus- ja apuvälineitä ole tarjolla riittävästi.

"Vammaisen joutuu odottamaan sähköpyörätuolia n. 9 kk. Mikä muu ryhmä joutuisi jäämään kotiin 9 kuukaudeksi vain siksi, että kaupunki ei pysty "avaamaan ovea" hänelle. Sähköpyörätuoli on meille ovi ulkomaailmaan, jos kätemme eivät toimi pyörätuolin kelaamiseen. Naapurissa asuva vanhus on unohdettu pari kertaa useammaksi päiväksi asuntoonsa ilman lääkkeitä ja ruuan saamista. Hän on usein likainen eikä minä pysty pesemään häntä, koska en pääse pois tuolistani enkä muutenkaan auttamaan. Käyn katsomassa häntä, mutta minä en jaksa eikä edes tarvitse ottaa vastuuta hänestä."

Moni kertoi myös, että esimerkiksi vammaiselle oikeutetuista palveluista harvoin kerrotaan suoraan, vaan oma tai omaisten aktiivinen palvelujen selvittelyminen ja vaatiminen ovat usein ainoa keino saada oikeutettuja palveluita. Palveluista kertomisen lisäksi toivottiin jähmeyden vähentämistä, sillä moni koki, että kenelläkään ei ole kokonaisvastuuta esimerkiksi vammaisten palveluista. Jotkut vastaajat kirjoittivat myös joutuneensa odottamaan tarvitsemiaan apuvälineitä melkein vuoden.

”Olen seurannut vammaisen vanhuksen hoitoa Helsingissä ja ikävä kyllä asiallinen kohtaaminen tuntuu edellyttävän, että vanhuksen mukana on nuorempi omainen joka osaa kysyä. Palveluja, jotka vammaiselle vanhukselle kuuluisi ei kukaan tule tarjoamaan. Omaisilta vaaditaan aktiivisuutta ja yksinäiset vanhukset ovat muita huonommassa asemassa.”

Kuva 23: Vammaisten ihmisten kuntoutus- ja apuvälineitä on tarjolla riittävästi, väittämä

LÄHISUHDEVÄKIVALLAN JA IHMISKAUPAN UHRIEN TUNNISTAMINEN

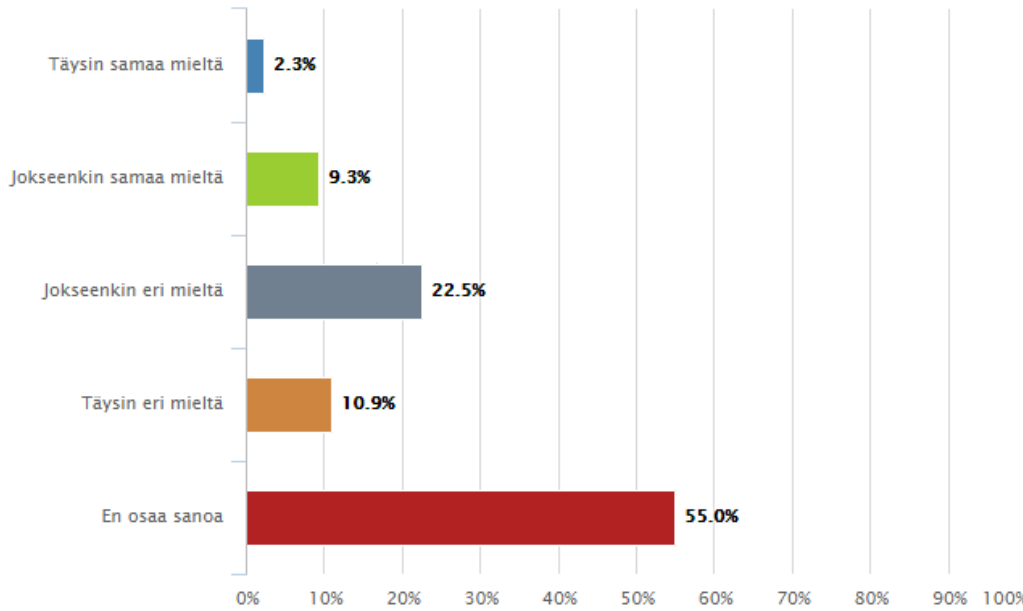
”Neuvolan henkilökunta ei osaa tai uskalla ottaa lähisuhdeväkivaltaa puheeksi.”

”Olen aiemmin kokenut lähisuhdeväkivaltaa, eikä sitä tahdottu ottaa tosissaan palveluiden piirissä. Ehkä siksi, kun se ei ollut pääosin fyysistä, eikä minulla ollut silmät mustana. Sain osakseni vähättelyä.”

Vastauksissa nousi esille lähisuhdeväkivallan ja ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja auttaminen. että Moni koki, että henkilöstön osaaminen lähisuhdeväkivallan tunnistamiseen on riittämätöntä. 33,4% vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä siitä, että toimialan henkilöstöllä on valmiudet tunnistaa lähisuhdeväkivaltaa. Vastaajat kirjoittivat myös, että jos lähisuhdeväkivalta tunnistetaan, niin siihen ei silti osata tai uskalleta puuttua. Henkilöstölle toivottiin koulutusta aiheesta, jotta tunnistaminen ja tilanteeseen puuttuminen helpottuisi, ja jotta uhrit osattaisiin kohdata sensitiivisesti. Vastauksissa nostettiin myös esille lähisuhdeväkivallan monet muodot, kuten kunniaan liittyvä väkivalta, miesten kokema lähisuhdeväkivalta sekä henkinen ja taloudellinen väkivalta.

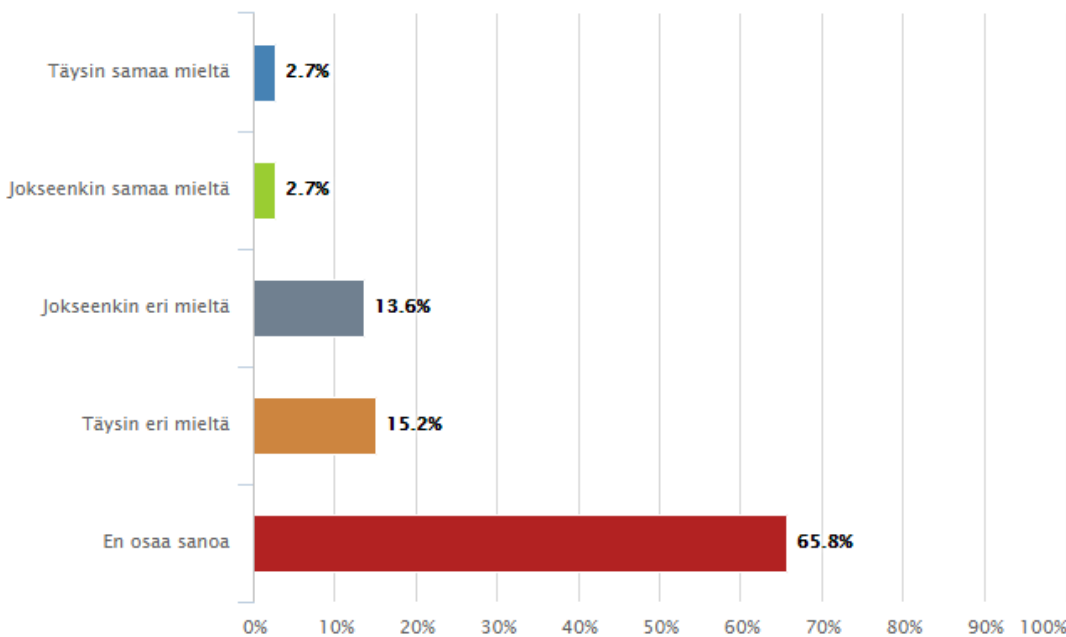
”I have had the experience of needing help for domestic violence at the hospital and nobody figured out. It's difficult to directly and straightforwardly ask for it, depending on the circumstances. I strongly think this needs developing: spotting the signs, approaching victims, questioning, how to give help.”

Kuva 24: Terveysthuollon henkilökunnalla on valmiudet tunnistaa lähisuhdeväkivalta

Ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen ja avun piiriin ohjaamiseen toivottiin myös koulutusta. 5.4% oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että henkilökunta tunnistaa ihmiskaupan uhrin ja osaa tarjota heille kuuvia erityispalveluja, kun taas 28.8% oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä. Ihmiskaupan uhreja ei vastauksien mukaan osata ohjata oikeaan paikkaan, eikä toimialalla tehdä vastauksien mukaan riittävästi yhteistyötä järjestöjen kanssa.

Kuva 25: Henkilökunta tunnistaa ihmiskaupan uhrin ja osaa tarjota heille kuuluvia erityispalveluja, väittämä

”Ihmiskaupan ja kunniaan liittyvän väkivallan tunnistamisessa suuria pulmia - ei osata kysyä oikeita kysymyksiä eikä verkostoitua muiden ammattilaisten kanssa ja hyödyntää mm. järjestökentän osaamista.”

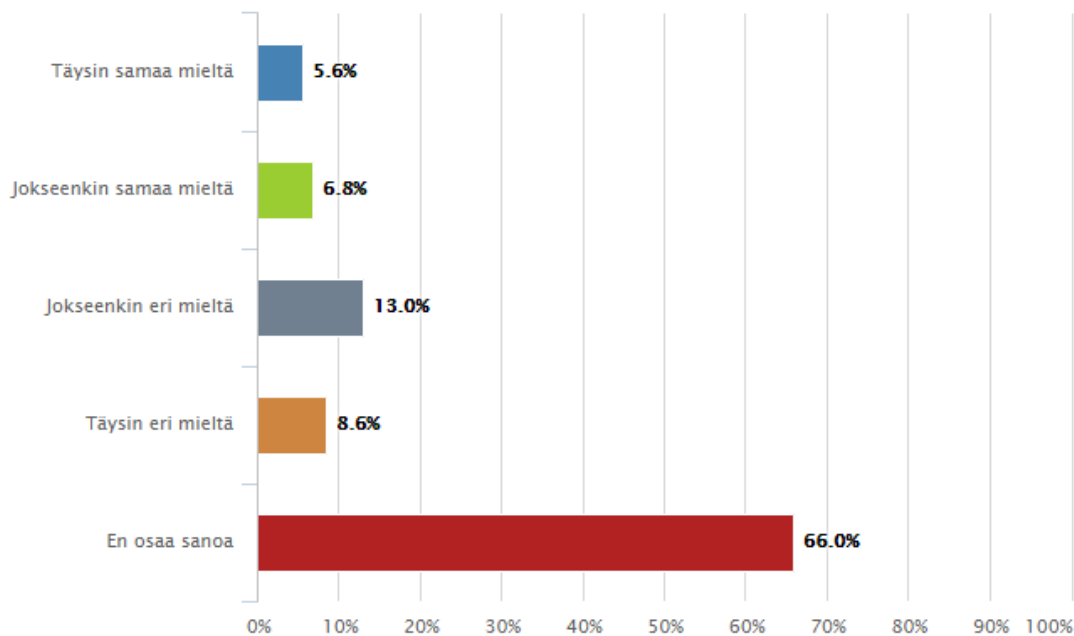
RUOTSINKIELISTEN, VIERASKIELISTEN JA VIITTOMAKIELISTEN PALVELU

”On valitettavan yleistä tämä: tietämättömyys viittomakielisten tarpeista tai siitä miten tilata viittomakielen tulkki paikalle. Olen nähnyt facebookissa viittomakielisten keskustelun siitä, että sairaala tai potilas epätietoinen siitä, kuka tilaa tulkin paikalle. Olen päätenyt siihen, että tilaan mieluummin itse tulkin paikalle kuin jäädä ilman tulkkia.”

Moni vastaaja kommentoi, että heidän on ruotsinkielisinä, vieraskielisinä tai viittomakielisinä vaikeuksia saada palvelua ruotsiksi, englanniksi tai esimerkiksi tulkin välityksellä. 21.6% vastaajista oli joko jokseenkin tai täysin eri mieltä siitä, että ruotsiksi asioiminen olisi helppoa sosiaali- ja terveystalveluissa. Vastauksissa oltiin erityisen huolissaan ruotsinkielisistä erityistalveluista esimerkiksi vanhuksille. Henkilöstön ruotsin kielen osaamattomuus sekä tulkkitalveluiden käytön vaikeudet toistuivat useissa vastauksissa. Tulkkitalvelut koettiin myös epäluotettaviksi.

”Tulkkalustalveluihin tulisi myös kiinnittää huomiota, sillä osa asiakkaista voi jättää kokonaan talveluiden käyttämisen, mikäli kokee tulkkalustuksen vaikeaksi tai hankalaksi järjestää, tai mikäli kokee tämän vaikeuttavan vastapuolen työtä.”

Kuva 26: Ruotsiksi asioiminen on helppoa sosiaali- ja terveystalveluissa, väittäjä

RASISMI ASIAKASKOHTAAMISISSA

”Esimerkiksi lastensuojelussa osa työntekijöistä (sosiaalityöntekijät) puhuu todella rumasti asiakkaista, ja käyttää asiattomia nimityksiä kuten somppu tai manne. Näitä tilanteita olen todistanut usein työpaikan kahvipöydässä.”

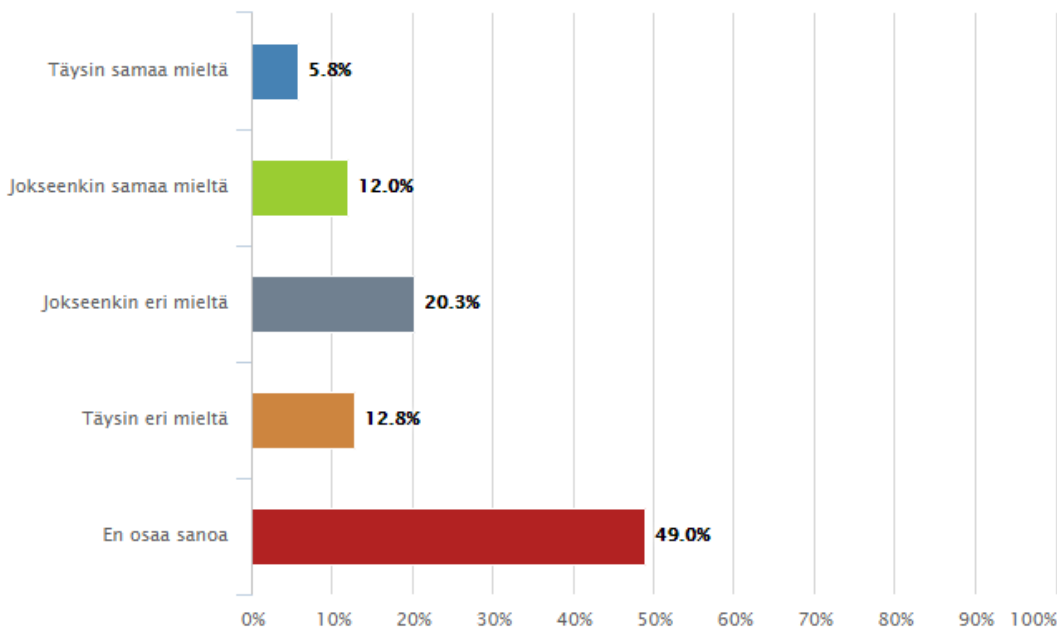
Moni vastaaja kertoi kokemastaan tai todistamastaan rasismista sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakastilanteissa sekä henkilökunnan puheissa. Osa oli kuullut loukkaavaa kielenkäyttöä, ja osa oli kokenut selvästi epäasiallista kohtelua hoitotilanteessa. Vastaajista kolmasosa oli jokseenkin tai täysin eri mieltä siitä, etteivät maahanmuuttajat tai etniset vähemmistöt kohtaisi huonoa kohtelua terveysasemilla.

”Olen todistanut naureskelevaa asennetta hoitajien puolelta maahanmuuttajataustaisten asiakkaan ollessa kyseessä.”

Vastaajat kertoivat myös esimerkiksi epäasiallisesta kohtelusta sekä uskontoon ja perhesuhteisiin liittyvistä kysymyksistä, joita valtaväestölle tuskin esitettäisiin. Vastaajat kokivat, että henkilökuntaa olisi tärkeää kouluttaa tiedostamaan tällaiset ennakkoluulonsa, jotta asiakkaita kohdeltaisiin asiallisesti.

”Meiltä on kysytty lastensuojelutarpeen arvioinnin yhteydessä, miten uskonto (islam) näkyy arjessamme. En usko, että samaa kysyttäisiin kristityiltä. Tässä kohti voitte miettiä miksi.”

Kuva 27: Maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt (ml. romanit) asiakas ei kohtaa huonoa kohtelua terveysasemilla, väittämä

VAIHTELEVA OSAAMINEN SUKUPUOLEN MONINAISUUDESTA JA SEKSUAALIVÄHEMMISTÖJEN PALVELEMISESTA

”Transtutkimuksissa ja kehoristiriidasta kourashoidossa olleena transtaustaisena naisena olen kohdannut kaupungin psykiatrisissa palveluissa jopa suoraa väärinsukupuolitusta (transfobiaa) ja oman sukupuoleni vähättelyä ja cis-sukupuolisia vähemmän aitona pitämistä (cis-seksismiä). Sosiaalipalveluissa olen kohdannut hymistelyä ja täyttä tietämättömyyttä ja kiinnostuksen puutetta transihmisenä elämisen vaikeudesta esim. transhoitojen omakustanteisuus monilta osin

Suomen transhoidoissa. Asunnottomana transtaustaisena naisena en uskalla käyttää hätämajoituspalveluita, jonka tämän kaupungin sosiaalityöntekijät hyvin ymmärtävät, mutta ei edes yritä keksiä tai auttaa vaihtoehtojen löytämisessä.”

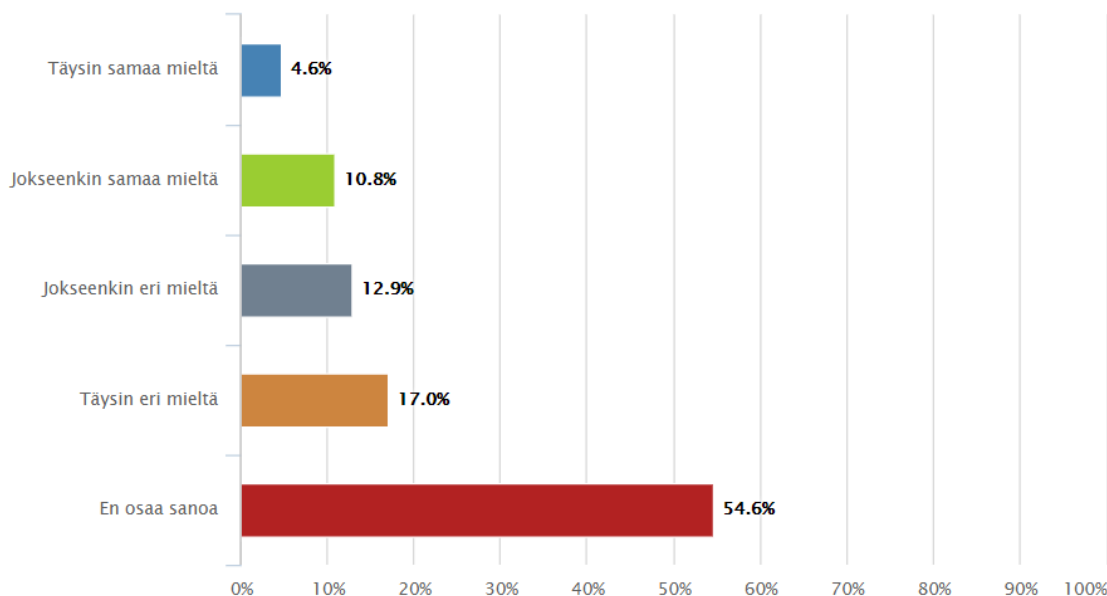
Vastauksissa kirjoitettiin paljon seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvistä asioista, jotka olivat hyvin vaihtelevia. Osassa vastauksista kiiteltiin henkilökunnan asiantuntemusta ja erinomaista palvelua, jossa asioista osattiin puhua oikeilla termeillä, mutta asiakasta kohdeltiin silti arkisen neutraalisti ja kannustavasti kuin ketä tahansa muutakin.

”Olen transsukupuolisena saanut hyvää, identiteettiäni kunnioittavaa kohtelua terveydenhuollossa.”

”Olen kaupungin psykiatrian poliklinikan potilas. Seksuaalinen suuntautumiseni, monisuhteisuuteni ja transsukupuolisuuteni ovat toki aiheita, jotka välillä tulevat puheeksi, ja ne on kohdattu valtavan hyvin. Minulla on erinomainen suhde hoitajaani ja saan tapaamisista hänen kanssaan paljon voimavaroja.”

Kehujen lisäksi monista vastauksista kävi myös ilmi, että monilla vastaajilla oli täysin päinvastaisia kokemuksia sosiaali- ja terveystoimialan palveluista. Kolmasosa vastaajista oli sitä mieltä, ettei palveluissa kunnioiteta sukupuolivähemmistöjen itsemääräämisoikeutta. Henkilöstön kerrottiin olleen asenteellisia, tietämättömiä sukupuolen moninaisuudesta sekä empatiakyvyttömiä. Transsukupuoliset vastaajat, jotka tuntevat olevansa eri sukupuolta kuin heidän syntymässään määritelty sukupuoli, kertoivat osan henkilökunnasta tuhdalleen heille tai puhutelleen heitä edelleen heidän syntymänsukupuolensa mukaan, vaikka kyseessä oli nimenomaan sukupuolenkorjausprosessiin liittyvä tapaaminen.

Kuva 28: Sosiaali- ja terveyspalveluissa sukupuolivähemmistöjen itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan, väittämä

Osaan seksuaalivähemmistöön kuuluvista vastaajista oli suhtauduttu palveluissa täysin luontevasti. Joidenkin saama palvelu oli taas ollut hyvin heteronormatiivista, eli että lähtöoletus on, että kaikki asiakkaat olisivat heteroita, kunnes toisin todistetaan. Tällainen oletaminen ja tunne siitä, että on joka

tilanteessa ikään kuin ”poikkeusyksilö”, koettiin ulkopuolisuuden tunnetta herättäväksi. Heteronormatiivisuuteen liittyvät myös perinteisten sukupuoliroolien kyseenalaistamattomuus: esimerkiksi moni valitti neuvolahenkilökunnan huomioineen ja katsoneen ainoastaan lapsen äitiä ja jättäneen isän lähes huomioimatta.

”Sosiaalipalveluiden kohdalla, kun perheessämme tehtiin olosuhdeselvitystä, äiti, joka eli heterosuhteen jälkeen samansukupuolisessa suhteessa, oli sosiaalipalveluiden selvitystä tekeville työntekijöille selvästi hämmentävä asia. En ymmärrä miten seksuaalinen suuntautumiseni vaikuttaa millään tavalla vanhemmuuteeni, mutta sitä asiaa kuitenkin kohdallani kaiveltiin. Se tuntui loukkaavalta ja sai aikaan tunteen, että selvitys ei ollut reilu. Myöhemmässä elämän vaiheessa, perheen sisäisen adoption kohdalla, sosiaalipalvelut toimivat moitteettomasti ja asiaamme hoitanut työntekijä oli todella asiantunteva ja suhtautui perheeseemme kuin mihin tahansa muuhunkin perheeseen. Se oli iso ja tärkeä asia minulle ja koko perheellemme.”

MIELENTERVEYS

”Esimerkiksi mielenterveyspalveluja ei ole Helsingissä riittävästi saatavilla, etenkin monet mielenterveyden ongelmista kärsivät nuoret jäävät vaille apua, koska palveluja on tarjolla vain todella huonossa kunnossa oleville. Toiseksi ongelmien kasautuminen tunnistetaan huonosti. Vähemmistöihin kuuluvat ovat usein alttiita myös työttömyydelle, köyhyydelle ja mielenterveysoireilulle. Kokonaisvaltainen avun ja tuen järjestelmä puuttuu. Eriarvoisuutta luo järjestelmä, joka panostaa työssäkäyvien työkyvyn ylläpitoon, mutta tuottavan toiminnan ulkopuolella olevien on huomattavasti vaikeampaa saada kuntoutusta tai hoitoa mielenterveysongelmiin.”

Useampi vastaaja ilmoitti, että mielenterveyspotilaiden fyysisiä vaivoja ja muuta oireilua ei oteta vakavasti henkilökunnan toimesta. Mielenterveyspalvelujen saavutettavuus koettiin haasteeksi kaupungin palveluissa. Vastaajien mielestä mielenterveyspalveluja ei ole riittävästi, mutta lisäksi mielenterveyspalvelut eivät yleensä pysty vastaamaan haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten (maahanmuuttajat, ikääntyneet, vammaiset, vähävaraiset jne.) tarpeisiin.

Vastaajien mielestä kaupungin pitäisi panostaa enemmän mielenterveyspalveluihin, koska se edistäisi koko kaupungin hyvinvointia ja näin ollen yhdenvertaisuutta. Henkilökunnan pitäisi saada koulutusta vähemmistöstressistä ja ylipäättään vähemmistöihin liittyvistä asioista, jotta heillä olisi ammattitaitoa kohdata haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä.

”Johtuen psykiatrisista diagnooseista en tule kohdatuksi tasa-arvoisesti käyttäessäni terveysasemapalveluja tai muita somaattisen puolen palveluja. En saa asianmukaista hoitoa, eikä oireitani (erilaiset fyysiset kivut esim. hammassärky, migreeni, hermosärky, vatsakipu, rasitusvammoista johtuvat kivut) oteta vakavasti vaan ne laitetaan mielenterveyshäiriön piikkiin.”

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN TOIMIALA

”Helsingin kaupungin kaavoitus on mielivaltaista ja asukkaiden mielipiteet ohitetaan. Mahdollisuus osallistua annetaan, mutta se on vain näennäistä, sillä ei ole oikeasti mitään merkitystä.”

Kaupunkiympäristön toimialan kyselyosuudessa eniten esille nousi pelko ja turvattomuudentunne kaupunkitilassa sekä julkisissa liikennevälineissä. Tähän liittyi kokemukset seksuaalisesta häirinnästä sekä rasismista. Samoin kaupunkitilan esteellisydestä tuli paljon huomiota. Toimialan vastauksissa toistuivat eniten seuraavat teemat:

- Pelko ja turvattomuus kaupunkitilassa
 - seksuaalinen häirintä
 - rasismi
 - etninen profilointi
- Kaupunkitilan esteellisyys
- Segregaatio ja asuntopula
- Kuntalaisten näennäinen osallistaminen
- Häirintä ja turvattomuus julkisessa liikenteessä
- Esteettömyysasiat julkisessa liikenteessä

Muita keskeisiä vastaajien painottamia teemoja olivat alueellinen eriytyminen, asuntopula sekä tunne siitä, että kaupunkilaisten osallistaminen kaupunkisuunnitteluun on vain näennäistä.

Kuva 29: Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tila kaupunkiympäristön toimialalla, väittämiä

”Katujen kunnossapitoa tulisi tarkastella tasa-arvo ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta: ketkä kävelevät ja pyöräilevät ja ketkä käyttävät ajoneuvoille varattuja kaistoja? Jakautuuko kunnossapidon resursointi ja priorisointi tasan eri sukupuolten ja vähemmistöryhmien sekä valtaväestön kesken? Jos ei, mitä kaupunki aikoo tehdä tasapainon löytämiseksi? Nyt

loppupalvesta turhauttaa, että vaikka ei ole satanut uutta lunta päiväkausiin, jalkakäytävät ja suurin osa pyöräteistä ja -kaistoista ovat röpelöisiä ja auraamattomia, kun taas ajokaistat ovat olleet puhtaita ja sulia jo kauan (myös lähioissa, joissa kaupunki vastaa jalkakäytävistä).”

SYRJINTÄ JA HÄIRINTÄ

Kuntalaiskyselyn kaupunkiympäristön osuudessa kaikista eniten esiin nousivat pelko ja turvattomuudentunne kaupunkitilassa. Vastauksissa toistui kertomukset toistuvasta kaupunkitilassa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä, rasismista sekä etnisestä profiloinnista.

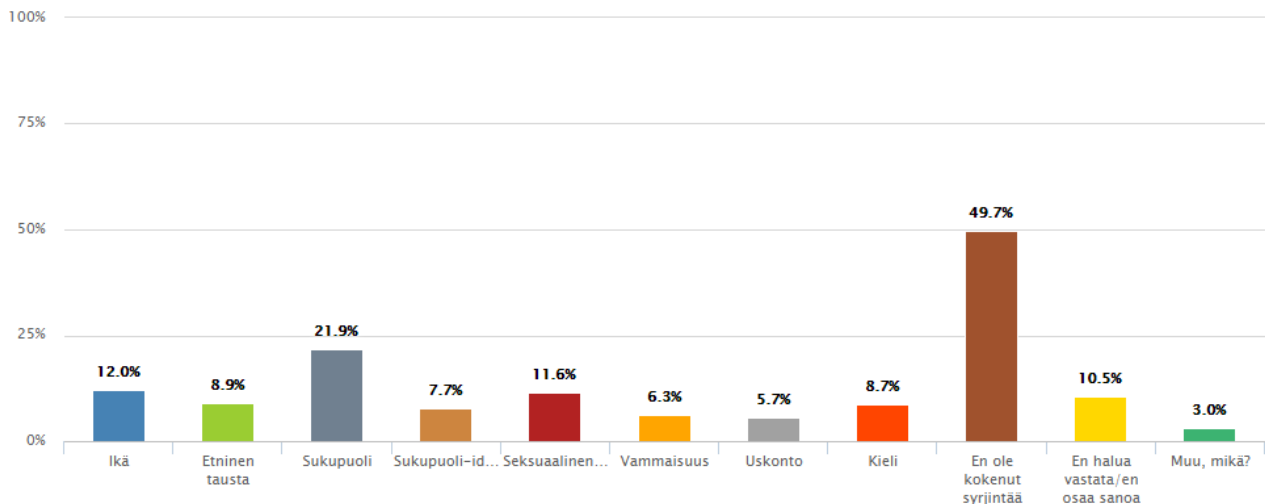
”—Valitettavasti perjantai- ja lauantaiöisin erilainen häirintä on sääntö eikä poikkeus.”

”Häirintäkokemuksia on paljon, siitä saakka kun olin 13-vuotias. On käyty kypälöimään ruuhkametrossa, huudeltu perään ratikassa, kerran nuorempana jopa käyty käsiksi bussissa.”

Vastaajista noin puolet ei ollut itse kokenut syrjintää ja noin 10.5% vastaajista ei osannut sanoa tai vasta kokemastaan syrjinnästä. Eniten syrjintää koettiin sukupuolen (21.9 %), iän (12.0 %), seksuaalisen suuntautumisen (11.6%) ja etnisen taustan (8.9%) perusteella. Huomionarvoista on myös, että verratessa tätä kysymystä ja vastaajien alussa ilmoittamia vähemmistöidentiteettejä, melkein kaikki etniseen vähemmistöön kuuluvat vastaajat ovat kokeneet syrjintää julkisessa tilassa.

”Vihapuhetta kuulee yhä yleisemmin ja se kohdistuu visuaalisesti näkyvään etniseen vähemmistöön sekä muihin kieliryhmien edustajiin ja se häiritsee julkisilla paikoilla ja kulkuvälineissä.”

Kuva 30: Vastaajien kokema syrjintä julkisessa tilassa, eri syrjintäperusteet

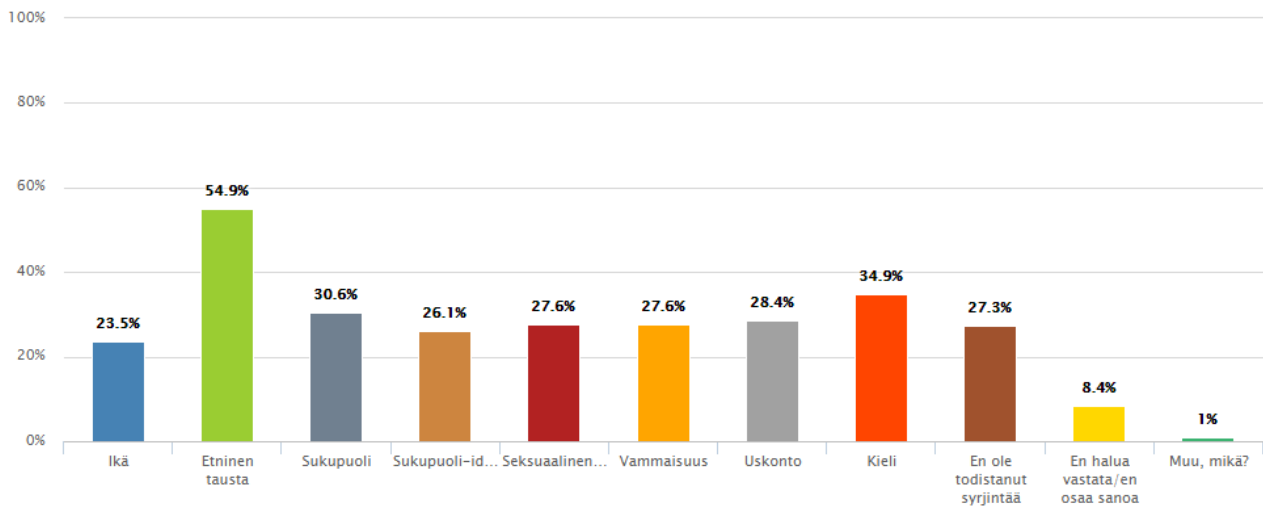

Vastaajista 27.3% ei ollut todistanut syrjintää julkisessa tilassa ja 8.4% ei halunnut/osannut vastata kysymykseen. Loput vastaajista eli melkein kaksi kolmesta olivat todistaneet syrjintää julkisessa tilassa. Yli puolet vastaajista (54.9%) vastaajista oli todistanut syrjintää julkisessa tilassa etnisyyden perusteella. Seuraavaksi eniten syrjintää todistettiin kielen (34.9%), sukupuolen (30.6%), uskonnon (28.4%) ja seksuaalisen suuntautumisen sekä vammaisuuden perusteella (kummatkin 27.6%).

Naiset raportoivat seksuaalisen häirinnän olevan hyvin yleistä, ja osa naisista sekä myös vanhuksista kertoivat, etteivät uskalla liikkua öisin ja viikonloppuiltaisin yksin kaupungilla. Vastajat kertoivat seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän sisältäneen huutelua, seuraamista, lähestymistä, seuran tuppautumista, seksuaalissävytteistä ehdottelua, ahdistelua, huorittelua, ulkonäön kommentointia, epäasiallista ja seksuaalissävytteistä tuijottamista, julkisissa kulkuvälineissä blokkaamista, koskettelua, käsiksi käymistä, huivin päästä repimistä, sukuelimen näyttämistä julkisessa tilassa sekä itsetyydytystä julkisessa tilassa. Osa vastaajista oli huolissaan nimenomaan turvapaikanhakijoiden ja etnisten vähemmistöjen tekemästä seksuaalisesta häirinnästä, mutta useampi vastaaja ei maininnut häirinnän tekijän etnistä alkuperää.

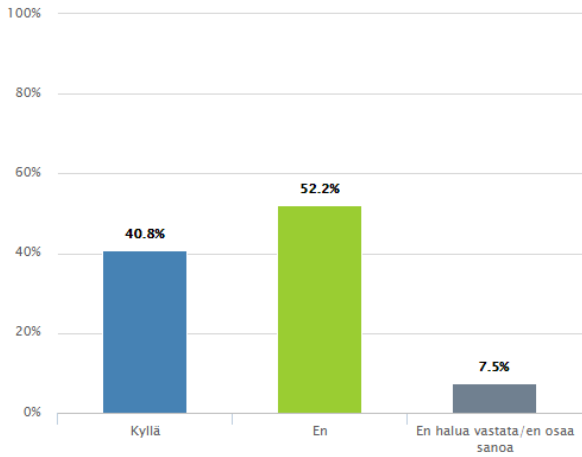
”Syrjintää esiintyy valitettavasti todella paljon. Rasismi on arkipäiväistynyt viime vuosina huolestuttavasti ja naisia ahdistellaan edelleen todella yleisesti.”

Kuva 31: Vastaajien todistama syrjintä julkisessa tilassa, eri syrjintäperusteet

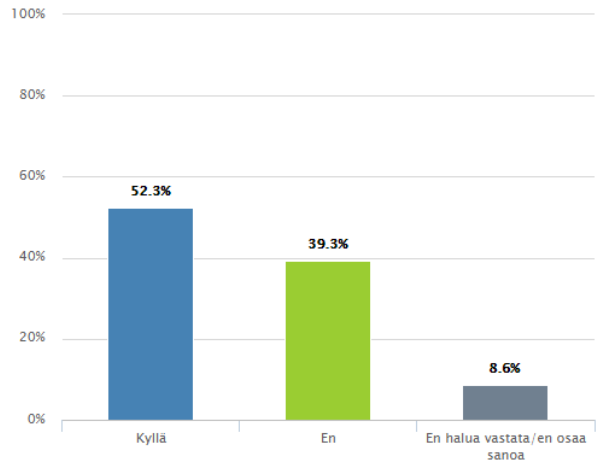

Seksuaalisen häirinnän lisäksi vastauksissa toistuivat rasismien kokemukset julkisessa tilassa. Vastajat kertoivat tämän sisältäneen esimerkiksi epäasiallista ja uhkaavaa tuijottamista, lasten ulossulkemista, haukkumista, seuraamaan lähtemistä, väkivallalla uhkaamista, fyysistä väkivaltaa, päälle sylkemistä, huivin repimistä, vihapuhetta sekä luvatonta kuvaamista sosiaaliseen mediaan. Myös toimialakohtaisissa väittämässä 80 % etniseen vähemmistöön kuuluneista vastaajista pitivät vihapuhetta julkisessa tilassa ongelmana. Vastajat raportoivat toistuvasti myös etnisestä profiloinnista, jota olivat kohdanneet esimerkiksi vartijoiden, poliisin ja muiden viranomaisten taholta, mikä vähensi turvallisuudentunnetta julkisessa tilassa.

Kuva 32: Vastaajien kokema seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä julkisessa tilassa

Kuva 33: Vastaajien todistama seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä julkisessa tilassa

”Mies alkoi bussipysäkillä huutamaan minulle ja ystävälleni vaatetuksemme (hijabin) tähden, kutsui huoriksi ja apinoiksi, ja näytti pyssyeleitä käsillään samalla kun sanoi ”nappi tauluun”.”

Moni kaupunkilainen kertoi pitävänsä Rautatieaseman ja Kaisaniemenpuiston aluetta yleisesti epämiellyttävinä, turvattomina ja pelottavina paikkoina. Nämä paikat assosioitiin huumeiden ja päihteiden ongelmakäyttöön ja koettiin turvattomiksi. Ratkaisuksi pelkoon ja turvattomuudentunteeseen julkisessa tilassa vastaajat ehdottivat lisää valaistusta, valvontaa ja vartiointia turvattomiksi koettuihin paikkoihin. Vastaajat toivoivat kaupungin ehkäisevän rasismia ja häirintää myös ottamalla jyrkemman kannan ihmisoikeuksia loukkaavien järjestöjen tilankäyttöön, esimerkiksi vihamielisiin mielenosoituksiin.

”Kaupunki sallii natsien, siis ihan oikeiden natsien, marssia hakaristilippujensa kanssa kaduille. Kansanryhmää vastaan kiihottaminen ei tunnu kiinnostavan päättäjiä lainkaan, kun annetaan viharyhmien ”osoittaa mieltään” kaupungin kaduilla. Kaupungista on tullut vaarallinen paikka jokaiselle normista poikkeavalle.”

KAUPUNKITILAN ESTEELLISYYS

Kaupunkitilan esteellisyys oli toistuva teema vastauksissa. Vastauksista nousi esiin paljon konkreettisia ongelmia sekä parannusehdotuksia. Varsinkin halvoista esteettömistä kaupungin asunnoista on monien vastaajien mukaan kova pula. Rannoille toivottiin pitkospuita, jotta pyörätuolin kanssa rannalla käyminen helpottuisi. Useammassa vastauksissa nousi tarve esteettömistä julkisista vessoista. Osa vastaajista huomautti, että remonttien ja työmaiden yhteydessä ei ole aina muistettu tehdä kiertoreiteistä esteettömiä. Myös väliaikaisratkaisujen esteettömyys sekä niistä selkeästi ja helposti löydettävä tiedotus on tärkeitä. Vastaajien mielestä aurauksessa on huomioitava myös jalankulkijat, ja tehtävä heille vähintään rollaattorin ja pyörätuolin mentävä polku, jotta asukkaat eivät jää kirjaimellisesti kotinsa vangeiksi talvisin

”Talossamme asuu pyörätuolilla kulkija. Heka (Helsingin kaupungin asunnot) ei käy auraama talvella ramppia, joten mies ei pääse ulos himasta aina itse pyörätuolilla, vaan pihalla yrittää tehdä itselleen latua lapiolla.”

SEGREGAATIO JA ASUNTOPULA

"Helsingin alueet ovat keskenään eriarvoisia ennen muuta asemakaavoituksen takia. Vanha tiiviisti rakennettu kantakaupunki ja muutamat pientaloalueet ovat arvostuksessa ylimpänä, minkä näkee suoraan neliöhinnosta. Sotien jälkeen rakennetut kerrostalolähiöt ovat puolestaan väliinputoajia, koska ne eivät ole tarpeeksi tiiviitä elinvoimaisille lähipalveluille eivätkä toisaalta tarpeeksi väljiä, jotta jokaiselle olisi esimerkiksi oma piha ja puutarha. Koska kaupunki tarvitsee lisää asuntoja, ensisijainen keino vähentää alueiden eriarvoisuutta tulisi olla vanhojen kerrostalolähiöiden tiivistäminen ja uudelleen rakennus siten, että niissä päästäisiin pääsääntöisesti kantakaupungin asuintehokkuuksiin (=10 000 as/km²). Tässä on kaavoittajilla ja kaupunkiympäristölautakunnalla tekemisen paikka."

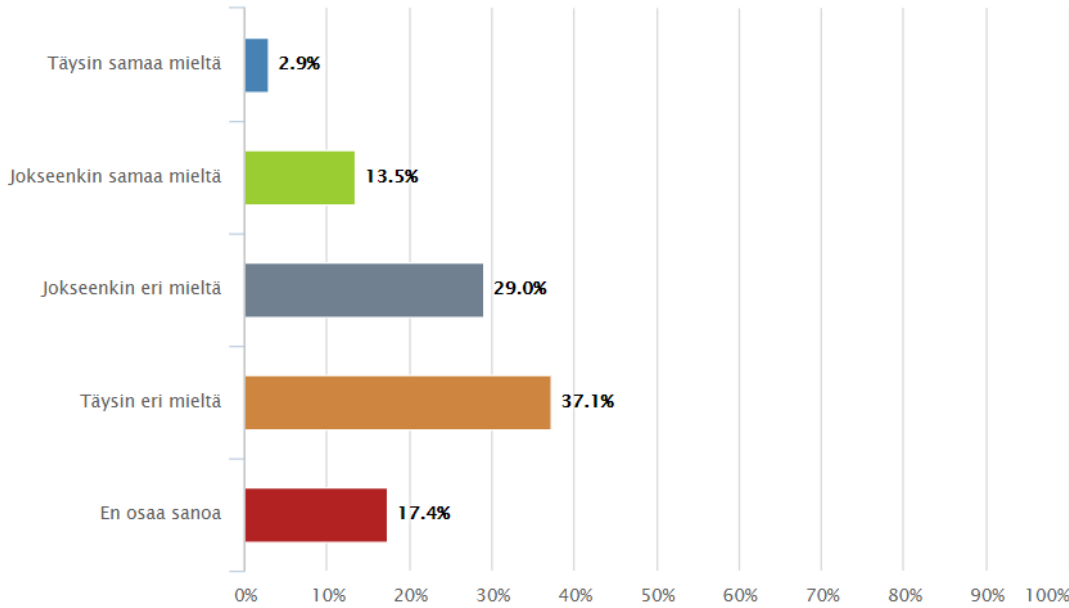
Moni vastaaja oli huolissaan myös kasvavasta alueellisesta segregaatiodista, jossa eri kaupunginosat eriytyvät toisistaan sosio-ekonomisesti sekä myös palveluiden laadulta. 66.1% vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä siitä, että puistoja ja julkisia tiloja hoidetaan samantarvoisesti kaikilla alueilla. Moni nosti esille Helsingin kaupungin asunnot Oy:n uuden linjauksen kaupungin vuokra-asuntojen hintojen alueellisista eroista, jonka pelätään kiihdyttävän segregaatiodia entisestään. Lisäksi moni vastaaja koki lähiöiden palvelut huonommiksi. Siisteyden, kunnossapidon ja talvisin aurauksen puutteellisuus tai hitaus olivat yleisiä vastauksissa toistuvia kommentteja.

"Esteettömiä, edullisen hintatason pieniä asuntoja on aivan liian vähän tarjolla ja huolestuttaa, miten Helsinki aikoo ratkaista tämän asian ikääntyvien määrän noustessa."

Segregaation lisäksi vastaajat nostivat esille asuntopulan, ja erityisesti halpoja ja esteettömiä kaupungin vuokra-asuntoja toivottiin lisää. Asunnottomuus nousi esille myös vahvasti esille kyselyn jälkimmäisessä osassa, jossa ihmisiltä kysyttiin, mihin ihmisoikeuksiin kaupungin pitäisi keskittyä seuraavan neljän vuoden aikana. Oikeus asuntoon nousi yhdeksi tärkeimmäksi ihmisoikeudeksi vastaajien keskuudessa. Asumisen hinta Helsingissä koettiin vastauksissa isoksi haasteeksi, joka erityisesti tuottaa vaikeuksia vähävaraisille. Usein vähävaraiset ovat juuri vähemmistöryhmiin kuuluvia ihmisiä, kuten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, vammaiset, ikääntyneet ja maahanmuuttajat.

"Tehkää paljon lisää asuntoja hyvien julkisten yhteyksien varrelle, jotta asuminen ei kallistuisi enempää. Segregaatio on pelottava ilmiö, joka pitäisi nyt saada pysäytettyä kaikin mahdollisin keinoin (tähän täytyy panostaa myös rahallisesti). Lisää lähiyhteisöllisyyteen kannustavia tiloja ja infraa. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus läpileikkaavaksi periaatteeksi kaikessa suunnittelussa ja toteutuksessa."

Kuva 34: Puistojen, julkisten tilojen ja katujen kunnossapito hoidetaan samanarvoisesti kaikilla alueilla, väittämä

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN TOIMIALAN LIIKELAITOKSET (HKL)

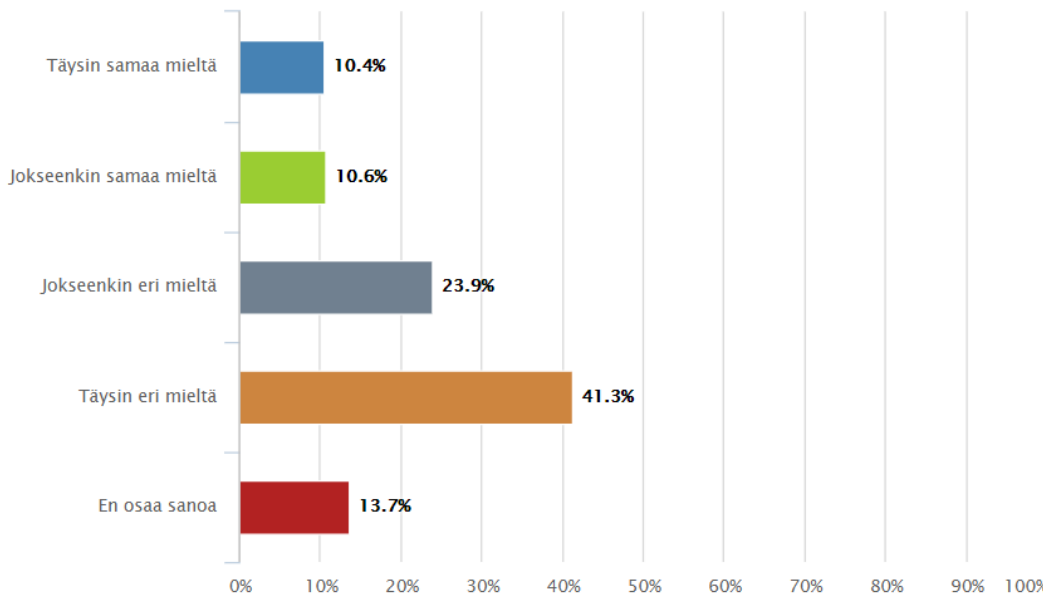
HÄIRINTÄ JA TURVATTOMUUS JULKISESSA LIIKENTEESSÄ

”Olen todistanut rasismia, verbaalista haukkumista ja fyysisellä väkivalalla uhkailua etnisiä vähemmistöjä kohtaan muiden matkustajien osalta julkisissa kulkuvälineissä. Käsittääkseni aivan kaikki raitiovaunut eivät ole pyörätuolilla saavutettavia.”

Vastaajat nostivat toistuvasti esiin myös kaupungin järjestämässä julkisessa liikenteessä tapahtuvan rasismien, vihapuheen ja seksuaalisen häirinnän. Tämä sisälsi valtavan määrän niin sanallista kuin fyysistä häirintää ja väkivaltaa, joiden tekijöinä olivat sekä toiset matkustajat että henkilökunta. Vastaajista 65.2% olivat jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän kanssa, jossa todettiin, etteivät etniset vähemmistöt kohtaa syrjintää metroissa, raitiovaunuissa tai Suomenlinnan lauttaliikenteessä. Vastaajat toivoivat koulutusta kuljettajille ja muille kaupungin työntekijöille, metrojen hätänumeroiden näkyvämmiksi muuttamista, enemmän vartiointia ja valvontaa liikennevälineisiin sekä kanssamatkustajien puuttumista tilanteeseen, mitä onkin yritetty lisätä kampanjoinnilla.

”Vihapuhetta on kuulunut viimeisen vuoden aikana enemmän julkisissa kulkuvälineissä ja paikoissa kuin aiemmin. Tämä on ollut todella järkyttävää ja tähän tulisi puuttua.”

Kuva 35: Etniset vähemmistöt eivät kohtaa syrjintää metroissa, ratikoissa tai Suomenlinnan lauttaliikenteessä, väittämä

Lisäksi stressiä ja kuulumattomuudentunnetta aiheuttaa monelle HSL:n matkalipun sukupuolimerkintä, jossa ei ole vaihtoehtona ”muu”, vaan pelkästään nainen ja mies. Transsukupuoliset kuntalaiset, jotka näyttävät ulkonäöllisesti identifioidultaan sukupuolelta, mutta eivät ole korjanneet juridista sukupuoltaan, kertoivat saaneensa lipuntarkastajilta tai kuljettajilta huutoja tyylillä: ”Sinulla on miehen lippu!”, jolloin kaikki matkustajat ovat kääntyneet katsomaan.

ESTEETTÖMYYSASIAT JULKISESSA LIIKENTEESSÄ

Vastaajat kertoivat julkisen liikenteen olevan vielä monin osin esteellistä ja vaikeasti saavutettavaa, vaikka esteellisyyssasioita onkin huomioitu. Erään vastaajan mielestä kanssamatkustajat eivät ymmärrä antaa tilaa liikuntarajoitteisille tai lastenvaunuille, varsinkin kyydistä pois jääminen ahdistavaa, kun ovet alkavat jo sulkeutua kuljettajan tarkkaavaisuuden herpaantuessa. Muutama vastaaja huomautti, että osan raitiovaunuista käyttö rollaattorin kanssa todella vaikeaa (ei-matalalattiaiset). Metroihin ja raitiovaunuihin toivottiin stop-napit liikuntarajoitteiselle, jotta kuljettaja osaa antaa heille aikaa poistua. Osa vastaajista huomautti, että pitkät kävelymatkat pysäkeille sekä kulkuvälinettä vaihtamaan joutuminen ovat myös esteettömyyskysymyksiä

”Esteettömyys Helsingin kaupungin järjestämässä julkisessa liikenteessä on paikoin ongelmallista. Varsinkaan raitiovaunulla kulkeminen ei ole esteetöntä. Kapeat pysäkit, melkoiset kynnykset pysäkeille ja ajoneuvoon (joo on madallettu osa kaikissa ja hieno ramppi, mutta ei oikeasti esteetön pääsy.) Metrot nyt muutenkin ovat ruuhka-aikaan normaalisti liikkuvallakin ahtaita ja esteellisiä.”

KOKO KAUPUNKI

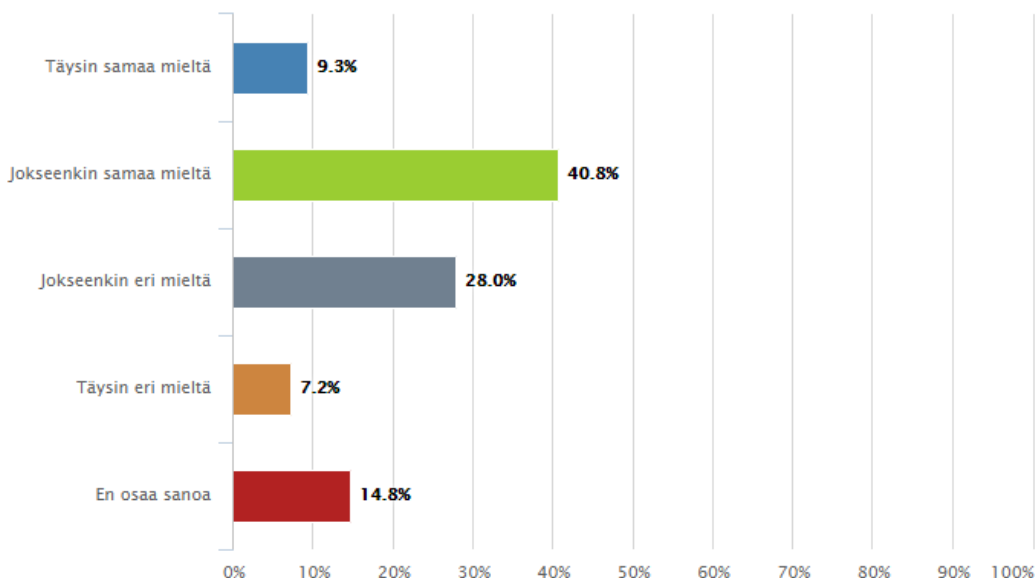
”Helsinki saisi huomioida entistä kokonaisvaltaisemmin yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan - niin, että se jalkautuisi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmista kunnolla palveluihin ja asiakastilanteisiin joka toimialalla. Kaupunki saisi myös panostaa erityisen paljon siihen, että kaupunkilaisten moninaisuus näkyy ja kuuluu viestinnässä.”

Koko kaupunkia koskevassa kyselyosuudessa turvattomuudentunne kaupunkitilassa sekä puutteelliset, huonosti tiedotetut tai näennäiset vaikutusmahdollisuudet keräsivät paljon palautetta vastauksissa. Lisäksi vastaajat olivat huolissaan digitalisaation vaikutuksesta palveluiden saavutettavuuteen esimerkiksi vammaisille, vanhuksille ja vieraskielisille. Kaupungilta toivottiin moninaisempaa viestintää, jossa myös vähemmistöön kuuluvat kuntalaiset huomioitaisiin sanoin sekä kuvin. Tosin monet vastaajat kuitenkin kokivat, että kaupunki käyttää viestinnässään yhdenvertaista ja tasa-arvoista kieltä sekä erilaiset väestöryhmät ovat edustettuna Helsingin kaupungin viestinnässä. Lisäksi toivottiin lapsiin, nuoriin ja tulvaisuuteen investoimista. Eniten toistuvia teemoja olivat:

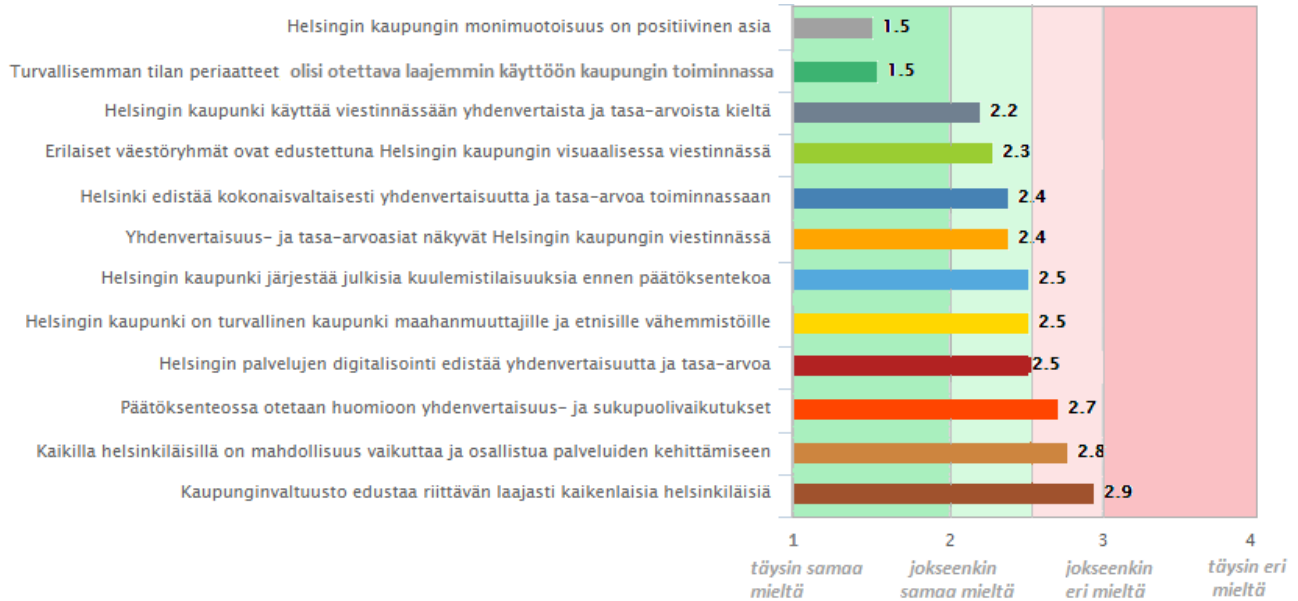
- Kuntalaisten osallisuus ja kuulluksi tuleminen päätöksenteossa
- Toive lapsiin, nuoriin ja tulvaisuuteen panostamisesta ja investoimisesta
- Huoli kiihtyvistä digitalisaatiosta ja digitaalisten palveluiden sekä neuvonnan saavutettavuudesta (esim. vammaiset, vanhuksat, vieraskieliset)
- Toive aidosti turvallisesta kaupungista, jossa ei tarvitse pelätä seksuaalista häirintää tai rasismia
- Toive moninaisesta viestinnästä, jossa huomioidaan kaikenlaiset kaupunkilaiset kuvituksessa ja kielenkäytössä

Vaikka kyselyssä vastaajat nostivat useita epäkohtia esiin, useampi koki kaupungin kuitenkin tekevän aktiivista työtä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi. Vastaajista puolet oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että Helsinki edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa toiminnassa. Jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän kanssa oli noin 35.2%.

Kuva 36: Helsinki edistää kokonaisvaltaisesti yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa toiminnassaan, väittämä

Kuva 37: Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tila koko kaupungissa, väittämiä

KUNTALAISTEN OSALLISUUS

”Vaikuttaminen kaupungin toimintaan ei ole osallistavaa vaan vaikuttaminen on mahdollista vain kapeilla ja ennalta määrätyillä asia-alueilla, kapeassa ja siksi usein mahdottomassa aikaikkunassa. Tiedottaminen päätöksentekoon osallistumisen mahdollisuuksista heikkoa.”

”Kuulemiset esim. kommentointi netissä liikenteestä, puistoista tai koulupiirijaoista on järjestetty niin että se edellyttää tiettyjä tietoteknisiä taitoja ja tarmokkaasta yrittämisestäni huolimatta en useinkaan ole onnistunut pääsemään rekisteröinnin tms. läpi, jotta olisi voinut mielipiteeni kirjata.”

Koko kaupunkiin liittyvissä vastauksissa kaikista yleisimmin esille noussut teema oli tunne siitä, että kuntalaisia ei kuulla aidosti. Monelle oli jäänyt tunne, että omalla osallistumisella ei ole oikeasti mitään vaikutusta, eli että palautekanavat sekä kaupunkilaisten kuuleminen ja osallistaminen tehtäisiin vain näön vuoksi. Kommenttien sävyn perusteella todella moni vastaaja on pettynyt kaupungin toimintaan tai siitä saamaansa kuvaan, ja asia on jäänyt hiertämään monien mieltä.

”Helsingin kaupunki järjestää julkisia kuulemistilaisuuksia ennen päätöksentekoa - tosin osallistumisella ei ole tuossa vaiheessa enää mitään merkitystä.”

Vastaajat kritisoivat huonoa tiedotusta osallistumismahdollisuuksista sekä kapeita aikaikkunoita osallistumiseen. Jotkut myös nostivat esille, että osallistuminen (esimerkiksi osallistavaan budjetointiin) vaatii niin paljon aikaa ja resursseja, että yleensä vain kaikista hyväosaisimmat osallistuvat. Tällöin jo valmiiksi huonompiosaisten ääni jää kokonaan kuulematta kaupungilta, ja resurssit jakautuvat entistä enemmän jo valmiiksi hyväosaisille.

Jotkut vastaajista myös kokivat, että päätöksistä ja osallistumismahdollisuuksista tiedottaminen on riittämätöntä, eikä tavoita kuntalaisia. Vastauksissa kritisoitiin myös monien kuulemistilaisuuksien tuntuva

enemmän vain infotilaisuuksilta, joissa ilmoitetaan kaupunkilaisille jo päätetyistä asioista. Vastaajat toivoivat enemmän ruotsinkielisiä tai aidosti kaksikielisiä tilaisuuksia.

”Innokkaana helsinkiläisenä seuraan omasta mielestäni kiitettävästi viestintää ja erilaisia mahdollisuuksia, mutta silti monet esimerkiksi asuinalueeni palveluihin ja liikenneyhteyksiin liittyvät kuulemiset ja kommentoinnit ovat menneet ohi. On hienoa, että ihmisillä on mahdollisuus osallistua, mutta tällä hetkellä osallistumismahdollisuus ei saavuta ihmisiä tarpeeksi.”

”Mitä vaikutusta kuulemistilaisuuksilla on päätöksentekoon? Kaipaen osoituksia siitä, että päätöksenteko todella tehdään huomioiden kuulemisen tulokset. Kuulemiset vaikuttavat lähinnä pakollisilta muodollisuuksilta...”

LAPSET, NUORET JA PANOSTUS TULEVAISUUTEEN

Vaikka kyselyssä ei käsitelty lasten ja nuorten asemaa omana osionaan, koko kaupunkiin liittyvissä vastauksissa lapset, nuoret, lapsiperheet ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialan palvelut nousivat vahvasti esille. Vastaajat toivat esille, että lapsiin ja nuoriin investoiminen on tulevaisuuteen investoimista, mitä ei pitäisi nähdä kulueränä. Vastaajat perustelivat tätä esimerkiksi sillä, että asukkaiden eriarvoistuminen alkaa usein jo aikaisin lapsuudessa.

”Jokainen kantaa tulevaisuudessa mukanaan lapsuuden kokemuksiin. Lasten kohtelussa punnitaan yhteiskunnan arvot.”

Useampi vastaaja kritisoi myös yli 2-vuotiaiden kotihoidontuen Helsinki-lisän poistamista. Vastaajat toivoivat enemmän resursseja kouluille sekä enemmän päiväkotipaikkoja läheltä kotia.

DIGITAALISTEN PALVELUIDEN SAAVUTETTAVUUS

Vaikka 42.2% vastaajista olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että Helsingin palvelujen digitalisointi edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, monet vastaajat olivat huolissaan digitalisaatioon liittyvistä haasteista. Digitaalisten palveluiden saavutettavuus esimerkiksi vanhuksille, vammaisille sekä vieraskielisille nousi esille hyvin monessa vastauksessa. Kalliiden digilaitteiden omistaminen ja niiden käytön osaaminen ei ole itsestäänselvyys. Vastaajat näkivät palveluiden ja neuvonnan siirtymisen pelkästään digitaaliseksi vahvasti eriarvoistavaksi kehityssuunnaksi.

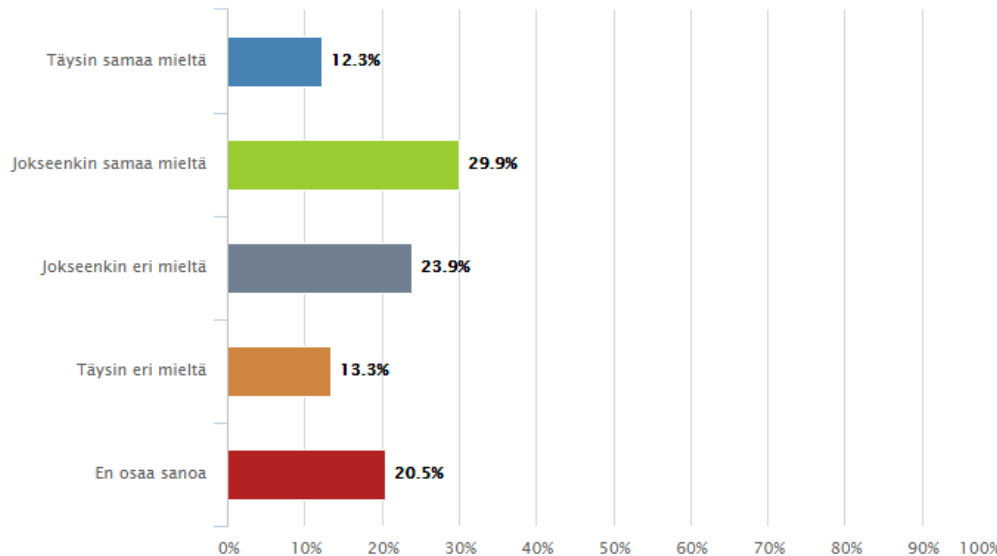
”Digitalisointi edellyttää sitä, että käytössä on tietokone tai älylaite, sekä mahdollisuus käyttää internetiä. Nämä eivät ole ilmaisia, eivätkä kaikille helppoja tai saavutettavia asioita. Esimerkiksi vanhus voi osata käyttää älylaitetta, mutta siihen nettiyhteyden saaminen on monimutkainen ja hankala asia, kalleudesta puhumattakaan.”

Vastauksissa painotettiin, että myös kasvokkain sekä puhelimitse toimivia palveluita tarvitaan, jos asiakas ei esimerkiksi vammaisuuden takia pysty käyttämään digipalveluita. Myös vanhuksia ja vieraskielisiä ajatellen palveluiden säilyttäminen myös kasvokkain tai puhelimitse on tärkeää.

Lisäksi vastaajat huomauttivat, että myös olemassa olevat digipalvelut, kuten verkkosivut, olisi tärkeää suunnitella saavutettaviksi, jotta kaikki voivat käyttää digipalveluja yhdenvertaisesti. Selkeyden ja selkokielisyyden lisäksi verkkosivuista tulisi tehdä esimerkiksi näkövammaisille saavutettavia. Lisäksi osa

vastaajista kommentoi sähköisten palveluiden toimivan muutenkin huonosti ja olevan vaikeasti löydettävissä.

Kuva 38: Helsingin palvelujen digitalisointi edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, väittämä

TURVALLINEN KAUPUNKI

Kuten lasten ja nuorten kautta tulevaisuuteen investoiminen, myös turvallisuuden panostaminen toistui hyvin monessa vastauksessa koko kaupunkia koskevassa osiossa. Toive turvallisemmasta kaupungista nostettiin esiin varsinkin turvattomuudentunteeseen liittyvissä yhteyksissä. Eniten esille nousi pelko seksuaalisesta häirinnästä sekä rasismista kaupunkitilassa ja kaupungin palveluissa.

Osa vastaajista oli huolissaan ns. valkoisen kantaväestön kokemasta syrjinnästä kaupungin palveluissa ja kuinka maahanmuuttajataustaisten runsas määrä aiheutti heissä turvattomuuden tunnetta.

”Helsingin kaupungin tulisi mielestäni olla turvallinen kaikille. Emme tahdo Oulun raikaustilannetta tänne ja mielestäni myös suomalaisia tulisi suojella maahanmuuttajien tekemiltä rikoksilta (tottakai myös suomalaisten tekemiltä rikoksilta). Etnisten vähemmistöjen tulisi tuntea olonsa turvalliseksi, mutta niin tulisi myös suomalaisen kantaväestön.”

Seksuaalisen häirinnän ja rasismien vähentämiseksi ja turvallisuudentunteen lisäämiseksi vastaajat ehdottivat vastauksissa valaistuksen lisäämistä sekä turvallisemman tilan periaatteiden käyttöönottoa ja valvomista kaupungilla. Tämä olisi vastaajien mielestä selkeä linjaus kaupungilta siitä, että rasismia, seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää, homofobiaa, transfobiaa tai muuta syrjintää ei hyväksytä.

Kaupungilta toivottiin selkeää puuttumista rasismiin ja seksuaaliseen häirintään. Vastauksissa toivottiin kaupungin linjaavan tarkemmin, millaisille järjestöille se antaa tilaa järjestäytyä. Ihmisoikeuksia loukkaavat mielenosoitukset koettiin turvattomuudentunnetta lisääviksi sekä huonoksi kaupungin imagolle, kun tällaisia tapahtumia on sallittu Helsingissä järjestää. Jotkut linjaukset saivat myös kehuja osakseen: kaupungin Pride-liputusta keuhuttiin positiivisena viestinä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille.

MONINAINEN JA MONIMUTOINEN VIESTINTÄ

”Työskentelin Helsingin kaupungille ja pyysin tiedotukselta kuvaa käytettäväksi tiedotusmateriaaleissa. Toiveeni oli saada kuva ruskeaihoisesta ihmisestä. Tiedotuksesta vastattiin, ettei heillä ole sellaista kuvaa, eikä sellaista kuvapankkia pyynnöstä huolimatta suostuttu hankkimaan, josta koko kaupunkilaisia edustavampia kuvia olisi saanut. Tämä tapahtui vuonna 2018.”

Monet vastaajat toivoivat moninaisempaa viestintää. Vastaajien toiveet liittyivät sekä kieleen että kuvitukseen viestinnässä. Kuvapankkiin toivottiin enemmän kuvia esimerkiksi vammaisista, vanhuksista ja etnisistä vähemmistöistä. Myös kuvia eri kokoisista ihmisistä toivottiin käytettävän pelkkien laihojen ihmisten kuvien sijaan. Moninaisia kuvia toivottiin käytettävän aivan tavanomaisissa yhteyksissä, eikä pelkästään kyseiseen ihmisryhmään liittyvässä viestinnässä/palvelussa. Vastaajat uskoivat, että tämä lisäisi ihmisten kuulumis-tunnetta Helsinkiin.

”Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt voisivat näkyä enemmän esim. Helsingin somessa, ja arkipäivän viestinnässä, tavallisina arjen toimijoina, ei niin että sukupuoli-identiteetti on nostettu tapetille. Monet ihmiset kokevat edelleen vieraana sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt ja näkyvyyden lisääminen voisi lisätä myös tietoisuutta.”

Kuvien lisäksi toivottiin inklusiivista kielenkäyttöä, jossa vähemmistöihin kuuluvia kuntalaisia ei unohdeta, vaan pyritään huomioimaan kaikki kuntalaiset. Esimerkiksi sukupuolen moninaisuuden, kuten muunsukupuolisuuden ja transsukupuolisuuden, parempaa tunnistamista kaupungin viestinnässä toivottiin.

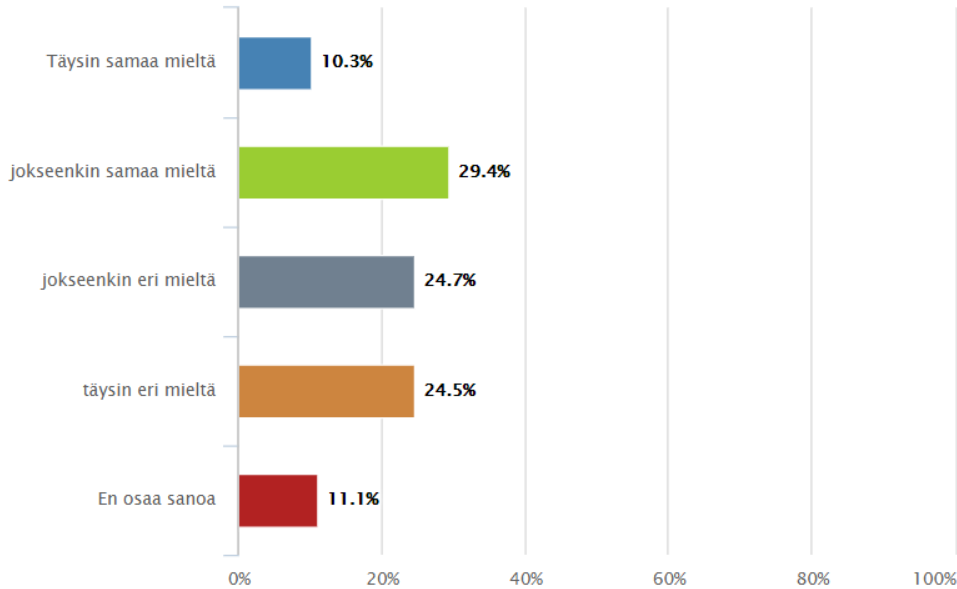
”Erityisen tärkeää olisi huolehtia siitä, että kaikessa viestinnässä - oli sitten kyse asiakirjoista tai markkinointimateriaalista - kielenkäytön tulisi olla mahdollisimman inklusiivista ja se ei saisi perustua olettamuksiin. Kielenkäytön pitää mahdollistaa kaupunkilaiselle kokemus siitä, että tämä viesti koskettaa myös minua.”

VANHUSNEUVOSTO, VAMMAISNEUVOSTO, TASA-ARVOTOIMIKUNTA JA YHDENVERTAISUUSTOIMIKUNTA

Kyselyssä selvitettiin vastaajien tietoisuutta sekä mielipiteitä vanhusneuvostosta, vammaisneuvostosta, tasa-arvotoimikunnasta sekä yhdenvertaisuustoimikunnasta. Selvisi, että noin puolet tai hieman yli puolet vastaajista eivät tunne edellä mainittuja toimielimiä ainakaan kovin hyvin. Myös vastauksissa moni kommentoi, ettei ole ikinä kuullutkaan näistä toimielimistä. Toisaalta 40 % vastaajista taas vastasivat ainakin jokseenkin tuntevansa toimielimet.

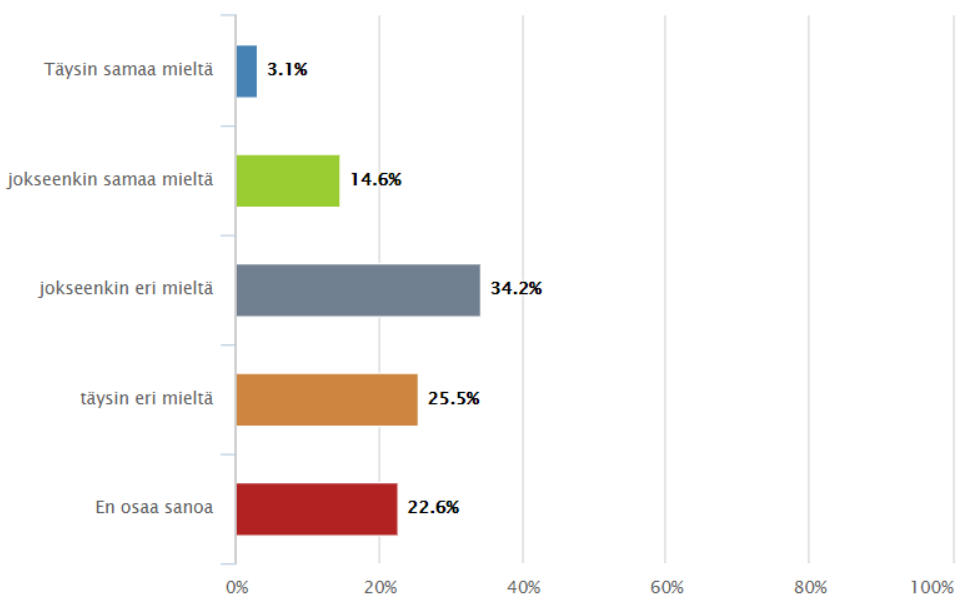
”Vanhusneuvostosta ja vammaisneuvostosta en ole kuullut koskaan, tasa-arvo ja yhdenvertaisuustoimikunta on nimenä ollut enemmän esillä minun kanavissani. Ilmeisesti lisää tiedotusta toimielimistä tarvittaisiin.”

Kuva 39: Tunnen Helsingissä toimivat vanhusneuvoston, vammaisneuvoston, tasa-arvotoimikunnan ja yhdenvertaisuustoimikunnan, väittämä

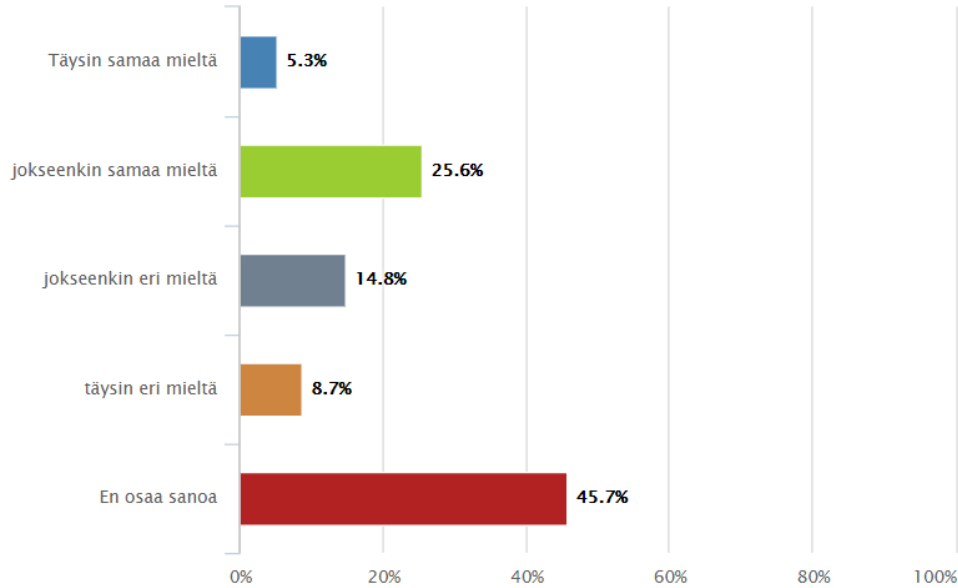

Toimielinten näkyvyyttä ja vaikuttavuutta koskevassa väittämässä taas kaksi yleisintä vastausvaihtoehtoa olivat jokseenkin eri mieltä sekä täysin eri mieltä. Kuitenkin moni kantaa ottaneista oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämästä toimielinten mahdollisuudesta vaikuttaa kaupungin toimintaan. Tosin lähes puolet vastaajista ei ollut ottanut kantaa tähän väittämään. Vastausten perusteella toimielinten näkyvyydessä ja tunnettuudessa olisi parannettavaa, mutta huolimatta muutamasta skeptisestä avovastauksesta melko moni vastaaja uskoo kuitenkin näiden toimielinten vaikuttamismahdollisuuksiin.

Kuva 40: Vanhusneuvoston, vammaisneuvoston, tasa-arvotoimikunnan ja yhdenvertaisuustoimikunnan, toiminta on näkyvää ja vaikuttavaa, väittämä

Kuva 41: Vanhusneuvostolla, vammaisneuvostolla, tasa-arvotoimikunnalla ja yhdenvertaisuustoimikunnalla ä on mahdollisuus vaikuttaa kaupungin toimintaan, väittämä

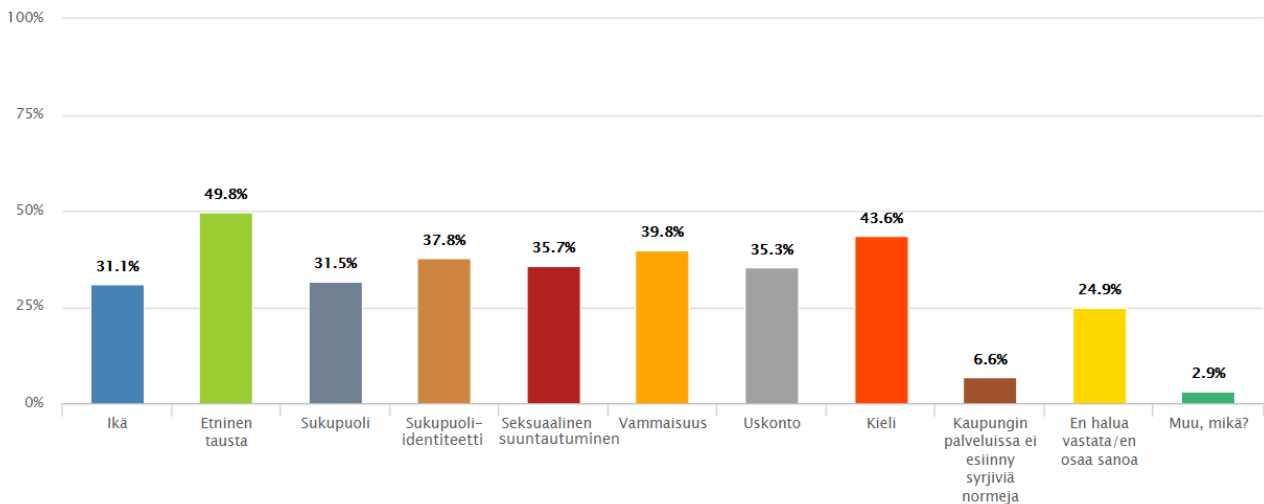

”Toimielinten viestintää kaupunkilaisille olisi hyvä tehdä näkyvämmäksi. Näen heidän toimintaansa lähinnä siksi, että olen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusalan asiantuntija ja näen vaivaa heidän työnsä seuraamiseksi.”

ERI VÄESTÖRYHMIEN ASEMA HELSINGIN KAUPUNGISSA

Kyselyssä kartoitettiin, minkälaisiin ominaisuuksiin perustuvia syrjiviä normeja vastaajat kokevat kaupungin palveluissa olevan. Puolet vastaajista piti etnistä taustaa tällaisena ominaisuutena. Yli kolmannes oli kokenut tällaisiksi ominaisuuksiksi myös kielen, vammaisuuden, sukupuoli-identiteetin, seksuaalisen suuntautumisen ja uskonnon. Noin kolmannes vastaajista oli vastannut myös iän ja sukupuolen syrjiviin normeihin liittyviksi ominaisuuksiksi. Vastaajista 7 % mielestä kaupungin palveluissa ei esiinny syrjiviä normeja.

Kuva 42: Syrjivät normit Helsingin kaupungin palveluissa

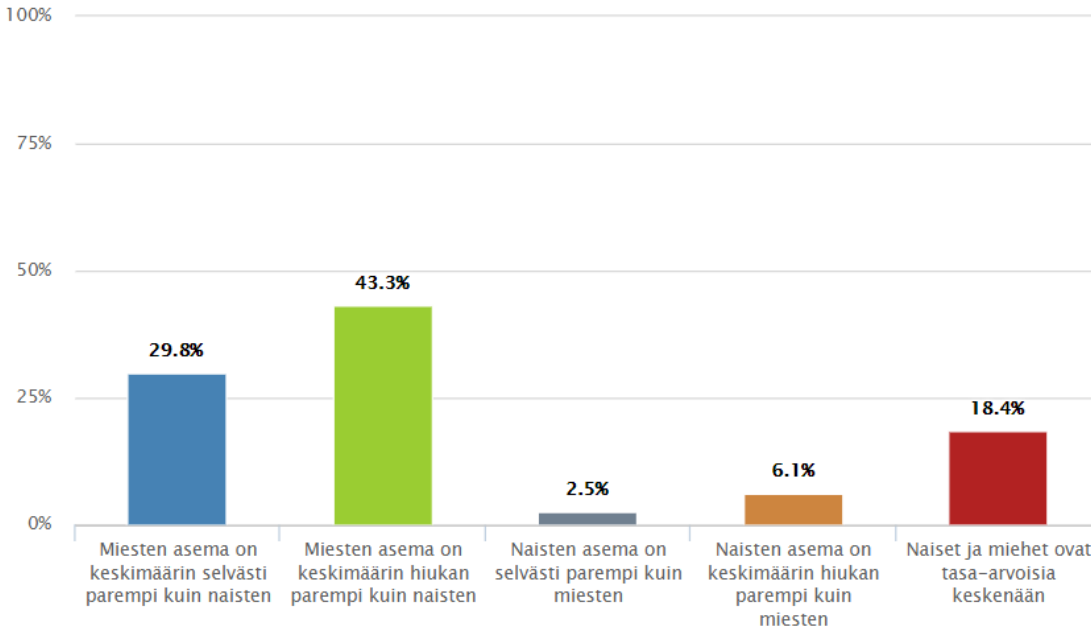

Vastaajilla oli myös mahdollisuus kertoa mielipiteensä erilaisten väestöryhmien asemasta suhteessa toiseen väestöryhmään. Asemaan pystyi ottamaan kantaa sekä väittämien että avovastausten muodossa. Kyselyssä kysyttiin naisten ja miesten välisestä asemasta, etnisten vähemmistöjen asemasta, eläkeikäisten asemasta, kielivähemmistöjen asemasta, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen asemasta sekä vammaisten asemasta.

MIESTEN JA NAISTEN ASEMA

73.1% vastaajista oli sitä mieltä, että miesten asema on keskimäärin selvästi tai hiukan parempi kuin naisten Helsingin kaupungissa. 8.6% vastaajista koki, että naisten asema olisi selkeästi tai hiukan parempi kuin miesten. 18.4% vastaajista koki miesten ja naisten olevan tasa-arvoisia keskenään.

Kuva 43: Miesten ja naisten asema Helsingissä, väittämiä

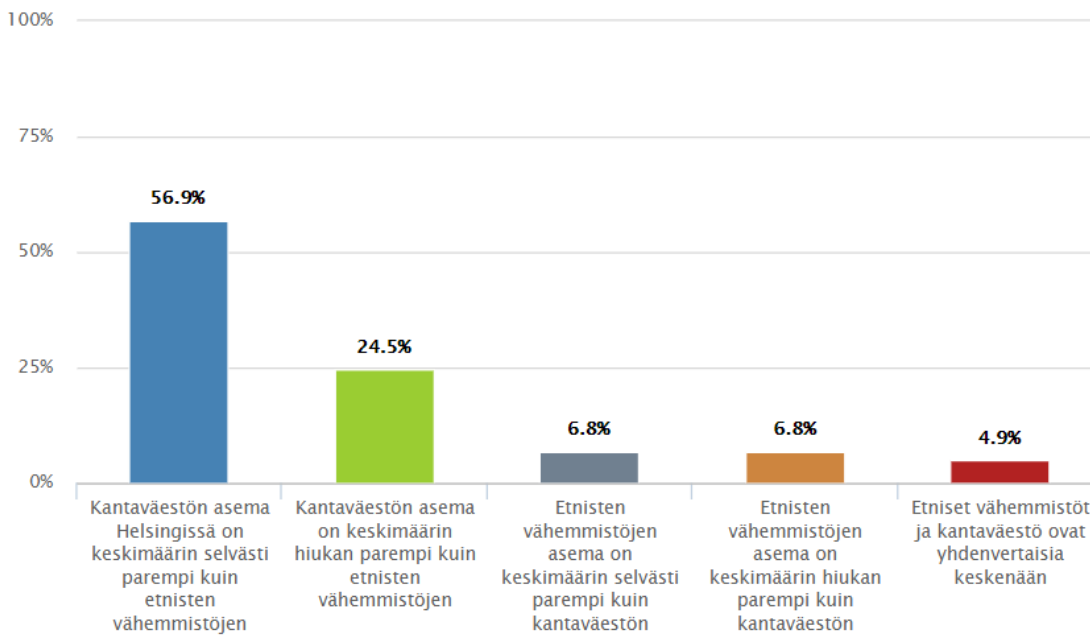
”Miehet ovat vahvasti edustettuina erilaisissa valta-asemissa, vaikka Helsingissä on nykyisin jo enemmän korkeakoulutettuja naisia kuin miehiä. Myös varallisuuserot ovat selkeitä. Hyväveliverkostot voivat hyvin, mikä näkyy vahvasti esimerkiksi julkisissa hankinnoissa ja toteutuvissa rakennusprojekteissa.”

Vastaajat kokivat, että naisvaltaisten alojen heikko palkkaus sekä naisiin kohdistuva seksuaalinen häirintä julkisessa tilassa ovat keskeisiä haasteita. Monet huomauttivat, ettei kyseessä ole pelkästään Helsinkiä koskeva ongelma, vaan asia koskee yleisesti koko suomalaista yhteiskuntaa. Vaikutusvaltaisissa ja valta-asemissa on useimmiten mies, eivätkä naiset pääse johtoasemiin varsinkaan miesvaltaisilla aloilla. Muutama vastaaja kuitenkin korosti, että miehet ovat yliedustettuina sekä parhaiten että huonoiten pärjävien joukossa ja miesten asunnottomuus sekä syrjäytyminen ovat vakavia haasteita kaupungille.

ETNISTEN VÄHEMMISTÖJEN JA NS. KANTAVÄESTÖN ASEMA

81.4% vastaajista olivat sitä mieltä, että ns. kantaväestön asema Helsingissä on keskimäärin selvästi tai hiukan parempi kuin etnisten vähemmistöjen. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että asema on keskimäärin selvästi parempi. 13.6% vastaajista koki, että etnisten vähemmistöjen asema on keskimäärin selvästi tai hiukan parempi kuin kantaväestön. 4.9% vastaajista oli sitä mieltä, että etniset vähemmistöt ja kantaväestö ovat yhdenvertaisia keskenään.

Kuva 44: Etnisten vähemmistöjen ja ns. kantaväestön asema Helsingissä, väittämiä

Vastaajien mielestä erityisesti suomen kielen puutteellinen taito asettaa etniset vähemmistöt heikompaan asemaan kantaväestöön verrattuna. Lisäksi rasismi ja syrjintä haittaavat etnisten vähemmistöjen hyvinvointia ja pärjäämistä työmarkkinoilla. Turvapaikanhakijoiden ja paperittomien asema on vielä heikompaa verrattuna etnisiin vähemmistöihin, jotka ovat tulleet Suomeen perheen yhdistämisen tai työn perässä. Vastaajat, joiden mielestä etnisten vähemmistöjen pärjäävän paremmin kuin kantaväestön, kokivat, että he eivät itse saa tukea eri palveluissa toisin kuin etniset vähemmistöt.

”Kaupungin pitää oma-aloitteisesti palauttaa demokratia ja vähentää syrjintää. Se on kiinni vain kaupungin omasta tahtotilasta.”

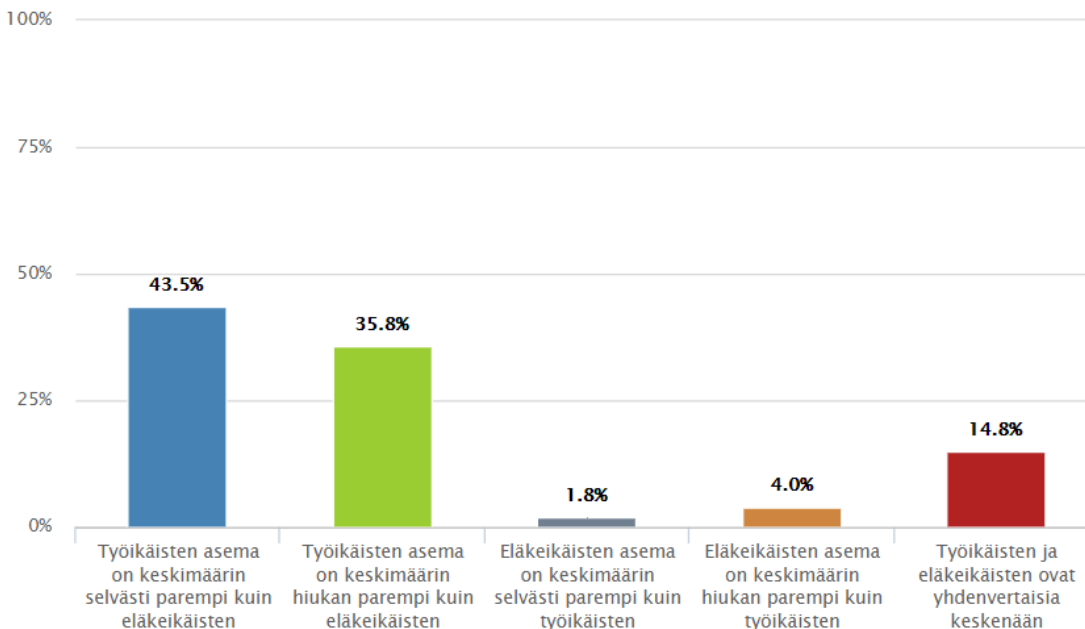
ELÄKEIKÄISTEN JA TYÖIKÄISTEN ASEMA

79.3% vastaajista oli sitä mieltä, että työikäisten asema on keskimäärin selvästi tai hiukan parempi kuin eläkeikäisten. 5.8% vastaajista koki, että eläkeikäisten asema olisi keskimäärin selvästi tai hiukan parempi kuin työikäisten ja 14.8% vastaajista oli sitä mieltä, että työikäiset ja eläkeikäiset olivat yhdenvertaisia keskenään.

Vastaajat olivat sitä mieltä, että vanhukset eivät voi vaikuttaa palveluihin ja heitä kohdellaan avun kohteena (passiivisena objektina), eikä aktiivisina toimijoina. Helsingissä asuminen on useamman mielestä liian kallista, jotta vähävaraiset vanhukset voisivat eläkkeillään elää ihmisarvoista elämää kaupungissa. Vastaajien mielestä eläkeläisille pitäisi tarjota enemmän seniorialennuksia eri palveluissa, kuten esimerkiksi joukkoliikenteessä. Vanhusten yksinäisyys nostettiin myös esille ja siihen toivottiin kaupungilta luovia ratkaisuja.

”Nuorempien mahdollisuudet erilaisiin palveluihin ovat paremmat kuin eläkeläisten. Osittain näkemykseni perustuu kokemuksesta digitaalisten palveluiden käyttöön ryhmässä ikäihmiset. Sama liittyy ikääntyneiden asukkaiden mahdollisuuksia käyttää keskitettyjä palveluita. Kun peruspalvelut siirtyvät pois asuinalueelta ja keskitetään pitkien matkojen päähän, niin eriarvoisuus korostuu liikkumisen mahdollisuuden muodossa. Taksikyytejä ei tarjota, vaan niitä pitää osata pyytää/vaatia.”

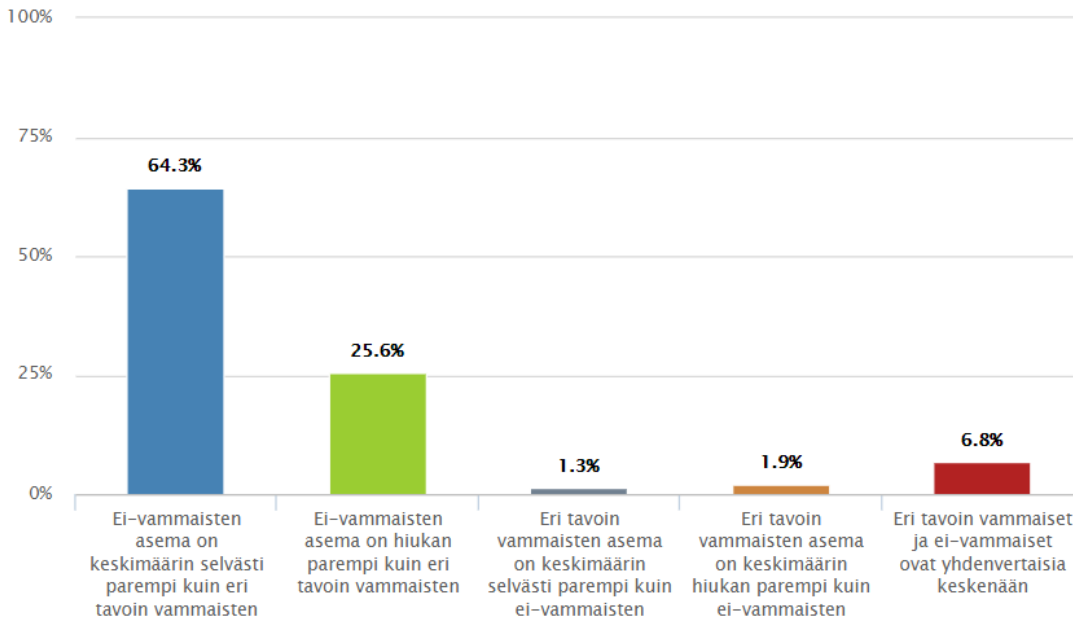
Kuva 45: Eläkeikäisten ja työikäisten asema Helsingissä, vääntämiä

VAMMAISTEN JA EI-VAMMAISTEN ASEMA

Selvä enemmistö eli 89.9% vastaajista oli sitä mieltä, että ei-vammaisten (vammattomien) asema on keskimäärin selvästi tai hiukan parempi kuin ei vammaisten. Todella pieni osa vastaajista eli 3.2% koki vammaisten aseman olevan selvästi tai hiukan parempi kuin ei-vammaisten, kun taas 6.8% vastaajista ilmoitti vammaisten ja ei-vammaisten olevan keskenään yhdenvertaisia.

Kuva 46: Vammaisten ja ei-vammaisten asema Helsingissä, väittämiä

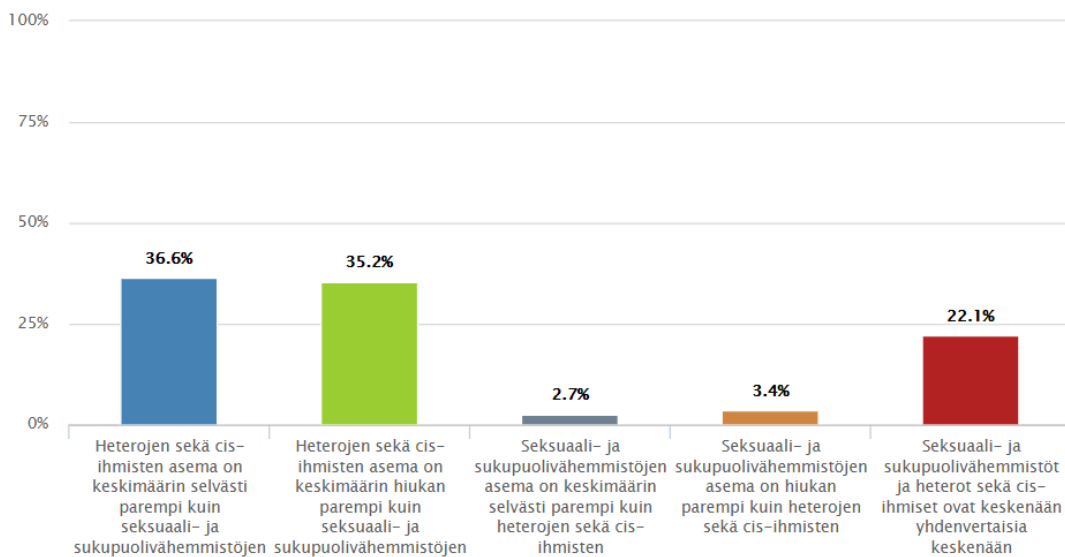
Useampi vastaaja kommentoi, että esteettömyys on edelleen puutteellista Helsingin kaupungissa, mikä vaikeuttaa vammaisten (ja muiden esteettömyyttä tarvitsevien) asemaa. Vammaisten ihmisten liikkuvuus oli keskeinen teema, joka nousi esille vastauksissa. Lisäksi isot rakenteelliset ongelmat, kuten lainsäädäntö (mm. kilpailutuslaki) nähtiin uhkana vammaisten oikeuksille. Vammaisten palvelujen pirstaloituneisuus aiheuttaa haasteita, joihin vammaiset ihmiset joutuvat käyttämään enemmän aikaa ja resursseja.

”Esteettömyys on tässä tärkein tekijä. Kalle Könkkölän sanoin: Suomessa valtio antaa sinulle ilmaiseksi pyörätuolin, mutta et pääse sillä minnekään. Etenkin ns. kantakaupunki on täynnä liikkeitä, ravintoloita, kahviloita ja asuntoja, jonne minulla ei ole mitään asiaa. Ymmärrän sen näkemys, että joillakin rakennuksilla on kulttuurihistoriallista arvoa ja että niitä halutaan suojella, mutta mielestäni rakennukset ovat ihmisiä varten eikä ihmiset rakennusta varten. Ja mitä iloa on kulttuurihistoriallisesti arvokkaista rakennuksista, jos kaikki eivät pääse niistä nauttimaan?”

SEKSUAALI- JA SUKUPUOLIVÄHEMMISTÖJEN SEKÄ HETEROIDEN JA CIS-SUKUPUOLISTEN ASEMA

71.8% vastaajista oli sitä mieltä, että heterojen ja cis-ihmisten asema on keskimäärin selvästi tai hiukan parempi kuin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen. 6.1% vastaajista koki, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asema oli selkeästi tai hiukan parempi kuin valtaväestöllä, kun taas 22.1% koki eri ryhmien aseman yhdenvertaiseksi.

Kuva 47: Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen sekä heteroiden ja cis-sukupuolisten asema Helsingissä, väittämiä

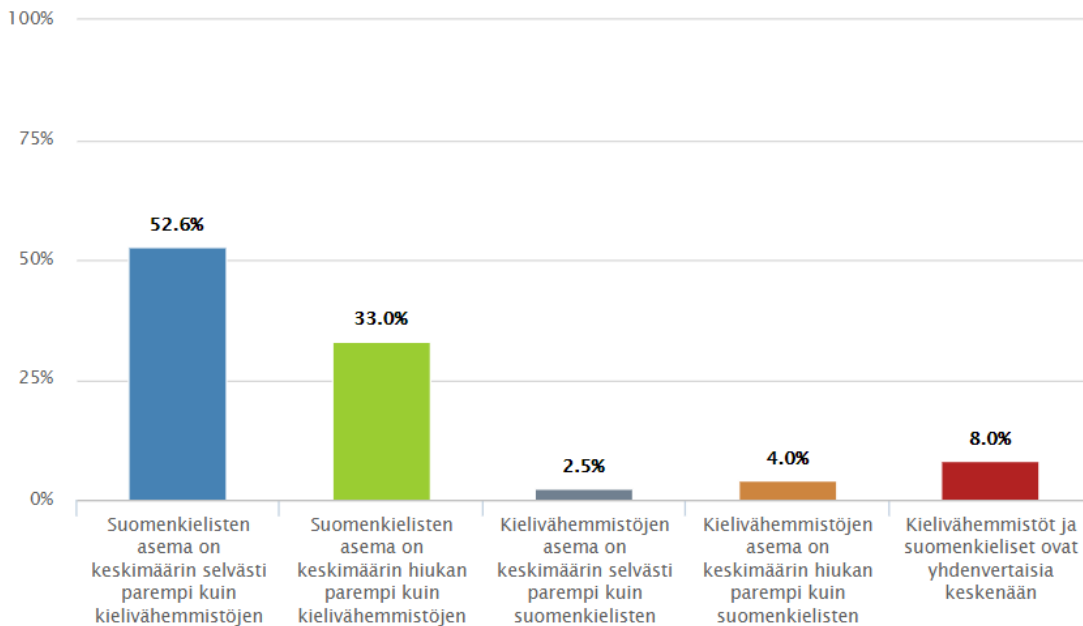
Vastaajien mielestä erityisesti seksuaalivähemmistöjen tilanne on viime vuosina kohentunut palveluissa, mutta syrjintää esiintyy edelleen. Useamman vastaajan mukaan seksuaalivähemmistöihin asemaa ei voi rinnastaa sukupuolivähemmistöihin, koska ryhmien välinen tilanne on hyvin erilainen. Ihmisten sukupuolta ja seksuaalista suuntautumista oletetaan usein eri palveluissa, joka aiheuttaa turvattomuutta ja epämukavuutta vähemmistöissä. Lisäksi huomautettiin, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen perään voidaan huutaa julkisessa tilassa, mikä pakottaa ihmisiä peittämään omaa identiteettiään.

”Transsukupuoliset kohtaavat syrjintää ja ennakkoluuloja sosiaali- ja terveyspalveluissa. Ammattilaiset tiedot seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä ovat puutteellisia. Liikuntatiloissa ei monesti ole sukupuolineutraaleja pukutiloja ja vessoja. Etenkin transihmiset kokevat paljon syrjintää julkisissa tiloissa.”

KIELIVÄHEMMISTÖJEN JA SUOMENKIELISTEN ASEMA

85.6% vastaajista oli sitä mieltä, että suomenkielisten asema on keskimäärin selvästi tai hiukan parempi kuin kielivähemmistöjen. Pieni osa vastaajista (6.5%) koki, että kielivähemmistöjen asema on selvästi tai hiukan parempi ja 8.0% ilmoitti, että kielivähemmistöt ja suomenkieliset ovat keskenään yhdenvertaisia.

Kuva 48: Kielivähemmistöjen ja suomenkielisten asema Helsingissä, väittämiä

”Helsingfors kommunikation och tjänster på svenska är t.ex. rätt undermåliga ofta och klart underdimensionerade. Det är oftast nästan omöjligt att få betjäning eller vård på svenska och personligen är jag också rädd att ens försöka många gånger, eftersom bemötandet ofta är negativt eller till och med diskriminerande.”

Vastaajista useampi toisti, että palveluiden saaminen ruotsiksi on vaikeata ja usein ruotsin kielen taito on heikkoa kaupungin palveluissa. Eri toimialojen välillä on kuitenkin eroja ja niin on myös toimialojen sisälläkin. Ruotsinkielisiä palveluja toivottiin kehitettävän ja asiakkaita toivottiin mukaan suunnitteluun. Lisäksi ruotsinkielisten palvelujen keskittäminen koettiin haasteelliseksi.

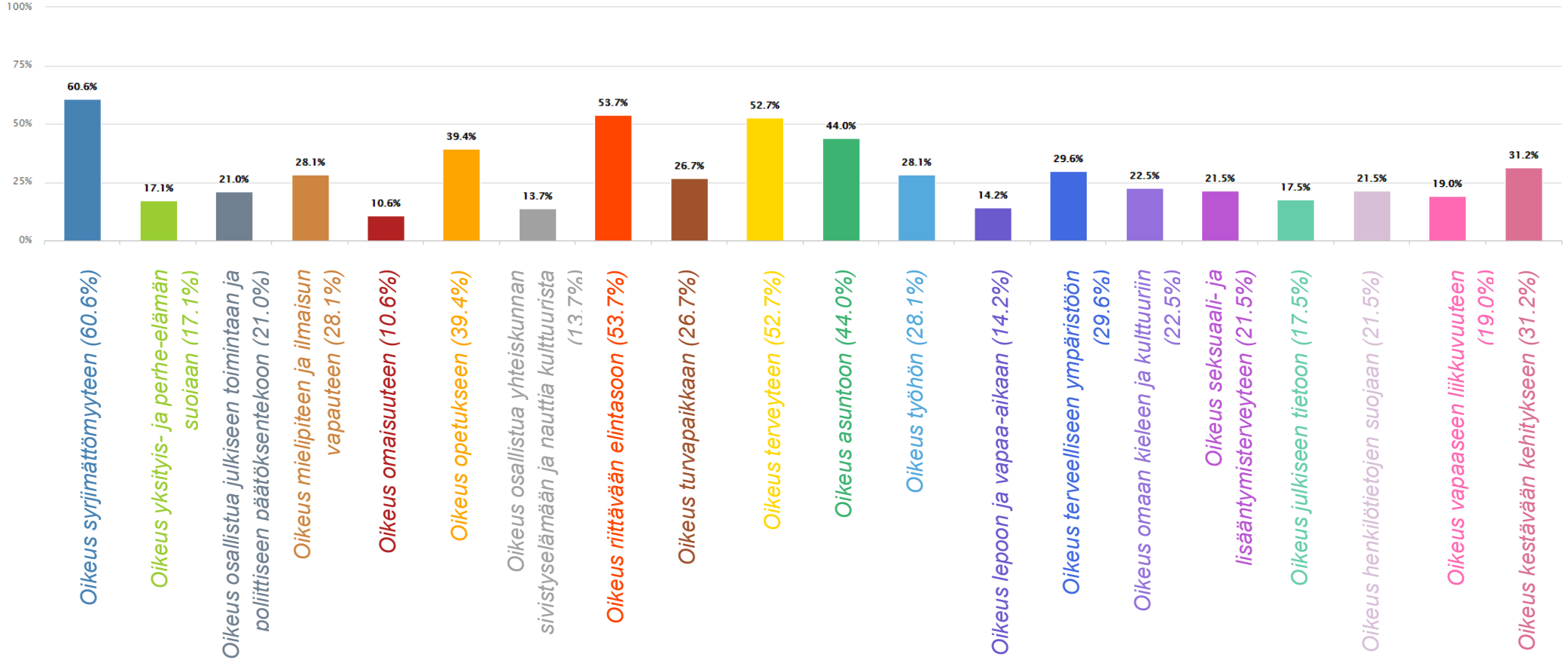
IHMISOIKEUDET

”Perusasiat on tärkeää saada ensin kuntoon: jos ei ole asuntoa ja terveyttä, ei voi olla myöskään mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon.”

Kyselyssä kartoitettiin myös vastaajien tärkeimpinä pitämiä ihmisoikeuksia. Yhteensä 20 ihmisoikeudesta vastaajat saivat valita neljä mielestään tärkeintä oikeutta, mutta oikeuksia sai valita harvemman tai useamman. Valituimmat oikeudet vastaajien keskuudessa olivat oikeus syrjimättömyyteen (60.6%), oikeus riittävään elintasoon (53.7%), oikeus terveyteen (52.7%) ja oikeus asuntoon (44.0%). Vastauksissa todettiin, että ihmisoikeuksien edistämiseen kuuluu olennaisesti kestävän kehityksen tavoitteet ja ympäristöstä huolehtiminen.

”Valintani heijastavat sitä, että Helsingissä ei nähdäkseni kaikilta osin toteudu asukkaiden perustarpeista huolehtiminen. Kaikki yllä mainitut oikeudet ovat minulle tärkeitä, mutta pidän olennaisempana tavoitteena taloudellisen eriarvoisuuden vähentämisen, joka ilmenee riittävän elintason ja kohtuuhintaisen asumisen varmistamisena.”

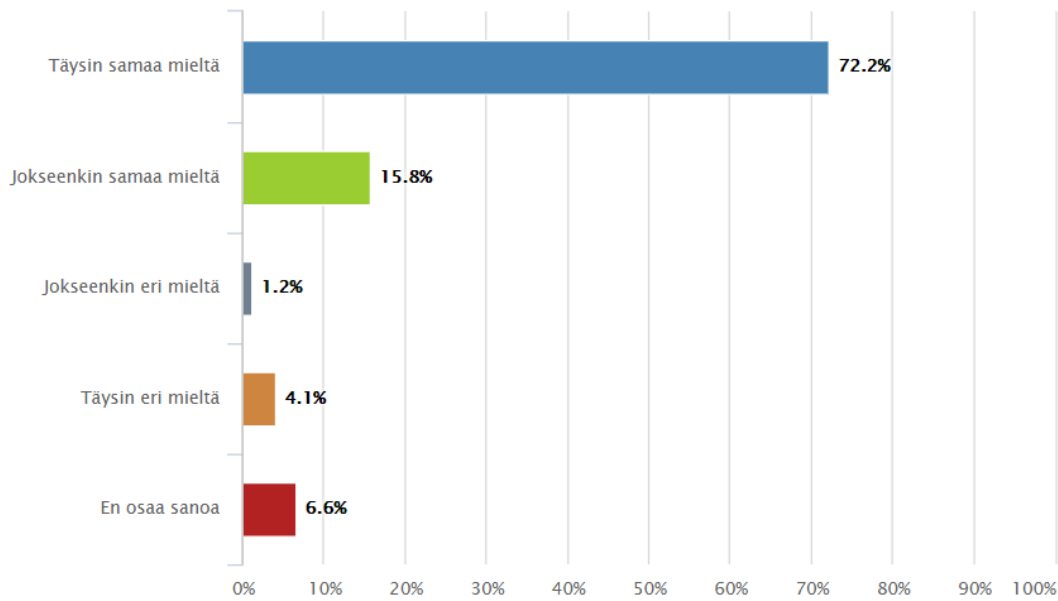
Kuva 49: Keskeisimmät ihmisoikeudet, joita Helsingin kaupungin pitäisi edistää seuraavan neljän vuoden aikana

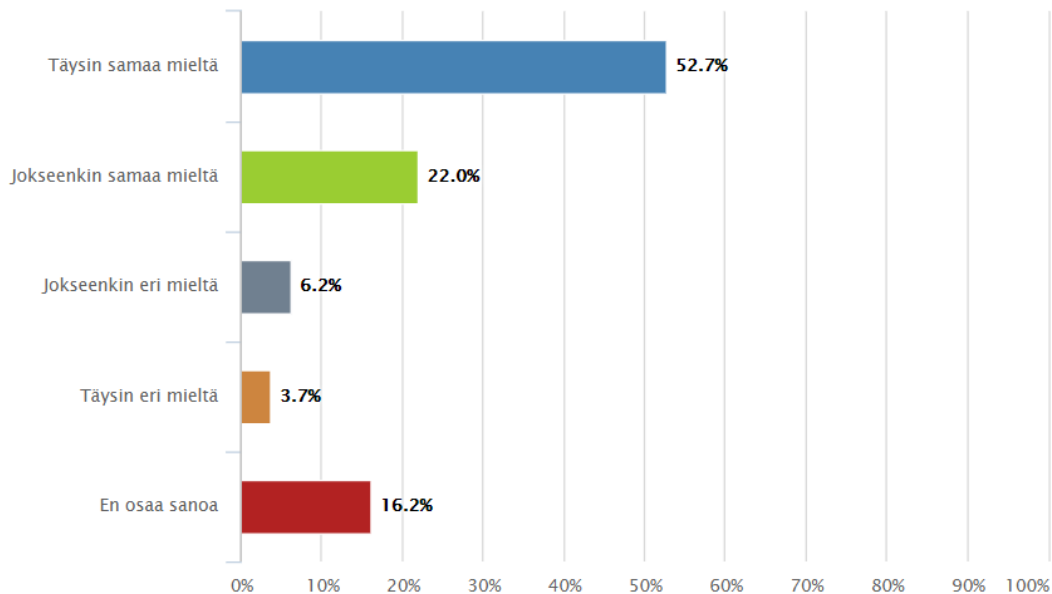
KOMMENTIT YHDENVERTAISUUSUUNNITELMASTA

Yhdenvertaisuussuunnitelman lähtökohdiksi on valittu ihmisoikeusperustaisuus ja normikriittisyys. Normikriittisyydellä tarkoitetaan tietoisuutta yhteiskunnan tämänhetkisistä normeista ja oletuksista sekä pyrkimystä muuttaa syrjiviä rakenteita ja ennakkoluuloja vähemmistöistä. Kyselyssä kysyttiin kuntalaisten mielipidettä uudesta yhdenvertaisuussuunnitelmasta. Kysymys lisättiin kyselyyn myöhemmässä vaiheessa kyselyyn, jonka takia tähän osioon on vastannut 241 vastaajaa.

Kuva 50: Ihmisoikeusperustaisuus on hyvä lähtökohta uuden yhdenvertaisuussuunnitelman kehittämisessä, väittämä

Kuva 51: Normikriittisyys on hyvä lähtökohta yhdenvertaisuussuunnitelman kehittämisessä, väittämä

"Konkreettisyys ja henkilöstön sitominen palveluiden tayv (tasa-arvo ja yhdenvertaisuus)-näkökulman kehittämisessä. Tayv-suunnitelmien sitominen kaupungin strategian osaksi, budjetin osaksi ja muun suunnittelun osaksi, eikä irralliseksi suunnitelmaksi."

Valtaosa vastaajista piti ihmisoikeusperustaisuutta ja normikriittisyyttä hyvinä lähtökohtina yhdenvertaisuussuunnitelmalle. Varsinkin ihmisoikeusperustaisuus sai väittämässään paljon kannatusta vastaajien keskuudessa. 88.0% vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että ihmisoikeusperustaisuus on hyvä lähtökohta uuden yhdenvertaisuussuunnitelman kehittämisessä. 5.3% oli väittämän kanssa eri mieltä ja 6.6% ei osannut sanoa. 74.7% vastaajista taas oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että normikriittisyys on hyvä lähtökohta yhdenvertaisuussuunnitelman kehittämisessä. 9.9% oli väittämän kanssa eri mieltä ja 16.2% ei osannut sanoa.

"Minua kiinnostaa erityisesti, miten suunnitelmien toteutumista valvotaan ja arvioidaan, ja miten niiden toteuttamiseen resursoidaan. Hyviä ja kauniita suunnitelmia on kasapäin, mutta jos ei ole resursseja tai velvoitetta noudattaa, jos työntekijöiden koulutukseen näistä asioista ei panosteta, ja jos suunnitelmien toteutumisen arvioinnille ei ole hyviä ja luotettavia mittareita, niin ei sillä suunnitelmalla pitkälle pötkitä."

Vastauksissa vastaajat ehdottivat yhdenvertaisuussuunnitelman lähtökohdaksi myös intersektionaalisuutta, eli yksilöiden ja ihmisryhmien sisäisen moninaisuuden huomioimista. Toinen toive yhdenvertaisuussuunnitelman arvoihin oli uskonnonvapaus ja vapaus uskonnottomuuteen. Myös tasa-arvoa ja inklusiivisuutta ehdotettiin yhdenvertaisuussuunnitelman tärkeiksi teemoiksi.

Monet vastaajat vaativat konkreettisia toimenpiteitä, joiden avulla yhdenvertaisuusajattelu ja palveluiden yhdenvertaisuus voitaisiin oikeasti jalkauttaa mahdollisimman kiinteäksi osaksi kaupungin toimialojen arkea. Toimenpiteiden toivottiin olevan sellaisia, että niiden vaikutukset näkyvät palveluiden asiakaspalvelutilanteissa asti, eivätkä jää vain julistustasolle. Erittäin moni vastaaja painotti työntekijöiden osaamisen ja koulutuksen tärkeyttä, ja toivoi juuri henkilöstön koulutusta toimenpiteeksi.

"Tiukempia toimia ja tehokkuutta yhdenvertaisuuden edistämiseksi, kiitos. Helsinki koko Suomea inspiroivaksi asenne-esimerkiksi!"

Konkreettisten toimenpiteiden ja yhdenvertaisuusajattelun jalkauttamisen tueksi vastauksissa toivottiin, että toimenpiteille luodaan mittarit, joilla niiden onnistumista voidaan valvoa ja seurata. Lisäksi vastaajat kirjoittivat, että johto on sitoutettava tavoitteisiin ja toimenpiteille on budjetoitava rahaa, jotta ne tulevat oikeasti toteutetuiksi ja valvotuiksi.

"Normit rajoittavat ihmisiä ja ylläpitävät haitallisia rakenteita. Ihmisoikeuslähtöisyys ja normikriittisyys mahdollistaa paremmin koko väen potentiaalin käyttöönoton, kun ketään kohtaan ei ole ennako-odotuksia. Kaupungin päätökset pitäisi tehdä niin, että ne palvelevat mahdollisimman monenlaisia ihmisiä ja juuri näillä toimilla menemme oikeaan suuntaan."

JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyn tulokset edustavat vastaajien mielipidettä Helsingin kaupungin yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tilasta, eikä niistä ole mahdollista tehdä yleismaailmallisia johtopäätöksiä kaupungin yhdenvertaisuuden tilasta. Vastaukset kuitenkin antavat arvokasta osviittaa siitä, mitkä ovat keskeisiä haasteita Helsingin kaupungissa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkökulmasta. Erityisen arvokkaan kyselystä tekee sen, että kyselyyn on laajasti vastannut eri väestöryhmien edustajia. Monet vastaajat kiittivät kyselyn järjestämisestä, mutta useampi totesi kyselyn olevan liian pitkä ja vaikeaselkoinen.

Helsingin kaupungin palveluissa on vastaajien mielestä useita epäkohtia, jotka liittyvät erityisesti etnisyyteen, sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin, vammaisuuteen, uskontoon ja seksuaaliseen suuntautumiseen. Vastaajat totesivat myös, että vähävaraisuus ja mielenterveysongelmat johtavat syrjintätilanteisiin. Lisäksi ikääntyneiden ihmisten asema aiheutti paljon huolta vastaajissa.

Vastaajat, jotka itse kuuluivat vähemmistöryhmiin, olivat kokeneet syrjintää käyttäessään eri palveluja. Lisäksi valtaväestöön kuuluvat ihmiset olivat myös itse usein todistaneet syrjintää ja häirintää kaupungin palveluissa. Vastaajat kuitenkin kiittivät kaupunkia siitä, että yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon panostetaan jatkuvasti sekä huomioivat sen, että tilanne on joltain osin parantunut vuosien varrella.

Vastauksista tuli selkeästi esille, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyöhön toivotaan lisäresursseja. Erityisesti henkilökunnan kouluttaminen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioista nähtiin ensisijaisen tärkeänä osana palvelujen laadun kehittämistä. Vastauksissa korostettiin, että juuri henkilökunnan epäasiallinen käytös ja asenteellisuus on vaikuttanut palvelukokemukseen. Lisäksi yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon valtavirtaistaminen läpileikkaavasti kaikessa kaupungin toiminnassa tekisi kaupungista oikeudenmukaisempaa ja lisäisi kuntalaisten kuuluvuutta Helsinkiin.

Vaikka kysely keskittyi palveluihin, vastaajat jättivät kommentteja koskien henkilöstön yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Erityisen huolissaan vastauksissa oltiin naisvaltaisten palkkauksesta. Lisäksi monet totesivat, että henkilöstön on vaikeata edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa rajallisilla resursseilla ja useat työntekijät, kuten opettajat ja lähihoitajat, ovat ylikuormittuneita.

Koska samanlaista kyselyä ei ole aiemmin järjestetty, tuloksilla ei ole vertailupohjaa. Kyselyn tulokset kuitenkin tukevat muuta aineistoa, jota on kerätty yhdenvertaisuussuunnitelman tekemiseen. Keväällä 2019 järjestetyissä sidosryhmätapaamisissa, joihin osallistua laajasti kansalaisjärjestöjä ja Helsingin kaupungin vaikuttamistoimielimiä, nousi esille samansuuntaisia asioita kuin kyselyssä. Lisäksi henkilöstölle järjestämisessä työpajoissa samat teemat olivat vahvasti esille. Aineistot toimivat pohjana kaupungin uudelle palvelujen yhdenvertaisuussuunnitelmalle.

KUVAT JA TAULUKOT

Kuva 1: Vastaajien ikäjakauma	3
Kuva 2: Vastaajien sukupuolijakauma	4
Kuva 3: Väittämiä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tilasta kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla	6
Kuva 4: Vastaajien kokema syrjintä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla, eri syrjintäperusteet	7
Kuva 5: Vastaajien todistama syrjintä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla, eri syrjintäperusteet	7
Kuva 6: Vastaajien kohtaama seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä	8
Kuva 7: Vastaajien todistama seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä	8
Kuva 8: Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä, jossa kaikki huomioidaan yksilöllisesti sukupuolesta riippumatta, väittämä	10
Kuva 9: Oppilaitoksissa osataan puuttua rasismiin riittävällä ammattitaidolla, väittämä	11
Kuva 10: Peruskouluissa ja varhaiskasvatuksessa opetetaan saamelaisista ja romaneista, väittämä	12
Kuva 11: Väittämiä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tilasta kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalta	15
Kuva 12: Vastaajien kohtaama syrjintä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla, eri syrjintäperusteet	16
Kuva 13: Vastaajien todistama syrjintä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla toimialalla, eri syrjintäperusteet	16
Kuva 14: Vastaajien kokema seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla	17
Kuva 15: Vastaajien todistama seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla	17
Kuva 16: Liikuntapalveluissa on tarjontaa eri tavoin vammaisille ihmisille, väittämä	18
Kuva 17: Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tila sosiaali- ja terveystoimialalla, väittämiä	21
Kuva 18: Vastaajien kokema syrjintä sosiaali- ja terveystoimialalla, eri syrjintäperusteet	22
Kuva 19: Vastaajien todistama syrjintä sosiaali- ja terveystoimialalla, eri syrjintäperusteet	22
Kuva 20: Vastaajien kokema seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä sosiaali- ja terveystoimialalla	23
Kuva 21: Vastaajien todistama seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä sosiaali- ja terveystoimialalla	23
Kuva 22: Terveystoimialalla henkilökunta tuntee eri kulttuureista tulevien asiakkaiden erilaisia tarpeita ja osaa kohdella heitä kunnioittavasti, väittämä	24
Kuva 23: Vammaisten ihmisten kuntoutus- ja apuvälineitä on tarjolla riittävästi, väittämä	26
Kuva 24: Terveystoimialalla henkilökunnalla on valmiudet tunnistaa lähisuhdeväkivalta	27
Kuva 25: Henkilökunta tunnistaa ihmiskaupan uhrin ja osaa tarjota heille kuuluvia erityispalveluja, väittämä	27
Kuva 26: Ruotsiksi asioiminen on helppoa sosiaali- ja terveystoimialalla, väittämä	28

Kuva 27: Maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt (ml. romanit) asiakas ei kohtaa huonoa kohtelua terveysasemilla, väittämä.....	29
Kuva 28: Sosiaali- ja terveyspalveluissa sukupuolivähemmistöjen itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan, väittämä.....	30
Kuva 29: Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tila kaupunkiympäristön toimialalla, väittämiä	32
Kuva 30: Vastaajien kokema syrjintä julkisessa tilassa, eri syrjintäperusteet.....	33
Kuva 31: Vastaajien todistama syrjintä julkisessa tilassa, eri syrjintäperusteet.....	34
Kuva 32: Vastaajien kokema seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä julkisessa tilassa	35
Kuva 33: Vastaajien todistama seksuaalinen ja sukupuoleen perustava häirintä julkisessa tilassa	35
Kuva 34: Puistojen, julkisten tilojen ja katujen kunnossapito hoidetaan samantarvoisesti kaikilla alueilla, väittämä.....	37
Kuva 35: Etniset vähemmistöt eivät kohtaa syrjintää metroissa, ratikoissa tai Suomenlinnan lauttaliikenteessä, väittämä.....	38
Kuva 36: Helsinki edistää kokonaisvaltaisesti yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa toiminnassaan, väittämä	39
Kuva 37: Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tila koko kaupungissa, väittämiä	40
Kuva 38: Helsingin palvelujen digitalisointi edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, väittämä	42
Kuva 39: Tunnen Helsingissä toimivat vanhusneuvoston, vammaisneuvoston, tasa-arvotoimikunnan ja yhdenvertaisuustoimikunnan, väittämä	44
Kuva 40: Vanhusneuvoston, vammaisneuvoston, tasa-arvotoimikunnan ja yhdenvertaisuustoimikunnan, toiminta on näkyvää ja vaikuttavaa, väittämä	44
Kuva 41: Vanhusneuvostolla, vammaisneuvostolla, tasa-arvotoimikunnalla ja yhdenvertaisuustoimikunnalla on mahdollisuus vaikuttaa kaupungin toimintaan, väittämä.....	45
Kuva 42: Syrjivät normit Helsingin kaupungin palveluissa	46
Kuva 43: Miesten ja naisten asema Helsingissä, väittämiä	47
Kuva 44: Etnisten vähemmistöjen ja ns. kantaväestön asema Helsingissä, väittämiä	48
Kuva 45: Eläkeikäisten ja työikäisten asema Helsingissä, väittämiä.....	49
Kuva 46: Vammaisten ja ei-vammaisten asema Helsingissä, väittämiä.....	50
Kuva 47: Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen sekä heteroiden ja cis-sukupuolisten asema Helsingissä, väittämiä	51
Kuva 48: Kielivähemmistöjen ja suomenkielisten asema Helsingissä, väittämiä.....	52
Kuva 49: Keskeisimmät ihmisoikeudet, joita Helsingin kaupungin pitäisi edistää seuraavan neljän vuoden aikana.....	54
Kuva 50: Ihmisoikeusperustaisuus on hyvä lähtökohta uuden yhdenvertaisuussuunnitelman kehittämisessä, väittämä.....	55
Kuva 51: Normikriittisyys on hyvä lähtökohta yhdenvertaisuussuunnitelman kehittämisessä, väittämä ..	55